AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

[redacted]

Egz. Nr 3

Ppłk dypl. Wojciech PRZEDWOJEWSKI

DZIAŁANIA DESANTOWO-SZTURMOWE W OBRONIE NA SZCZEBLACH TAKTYCZNYCH I OPERACYJNYCH

Rozprawa doktorska

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/2982
05-002982-003-0

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Ob.
54867

WARSZAWA 1995

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

[redacted]

Egz. nr..... 3

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII OBRONY NARODOWEJ 54867

Ppłk dypl. Wojciech PRZEDWOJEWSKI

DZIAŁANIA DESANTOWO-SZTURMOWE W OBRONIE NA SZCZEBLACH TAKTYCZNYCH I OPERACYJNYCH

Rozprawa doktorska

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Akademii Obrony Narodowej Działu Zbiorów Jawnych Nr ewid. IV

Opracowana

pod kierownictwem naukowym

gen. bryg. prof. dr. hab. Stanisława KOZIEJA

WARSZAWA 1995

SPIS TREŚCI

STRONA

WSTĘP..... 4

1. PROBLEMATYKA ROZPRAWY I PROCEDURA BADAWCZA..... 7

2. ROLA DZIAŁAŃ DESANTOWO-SZTURMOWYCH W OPERACJACH OBRONNYCH..... 14

2.1. MIEJSCE DZIAŁAŃ DESANTOWO-SZTURMOWYCH W SYSTEMIE WALKI OBRONNEJ..... 14

2.2. CELE DZIAŁAŃ DESANTOWO-SZTURMOWYCH W POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH OPERACJI OBRONNEJ..... 20

2.2.1. DZIAŁANIA DO CZASU NAWIĄZANIA STYCZNOŚCI Z LĄDOWYMI ZGRUPOWANIAMI PRZECIWNIKA.... 22

2.2.2. ZWALCZANIE PRZECIWNIKA PRZED PRZEDNIM SKRAJEM OBRONY..... 26

2.2.3. ZWALCZANIE PRZECIWNIKA W GŁĘBI OBRONY... 30

2.3. ZADANIA WYKONYWANE PRZEZ SIŁY DESANTOWO-SZTURMOWE..... 33

2.3.1. WARUNKI REALIZACJI ZADAŃ..... 33

2.3.2. RODZAJE ZADAŃ W RÓŻNYCH SYTUACJACH..... 38

3. SKŁAD SIŁ WYDZIELANYCH DO DZIAŁAŃ DESANTOWO-SZTURMOWYCH..... 54

3.1. ZASADY OGÓLNE..... 54

3.2. ETATOWE DESANTOWO-SZTURMOWE PODODDZIAŁY, ODDZIAŁY I ZWIĄZKI TAKTYCZNE..... 58

3.3. NIEETATOWE GRUPY I ODDZIAŁY (ZGRUPOWANIA) DESANTOWO-SZTURMOWE 66

4. SPOSOBY WYKONYWANIA ZADAŃ..... 75

4.1. WPŁYW WARUNKÓW REALIZACJI ZADAŃ NA SPOSOBY ICH WYKONYWANIA..... 75

4.2. RAJDY DESANTOWO-SZTURMOWE..... 78

4.3. SZTURMY POWIETRZNE I LĄDOWO-POWIETRZNE..... 82

4.4. ZASADZKI I NAPADY..... 86

ZAKOŃCZENIE..... 93

BIBLIOGRAFIA..... 96

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW..... 108

WSTĘP

Teoria i praktyka działań desantowo-szturmowych kształtuje się już od wielu lat. O ile dość wnikliwie rozpatruje się i ćwiczebnie weryfikuje problematykę prowadzenia takich działań w natarciu, to w obronie, a szczególnie w odniesieniu do szczebla taktycznego, są one ciągle przedmiotem raczej wstępnych badań. Istnieje np. wiele kontrowersyjnych poglądów na zasadność prowadzenia ich w obronie związku taktycznego, nie budzi natomiast wątpliwości konieczność prowadzenia tych działań na szczeblu operacyjnym.

Potrzeba opracowania teorii użycia i działania grup desantowo-szturmowych została szeroko ukazana w materiale przedstawiającym wyniki kilkuletnich badań zespołu oficerów z ASG WP.[1)]

Zarówno ustalenia regulaminowe z lat osiemdziesiątych,[2)] jak i postanowienia obecnie obowiązującego Regulaminu działań taktycznych oraz poglądy wyrażane w podręcznikach ze sztuki wojennej [3)] akcentują silnie potrzebę prowadzenia działań desantowo-szturmowych oraz tworzenia w tym celu stosownych elementów ugrupowania.

Brak jest jednak opracowań szerzej rozwijających te kwestie w odniesieniu do działań obronnych. Stało się to inspiracją do

---

1. S.KOZIEJ : Działania powietrzno-lądowe. Skrypt. ASG WP, Warszawa 1987, s. 20.
2. Regulamin walki wojsk lądowych sił zbrojnych RP - cz I, wyd. MON 1986, s. 261.
3. Patrz, np.: Działania taktyczne wojsk lądowych. Podręcznik. AON, Warszawa 1992, s. 24, Działania operacyjne. Podręcznik. AON, Warszawa 1993, s. 46, Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych, część I (związek taktyczny, oddział), Warszawa 1994, s. 21.

podjęcia pracy nad rozprawą doktorską poświęconą roli i sposobom prowadzenia działań desantowo-szturmowych w obronie. Wstępne studia literatury[4] nad celowością prowadzenia tego typu działań pozwoliły na sformułowanie i ustawienie głównego problemu i podproblemów badawczych. Odzwierciedleniem początkowych dociekań autora stał się materiał zawierający wstępną hipotezę roboczą.[5]

Rozprawa doktorska zawiera wyniki badań dotyczących roli działań desantowo-szturmowych w obronie prowadzonej na szczeblu operacyjnym, a także przedstawia wybrane problemy w odniesieniu do szczebla taktycznego. Prezentowane rozwiązania są następstwem systemowego podejścia do badanej problematyki. Działania desantowo-szturmowe traktowano jako składową część operacji obronnej związku operacyjnego i walki obronnej związku taktycznego. Wykazano zależności występujące między wykorzystywanymi w obronie znanymi już elementami ugrupowania, a jakościowo nowymi - jakimi są niewątpliwie zgrupowania, oddziały i grupy desantowo-szturmowe. Przedstawiono również, na tle zadań wykonywanych w obronie przez siły lądowe, potrzeby i możliwości użycia wymienionych elementów.

Układ pracy jest odbiciem rozwiązywanych przez autora problemów.

W pierwszym rozdziale zawarto problematykę rozprawy

---

4. E.JENDRASZCZAK: Wybrane zagadnienia użycia oddziałów (grup) desantowo-szturmowych w obronie. Myśl Wojskowa nr 1, 1987. J.KOMAŃSKI: O prowadzeniu działań desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa nr 3,1989. (tajna).
5. W.PRZEDWOJEWSKI: Działania desantowo-szturmowe w obronie związku taktycznego. Zeszyty Naukowe. ASG WP 2/61, Warszawa 1990, s. 62.

i przedstawiono zastosowaną procedurę badawczą.

Drugi określa rolę działań desantowo-szturmowych realizowanych w obronie. Zawiera wyniki prowadzonych analiz dotyczących zależności działań desantowo-szturmowych od czynników walki zbrojnej oraz przedstawia przez pryzmat celów obrony przewidywane do realizacji zadania, możliwe do wykonania przez prowadzenia tego typu działań.

Trzeci charakteryzuje skład sił i środków wydzielanych do prowadzenia działań desantowo-szturmowych w obronie operacyjnej i taktycznej.

Ostatni rozdział przedstawia sposoby wykonywania zadań przez siły i środki wydzielone do ich realizacji.

Rozprawa kończy się syntetycznym zestawieniem wyników badań. Tu również zawarto krytyczną ich ocenę i przewidywane przez autora prognozy dalszego kształtowania się problematyki działań desantowo-szturmowych w obronie.

Przedstawione rezultaty badań uzyskały ostateczny kształt dzięki uwagom i sugestiom czynionym przez promotora pracy - gen. bryg. prof. dr. hab. Stanisława Kozieja. Owocne były również comiesięczne seminaria doktoranckie i szkolenia katedralne, podczas których doświadczeni pracownicy naukowo-dydaktyczni, inni doktoranci oraz koledzy krytycznie, acz życzliwie odnosili się do prowadzonych badań, co pozwoliło na sukcesywne korygowanie, rozwijanie i wzbogacanie materiału badawczego. Za wszystko to dziękuję, podkreślając jednocześnie wyraźnie, że odpowiedzialność za wszystkie słabości pracy ponosi jednak oczywiście sam autor.

1. PROBLEMATYKA ROZPRAWY I PROCEDURA BADAWCZA.

Koncepcja obronności naszego państwa zakłada, że w początkowym okresie wojny, w razie agresji przeciwnika na dużą skalę, siły zbrojne Polski będą zmuszone prowadzić działania defensywne. Działania te muszą więc być zawczasu wszechstronnie przygotowane, aby obrona była skuteczna, zdolna do odparcia przeciwnika i następnie stworzenia warunków do jego rozbicia. Podstawowe zadania w obronie realizują wojska lądowe. Pojawienie się lotnictwa dało możliwość prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym - najpierw w skali strategicznej, potem operacyjnej. Początkowo lotnictwo, ze względu na specyfikę sprzętu, nie wchodziło w ogóle bezpośrednio w skład wojsk lądowych. Jednak wykorzystywano go bezpośrednio w interesie wojsk lądowych, w tym do wsparcia ogniowego i wysadzania desantów powietrznych. Z chwilą wprowadzenia do uzbrojenia śmigłowców powietrzny wymiar walki stał się osiągalny dla wojsk lądowych. Śmigłowce umożliwiły stosowanie desantów śmigłowcowych oraz prowadzenie działań desantowo-szturmowych i powietrznoszturmowych. Obecnie można postawić tezę, że działania w wymiarze powietrznym stały się nieodzownym komponentem starć wojsk lądowych.

Do końca lat 80. w teorii sztuki wojennej i praktyce ćwiczebnej dominowała problematyka wykorzystania śmigłowców w wymienionych działaniach w ramach operacji zaczepnych. Analiza doświadczeń z konfliktów zbrojnych po II wojnie światowej pozwala prześledzić ewolucję wykorzystania wymiaru powietrznego przez wojska lądowe. Początkowo były to desanty śmigłowcowe, następnie zrodziły się działania desantowo-szturmowe, wreszcie mieliśmy do czynienia z powstaniem powietrznoszturmowych związ-

ków taktycznych, posiadających na etatowym wyposażeniu szereg różnorodnych typów śmigłowców.[6] Problematyka działań desantowo-szturmowych w natarciu jest omawiana w wielu opracowaniach, stworzone zostały podstawy teorii zawierającej zasady ich prowadzenia oraz sposoby wykonywania zadań.

Nieco inaczej wygląda stan wiedzy teoretycznej o działaniach desantowo-szturmowych w obronie i to prowadzonych zarówno na szczeblu operacyjnym, jak i taktycznym. Problem umiejscowienia działań desantowo-szturmowych w operacjach obronnych naszych sił zbrojnych staje się dopiero przedmiotem dociekań teoretyków. Można, co prawda, przytoczyć przykłady ich prowadzenia w konfliktach lokalnych oraz ćwiczeniach z wojskami. Spotyka się również sformułowania o celowości ich stosowania i potrzebie tworzenia zgrupowań, oddziałów oraz grup desantowo-szturmowych w opracowaniach teoretyków i regulaminach.[7] W literaturze fachowej są jeszcze znaczne luki w wiedzy na ten temat. Ścierają się poglądy dotyczące możliwego rozmachu tego typu działań prowadzonych na szczeblu operacyjnym i taktycznym. Trwają dyskusje na temat struktury oddziałów desantowo-szturmowych. Rodzą się wątpliwości dotyczące zasadności prowadzenia tego typu działań w obronie związku taktycznego.

Wszystko to wskazuje na potrzebę podjęcia szerszych badań

---

6. Zbiorowe: Powietrzno-lądowe działania operacyjne i taktyczne. AON, Warszawa 1991, s. 62, 63.
7. Zobacz np.: S.KOZIEJ, E.JENDRASZCZAK: Działania desantowo-szturmowe. ASG WP, Warszawa 1990,s. 1; Z.SABAK : Działania bojowe zgrupowań taktycznych na tyłach przeciwnika w operacjach obronnych. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1992, s. 165,199; Regulamin walki wojsk lądowych sił zbrojnych RP-cz.I. MON 1986, s. 261; S. KOZIEJ i inni: Działania operacyjne wojsk lądowych. AON, Warszawa 1992, s.22,31.

nad tą problematyką. Taki stan rzeczy, w połączeniu z osobistymi zainteresowaniami, spowodował, że głównym celem badań zaprezentowanych w niniejszej rozprawie stało się opracowanie naukowo uzasadnionej teorii działań desantowo-szturmowych w obronie operacyjnej i taktycznej.

Stosownie do tak sformułowanego celu, główny problem badawczy ujęto w postaci następującego pytania: ***W jaki sposób warunki współczesnych działań obronnych prowadzonych na obszarze kraju wpływać będą na koncepcję użycia i działania etatowych i nieetatowych sił desantowo-szturmowych na szczeblach operacyjnych i taktycznych?***

Rozwiązanie powyższego problemu wymagało zbadania następujących podproblemów (zagadnień szczegółowych):

1. Jaką rolę w obronie operacyjnej i taktycznej spełniać mogą działania desantowo-szturmowe - czyli jakie mogą być ich cele oraz jakie zadania mogą wykonywać wojska desantowo-szturmowe i nieetatowe grupy i oddziały desantowo-szturmowe w poszczególnych etapach działań obronnych i w różnych warunkach operacyjno-taktycznych?

2. Jakie siły mogą być wydzielone do prowadzenia tych działań na szczeblu operacyjnym, a jakie na szczeblu taktycznym?

3. W jaki sposób cele i warunki działnia będą wpływać na sposoby wykonywania zadań przez zgrupowania, oddziały, pododdziały i grupy desantowo-szturmowe w poszczególnych etapach obrony?

Na podstawie wstępnej analizy doświadczeń z dotychczasowych konfliktów zbrojnych, ćwiczeń taktycznych i dostępnych opracowań teoretycznych sformułowano następującą hipotezę roboczą:

Działania desantowo-szturmowe mogą odgrywać istotną rolę w operacjach obronnych. Wkomponowanie ich bowiem w system obrony zwiększa możliwość równoczesnego oddziaływania na całą głębokość ugrupowania nacierającego przeciwnika, stwarzając szansę skuteczniejszego wykonywania zadań przez lądowe elementy ugrupowania operacyjnego i taktycznego walczących wojsk. Działania desantowo-szturmowe mogą być skutecznym sposobem osiągania zaskoczenia i uzyskania lokalnej przewagi względnej w ściśle określonym czasie. W zależności od warunków prowadzenia obrony zgrupowania (oddziały, pododdziały, grupy) desantowo-szturmowe mogą wykonywać zadania w głębi ugrupowania nacierającego przeciwnika, w obszarze bezpośredniej styczności, a także we własnym ugrupowaniu operacyjnym (bojowym).

W głębi ugrupowania nacierającego przeciwnika siły prowadzące działania desantowo-szturmowe mogą obezwładniać, zatrzymywać lub opóźniać drugie rzuty (odwody). Ważną grupą zadań może być dezorganizacja systemu dowodzenia, węzłów łączności czy też centrów kierowania. Zgrupowania desantowo-szturmowe mogą w ramach przeciwuderzenia (kontrataku) opanowywać określone obiekty znajdujące się w ugrupowaniu przeciwnika, okrążać i obezwładniać konkretne zgrupowania jego sił i środków, zamykać drogi podejścia i opóźniać podejście odwodów do czasu wykonywania zadań przez wykonujące przeciwuderzenie (kontratak) własne wojska.

Bezpośrednio w obszarze styczności walczących wojsk oddziały i pododdziały desantowo-szturmowe mogą wzmacniać wojska walczące na zagrożonych skrzydłach bądź na kierunkach, gdzie istnieje prawdopodobieństwo włamania się przeciwnika.

Nie można wykluczyć również zadań polegających na zamykaniu wyłomów powstałych w obronie, przynajmniej do czasu podejścia odwodów.

Wśród zadań realizowanych na tyłach własnego ugrupowania za najbardziej typowe można uznać zwalczanie desantów przeciwnika.

Przedstawione grupy zadań wykonywały będą etatowe siły desantowo-szturmowe oraz tworzone doraźnie oddziały i grupy desantowo-szturmowe. Podstawowymi sposobami wykonywania zadań przy prowadzeniu tego typu działań będą rajdy desantowo-szturmowe, obejmujące szturmy powietrzne, zasadzki i napady.

Rozwinięcie i weryfikację przedstawionej hipotezy dokonano w toku badań składających się z trzech zasadniczych etapów (patrz s.12):

1. Badania teoretyczne zmierzające do opracowania rozwiniętej hipotezy badawczej.

2. Badania teoretyczno-praktyczne nacelowane na sprawdzenie i skorygowanie podstawowych elementów hipotezy.

3. Synteza wyników oraz opracowanie teorii problemu i ujęcie jej w formie rozprawy doktorskiej.

W pierwszym etapie badań, na podstawie przeanalizowanej literatury przedmiotu, zebrano poglądy dotyczące stanu wiedzy o działaniach desantowo-szturmowych w obronie. Dzięki użyciu takich metod, jak analiza i synteza, analogia, porównanie i uogólnienie sformułowano w miarę szeroko umotywowane odpowiedzi na poszczególne podproblemy. Końcowym rezultatem tego etapu badań była synteza wszystkich odpowiedzi cząstkowych w rozwiniętą hipotezę badawczą.

ETAPY BADAŃ

NAZWA ETAPU	CEL BADAŃ	METODY BADAŃ
BADANIA TEORETYCZNE	Opracowanie rozwiniętej hipotezy badawczej.	Analiza Synteza Analogia Porównanie Uogólnienie
BADANIA TEORETYCZNO-PRAKTYCZNE	Sprawdzenie i korygowanie hipotezy badawczej	Badanie sądów i opinii Obserwacja Eksperyment
SYNTEZA WYNIKÓW BADAŃ	Opracowanie teorii problemu	Analiza Synteza Analogia Porównanie Uogólnienie

W drugim etapie dokonano sprawdzenia uzyskanej hipotezy, poddając ją różnorodnym formom weryfikacji. Były to badania sądów, obserwacje ćwiczeń, eksperymenty dotyczące wybranych zagadnień, a także analiza przykładów praktycznych działań w prowadzonych ostatnio konfliktach zbrojnych i wojnach lokalnych.

W trzecim etapie dokonano syntezy uzyskanych wyników badań. Stwierdzone w fazie weryfikacjnej nowe fakty były porównywane z odpowiadającymi im elementami hipotezy badawczej przez przeprowadzenie dodatkowych badań teoretycznych. Umożliwiło to kolejne skorygowanie hipotezy badawczej i sformułowanie teorii badanego problemu.

Powietrzny wymiar obrony wojsk lądowych, którego jednym

z elementów są działania desantowo-szturmowe, dopiero zaczyna być przedmiotem szerszego zainteresowania teoretyków i praktyków w naszym kraju. Stąd też końcowe wyniki badań zaprezentowane w niniejszej rozprawie również nie mogą być traktowane jako wyczerpujące rozwiązanie problemu. Ciągły rozwój środków walki oraz doskonalenie form i metod prowadzenia operacji obronnych wymaga prowadzenia dalszych rozważań nad koncepcją działań desantowo-szturmowych.

2. ROLA DZIAŁAŃ DESANTOWO-SZTURMOWYCH W OPERACJACH OBRONNYCH.

2.1. Miejsce działań desantowo-szturmowych w systemie walki obronnej.

Walka zbrojna jest jednością trzech czynników: rażenia, ruchu i informacji. Występują one zarówno w operacjach zaczepnych, jak i obronnych. Dobrą metodą określenia miejsca działań desantowo-szturmowych we współczesnych działaniach obronnych powinno zatem okazać się przeanalizowanie tej kwestii w odniesieniu do poszczególnych czynników walki zbrojnej, z uwzględnieniem ich specyfiki właśnie w działaniach obronnych. Umożliwi to bowiem stworzenie podstaw teoretycznych do oceny potrzeb stosowania działań desantowo-szturmowych w obronie, a także sprecyzowania stojących przed nimi celów.

Zastanówmy się więc najpierw, jaką rolę poszczególne czynniki, czy też sfery walki zbrojnej - rażenie, ruch i informacja - odgrywają we współczesnej obronie, a następnie spróbujmy odpowiedzieć na pytanie - jakie mogą być w tym świetle potrzeby prowadzenia działań desantowo-szturmowych, prowadzonych w toku operacji obronnych?

Rażenie należy rozumieć jako destrukcyjne, energetyczne oddziaływanie na przeciwnika różnorodnymi środkami walki w celu jego zniszczenia lub obezwładniania.[8] W istocie rzeczy pojęcie "rażenie" określa oddziaływanie amunicji na określony cel, które zależy w tym przypadku od energii kinetycznej pocisku, rodzaju ładunku, rodzaju celu, odległości wybuchu, itd.[9]

---

8. Słownik języka polskiego. PWN Warszawa 1978, s. 350.
9. W.HAUZER: Elementarne czynniki walki zbrojnej. AON, Warszawa 1992, s. 14.

Różnorodnymi środkami rażenia, a mianowicie pociskami, rakietami, bombami, granatami, minami, fugasami i innymi oddziaływuje się na stronę przeciwną, doprowadzając do jej zniszczenie, obezwładnienia lub zdezorganizowania.

Należy podkreślić stosunkowo nową formę przejawiania się czynnika rażenia, jaką jest oddziaływanie radioelektroniczne.

Przyjąć można za pewnik, że przedstawione skutki rażenia osiąga się przez właściwy dobór środka, sposobu jego użycia oraz intensywności, czy też natężenia zorganizowanego rażenia.

Podstawowym problemem w odniesieniu do czynnika rażenia jest jego skuteczność, a w zasadzie maksymalizacja tej skuteczności. Zastanówmy się zatem czy prowadzenie działań desantowo-szturmowych w toku obrony umożliwi skuteczniejsze oddziaływanie na przeciwnika w sferze rażenia?

W samych działaniach desantowo-szturmowych niewątpliwie zwiększy się prawdopodobieństwo zakładanych skutków rażenia określonego potencjału przeciwnika. Wynika to bowiem z istoty tych działań, a mianowicie oddziaływanie środkami rażenia następować będzie w większości przypadków na przeciwnika będącego w zasięgu widzialności, a więc w zasięgu umożliwiającym precyzyjniejsze naprowadzenie różnorodnych środków na wybrane cele.

Warto zwrócić uwagę, że w toku prowadzenia obrony niezwykle istotne jest zachowanie ciągłości oddziaływania na przeciwnika, w tym i w sferze rażenia. Siły desantowo-szturmowe będą w stanie najszybciej dostać się w rejony uderzeń wykonanych wcześniej przez inne elementy ugrupowania i w dalszym ciągu kontynuować działania polegające na ostatecznym zniszczeniu znajdujących się tam sił i środków przeciwnika. Tego typu działania

wystąpić mogą np. podczas zwalczania desantu we własnym ugrupowaniu obronnym. Będzie on zwalczany bezpośrednio po wykryciu, już w trakcie przelotu siłami lotnictwa i środkami artylerii przeciwlotniczej. W trakcie jego lądowania i bezpośrednio po wylądowaniu może zaistnieć też i taka sytuacja, że desant ten będzie obezwładniany przez siły desantowo-szturmowe.

Z przeprowadzonej analizy wpływu działań desantowo-szturmowych na sferę rażenia wynika wniosek, że ich stosowanie zwiększy precyzję rażenia i niejednokrotnie skróci czas reakcji ogniowej. Jak wiadomo, precyzja ognia i możliwie krótki czas reakcji są jednymi z ważniejszych kryteriów osiągania sukcesu.

Ruch to kolejny czynnik walki zbrojnej. Powszechnie przyjmuje się, że najważniejszą kategorią ruchu na polu walki jest manewr. Manewr umożliwia przede wszystkim przygotowanie lepszych warunków do starcia, a także wykorzystanie jego skutków. Natomiast dzięki innej kategorii, a mianowicie uderzeniu osiąga się bezpośrednio cel walki, jakim jest rozbicie i zniszczenie przeciwnika. W operacjach obronnych bardzo często uderzenie wystąpi jednocześnie bądź przemiennie z oporem.

Działania desantowo-szturmowe, obejmując trzeci wymiar pola walki - powietrze, odgrywają szczególną rolę w zwiększaniu możliwości manewru na lądowym polu walki. Manewr powietrzny siłami desantowo-szturmowymi pozwolił wojskom lądowym łatwiej wtargnąć w ugrupowanie przeciwnika. Pojawiła się możliwość szybszego zajęcia korzystniejszego w stosunku do przeciwnika położenia.

Możliwości techniczno-bojowe śmigłowców zwiększyły szansę wykonywania manewru:

- w głębi ugrupowania przeciwnika;

- w obszarze styczności wojsk;

- w głębi własnego ugrupowania operacyjnego.

Nastąpiło jednocześnie przewartościowanie kolejnej z kategorii sztuki wojennej, jaką jest ***uderzenie***, będące syntezą ruchu i rażenia Otóż dzięki dużej ruchliwości śmigłowców, ich zdolności do wykonywania lotu na bardzo małych wysokościach i wykorzystywaniu walorów rzeźby terenu, zaistniały nowe możliwości wykonywania uderzeń. Szybkość i zwrotność śmigłowców, będących podstawowym trzonem sił desantowo-szturmowych, nadała nową jakość uderzeniom powietrznym, mającym charakter uderzeń: zbieżnych (dośrodkowych), rozbieżnych (odśrodkowych), czołowych i skrzydłowych.

W obronie istotne znaczenie ma ***opór***, kategoria przeciwstawna uderzeniu. Obrońca na kolejnych rubieżach (pozycjach) powstrzymuje natarcie przeciwnika rażąc go ze swoich środków ogniowych.

Jak w odniesieniu do tego czynnika należałoby postrzegać działania desantowo-szturmowe? Czy będzie można mówić o oporze, jeśli siły desantowo-szturmowe wykonają manewr, z dogodnej rubieży uderzą na nacierającego przeciwnika, następnie "odskoczą" na inny zagrożony kierunek i znów uderzą? Sądzić należy, że tak. Każde pojęcie jest pojęciem względnym. Dotyczy to także czynników walki zbrojnej,w tym oporu. Jeśli będziemy go rozpatrywali np. w odniesieniu do skali operacyjnej, jego treść będzie inna, jeśli do skali taktycznej znów inna, a np. opór strategiczny obejmuje bardzo dużą gamę różnorodnych działań sił niższego szczebla. Dlatego też działania desantowo-szturmowe, choć same w sobie mogą nie zawierać elementów oporu, to będąc jednym z komponentów działań operacyjnych (taktycznych), są

elementem oporu w skali wyższej. Przykładowo, uderzenie grupy desantowo-szturmowej na obiekt przeciwnika w ramach obrony miasta przez dywizję czy korpus jest składnikiem oporu w szerokiej skali. Działanie takie można bowiem porównać do wykorzystania drugiego rzutu (odwodu) w klasycznej naziemnej obronie. Scenariusz wydarzeń z reguły wygląda następująco: dochodzi do włamania w ugrupowanie broniących się wojsk i groźby przerwania się przeciwnika. W takiej sytuacji drugi rzut (odwód) może wykonać manewr na dogodną rubież terenową i z chwilą podejścia przeciwnika stawiać mu przez określony czas opór. Po zaniechaniu działań przez przeciwnika może nastąpić wykorzystanie drugiego rzutu (odwodu) na innym kierunku. Podobnie potoczyć się mogą wydarzenia, gdy drugi rzut (odwód) zastąpią siły desantowo-szturmowe.

Przypuszczać należy, że przedstawione kategorie - manewr, uderzenie i opór - po wprowadzeniu działań desantowo-szturmowych nabiorą nowego znaczenia w obronie. Stosowanie manewru powietrznego wydłuży zasięg oddziaływania na zgrupowanie zaczepne przeciwnika, dzięki temu zaistnieje możliwość wcześniejszego jego porażenia. Manewr jest wykonywany wielokrotnie szybciej, co skraca czas reakcji na zachodzące, nieraz w gwałtowny sposób, zmiany na polu walki. Nastąpi specyficzne powiązanie trzech kategorii podczas prowadzenia działań desantowo-szturmowych.

Kolejnym czynnikiem walki zbrojnej jest *informacja*. Zastanówmy się, jak działania desantowo-szturmowe wpłyną na poszczególne elementy tego czynnika.

Jednym z elementów informacji jest rozpoznanie. Specyfika

działań desantowo-szturmowych wskazuje na konieczność nieco odmiennego podejścia do rozpoznania. Otóż współczesne pole walki cechuje duża ruchliwość sił, wiele informacji bardzo szybko podlega dezaktualizacji. Ponadto przeciwnik ma możliwość stosowania różnorodnych form oddziaływania elektromagnetycznego. To wszystko spowoduje, że obraz rzeczywistego pola walki daleko odbiegnie od naszych wcześniejszych wyobrażeń. Ze szczególną ostrością wystąpi więc dążenie do uzyskiwania wiarygodnych danych. Istotną rolę mogą w tym zakresie odegrać właśnie działania desantowo-szturmowe. Jak wiadomo jedną z cech specyficznych tych działań jest swoista ich autonomiczność, bardzo szeroko rozumiana. W autonomiczności kryje się duża elastyczność w wyborze obiektów, autonomiczność wymaga szybkiego podejmowania decyzji, wreszcie autonomiczność działania narzuca prowadzenie ciągłego rozpoznania. Można przypuścić, że rozpoznanie prowadzone w działaniach desantowo-szturmowych zapewni uzyskanie wiarygodnych danych, które natychmiast pozwolą na właściwą reakcję polegającą bądź to na podjęciu walki, bądź na przekazaniu informacji.

Rozpoznanie powinno zapewnić dokładne umiejscowienie wykrytych obiektów. To przedsięwzięcie nabiera szczególnej rangi w toku prowadzonej walki. Należy bowiem pamiętać, że umiejscowione obiekty przeciwnika nie będą pozostawały w spoczynku. W miarę upływającego czasu będą zmieniały położenie. W takiej sytuacji prowadzące działania desantowo-szturmowe wojska staną się najbardziej przydatne do ich zlokalizowania, a następnie zwalczania. Równocześnie dzięki ruchliwości, cechującej działania desantowo-szturmowe można przejść do śledzenia poczynań

przeciwnika, jeśli nie będzie sprzyjających warunków do podjęcia walki.

Współczesna informacja jest przede wszystkim oparta na wykorzystaniu fal elektromagnetycznych. Czynnik ten wykorzystywany w walce jest bronią obosieczną. Przeciwnik ma szeroką gamę skutecznych sposobów utrudnienia prowadzenia rozpoznania przez nasze wojska, wielokrotnie może nawet uniemożliwić zdobycie wiarygodnych danych. Wydaje się, że działania desantowo-szturmowe pozwolą dokonać swoistego wyłomu, że to właśnie one złamią jego przewagę elektromagnetyczną. Niwelowanie przewagi będzie możliwe przy bezpośrednim starciu z przeciwnikiem, kiedy o powodzeniu mniej decydować będzie energia elektromagnetyczna, a więcej człowiek.

*

* *

Z przeprowadzonej analizy wzajemnych relacji między działaniami desantowo-szturmowymi, a czynnikami walki zbrojnej wynikają następujące wnioski:

- działania desantowo-szturmowe przyczynią się do ekonomicznego i precyzyjnego rażenia przeciwnika;

- przez stosowanie działań desantowo-szturmowych skróci się znacznie czas manewru, dzięki wykonywaniu go w trzecim wymiarze;

- prowadzenie działań desantowo-szturmowych umożliwi zniwelowanie przewagi przeciwnika w sferze elektromagnetycznej.

2.2. Cele działań desantowo-szturmowych w poszczególnych etapach operacji obronnej.

Największym atutem działań desantowo-szturmowych jest możli-

wość zaskoczenia i wykorzystania jego skutków .Problem ten postrzegany jest zarówno w opracowaniach teoretycznych, jak również w analizowanych ćwiczeniach taktycznych. Sama możliwość uzyskiwania zaskoczenia w działaniach desantowo-szturmowych jest faktem bezspornym. Wystarczy przypomnieć, że śmigłowce, stanowiące zarówno środek walki, jak i transportu dla sił desantowo-szturmowych zapewniają im duże możliwości w zakresie wyboru miejsca i czasu prowadzenia działań. Zaskoczenie jest wręcz utożsamiane z tego typu działaniami. Inaczej ujmując problem, zaskoczenie jest charakterystyczną właściwością tych działań.

Powyższe stwierdzenie oraz sformułowane wcześniej wnioski wskazują na korzyści płynące z prowadzenia działań desantowo-szturmowych, na współczesnym polu walki,jako jej nieodłącznego elementu. Rozważenia wymaga natomiast określenie ich konkretnej przydatności bezpośrednio w ramach operacji i działań obronnych. Analiza taka zostanie dokonana w kolejnych podrozdziałach niniejszego rozdziału w odniesieniu do poszczególnych etapów (faz) obrony. Literatura, będąca podstawą rozważań [10] wskazuje, że operacja obronna może być częścią kampanii obronnej lub obronno-zaczepnej całości sił zbrojnych. Niekiedy może być prowadzona samodzielnie, między innymi w początkowej fazie likwidacji lokalnego konfliktu zbrojnego oraz w ramach przeciwnatarcia do osłony głównego zgrupowania strategicznego. Samo przechodzenie do obrony może nastąpić w warunkach bezpośredniej styczności z przeciwnikiem - najczęściej w początkowej

---

10. S.KOZIEJ i inni: Działania operacyjne wojsk lądowych. AON, Warszawa 1992; Zbiorowe: Działania operacyjne. Podręcznik. AON, Warszawa 1993.

fazie działań i po pomyślnie wykonanym zwrocie zaczepnym. Podobnie, w warunkach bezpośredniej styczności, nastąpi przejście do obrony w trakcie rozwijania przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia zgrupowania strategicznego w celu odparcia zwrotów zaczepnych przeciwnika. Tego rodzaju przypadek zaistnieje w końcowej fazie odwrotu związku operacyjnego.

Również wynik niepomyślnie rozgrywanej bitwy spotkaniowej może stać się powodem przejścia związku operacyjnego do operacji obronnej w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem.

Ponadto związek operacyjny może przechodzić do obrony bez styczności z przeciwnikiem, między innymi jeśli znajdzie się w drugim rzucie operacyjnym lub strategicznym.

2.2.1. Działania do czasu nawiązania styczności z lądowymi zgrupowaniami przeciwnika.

Aby sformułować wnioski dotyczące roli działań desantowo-szturmowych w początkowym okresie operacji obronnej należy przeanalizować prawdopodobne scenariusze działania przeciwnika i odpowiedzieć na pytanie -jaką rolę mogą odegrać siły desantowo-szturmowe w przeciwdziałaniu przeciwnikowi w pierwszym etapie operacji obronnej? [11)] Jak powszechnie wiadomo trwa on w wymiarze czasowym do momentu nawiązania styczności z lądowymi zgrupowaniami przeciwnika. Przeciwnik może z zaskoczenia rozpocząć działania od uderzeń elektroniczno-ogniowych, wysadzić desanty powietrzne, a na wybrzeżu desanty morskie. Niewykluczone jest również rozpoczęcie działań

---

11. Zbiorowe: Działania operacyjne. Podręcznik. AON, Warszawa 1993, s. 53-54.

rajdowych i powietrznoszturmowych.

W celu zapewnienia skutecznego oddziaływania na przeciwnika stosuje się w tym etapie operacji obronnej różnorodne sposoby jego zwalczania. Prowadzone jest ciągłe rozpoznanie, zwalcza się rozpoznanie przeciwnika, maskuje swoje przedsięwzięcia oraz zapewnia osłonę radioelektroniczną. Uogólniając, jest to walka o uzyskanie przewagi w sferze informacji. Równolegle prowadzona będzie walka z desantami powietrznymi i morskimi, nastąpią również starcia ze zgrupowaniami rajdowymi i powietrznoszturmowymi.

Warto zauważyć, że w tym etapie operacji obronnej walka z przeciwnikiem odbywa się głównie w wymiarze powietrznym. Konieczne w tym etapie operacji będzie również szybkie reagowanie na działania przeciwnika. Wydawać by się mogło, że najszybsza będzie reakcja polegająca na wykorzystaniu środków umożliwiających precyzyjne rażenie (broń precyzyjna). Nie należy jednak pomijać dość istotnego faktu, że w tym etapie przeciwnik prawdopodobnie będzie dysponował przewagą w sferze informacji. Zdarzyć się więc może sytuacja, że jego środki walki radioelektronicznej mogą zakłócić systemy naprowadzania poszczególnych rodzajów broni precyzyjnej. Dlatego zgodzić się trzeba z poglądem lansowanym w "Działaniach operacyjnych", że "...szczególne znaczenie w początkowej fazie operacji ma zatem obrona radioelektroniczna, powietrzna i przeciwdesantowa, a w tym zwłaszcza działania wysoce manewrowych odwodów i zgrupowań desantowo-szturmowych".[12] Spróbujmy poddać analizie tezę o "szczególnym znaczeniu" działań zgrupowań

---

12. Tamże.

desantowo-szturmowych w początkowej fazie operacji. Otóż w tej fazie operacji strona prowadząca obronę musi się liczyć z wieloma trudnościami, wynikającymi z warunków przechodzenia do obrony. Najwięcej będzie ich w sytuacji przechodzenia związku operacyjnego do obrony w warunkach bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Część wojsk może bowiem nie zdążyć zająć obrony na czas. W wyniku przewagi informacyjnej przeciwnika może zostać naruszone współdziałanie pomiędzy elementami ugrupowania operacyjnego. Przygniatająca w tej fazie będzie przewaga w sferze rażenia wynikająca z faktu, że przeciwnik ma już wszystkie podsystemy rażenia gotowe do użycia, a wojska przechodzące do obrony dopiero będą w trakcie tworzenia i zgrywania szeroko rozumianego systemu rażenia.

Pozostaje również kwestia gotowości do działania elementów ugrupowania operacyjnego. Część z nich może być jeszcze nie utworzona, a część obezwładniona w trakcie tworzenia bądź już po ich utworzeniu.

Wskazanie tylko tych kilku trudności stojących przed związkiem operacyjnym w tej fazie operacji odzwierciedla jego skomplikowaną sytację. Jak je zatem niwelować?

W celu zapewnienia skutecznego przeciwdziałania przewadze w sferze rażenia korzystne powinno być prowadzenie działań desantowo-szturmowych zarówno przed przednim skrajem obrony, jak i we własnym ugrupowaniu operacyjnym. Prowadzenie tych działań przed przednim skrajem obrony zwiększy możliwość jednoczesnego oddziaływania na przeciwnika. Nastąpi niewątpliwie skrócenie czasu obezwładniania obiektów, ze względu na większą precyzję rażenia - możliwą do uzyskania w działaniach

desantowo-szturmowych. W rezultacie dojdzie do swoistego wkomponowania tych działań w system rażenia.

Rozpatrując rolę, jaką spełnią działania desantowo- szturmowe prowadzone we własnym ugrupowaniu należy wziąć pod uwagę to, że przeciwnik będzie oddziaływał na ugrupowanie operacyjne w sferze informacyjnej, rażenia i ruchu. Niewątpliwie wywalczenie przewagi w pierwszych dwóch sferach umożliwi przeciwnikowi realizację zamiarów mieszczących się w sferze ruchu. Analiza literatury traktującej o najnowszych konfliktach lokalnych, wskazuje na wielką różnorodność przejawiania się ruchu na polu walki w postaci manewru wykonywanego w wymiarze powietrznym, działań desantów powietrznych, zgrupowań powietrznoszturmowych, działań grup specjalnych i dywersyjnych, działań radiowych, itp.

W celu zapewnienia skutecznego przeciwdziałania przeciwnikowi, który w tej fazie operacji obronnej może "wtargnąć" w ugrupowanie operacyjne broniących się wojsk, niezbędne jest podejmowanie szeregu różnorodnych przedsięwzięć. Zachodzi pilna potrzeba zniwelowania przewagi przeciwnika, którą niewątpliwie będzie on się starał natychmiast wykorzystać do spotęgowania działań. Nie należy dopuścić do sytuacji, aby przeciwnik w rezultacie działań swoich zgrupowań powietrznoszturmowych oraz desantów powietrznych mógł swobodnie wykonać uderzenia naziemne na nie w pełni przygotowane elementy ugrupowania operacyjnego.

Z powyższego wywodu wynika, że należy możliwie w krótkim czasie podjąć przeciwdziałanie, jeśli tylko zarysują się symptomy ofensywnych zamiarów przeciwnika. Nie ulega wątpliwości, że wykorzystywane w systemie obrony dodatkowe elementy ugrupowania operacyjnego, jakimi są naziemne odwody przeciwdesantowe,

odegrają istotną rolę w tej fazie operacji obronnej. Jednak zastanowić się należy, czy będą one, przy obecnej ich strukturze oraz możliwościach manewrowych, zdolne do szybkiej reakcji. Z kalkulacji wynika, że taktyczny odwód przeciwdesantowy może zareagować na lądowanie desantu po ok. 1 godzinie, natomiast na szczeblach operacyjnych czas ten wydłuża się dość znacznie i w zależności od odległości rozmieszczenia odwodu przeciwdesantowego od desantu i jego składu wynosi on od 3 godz. 48 min. do 6 godzin.[13)]

*

* *

Można wobec powyższego sądzić, że znaczącą rolę mogą odegrać w tej fazie operacji działania desantowo-szturmowe. Podstawowym ich celem będzie ułatwienie wykonania zadań siłom przeznaczonym do walki ze zgrupowaniami powietrznoszturmowymi oraz desantami powietrznymi. Działania tego typu mogą zdezorganizować i osłabić potencjał bojowy desantów przeciwnika w tak newralgicznym momencie, jakim niewątpliwie będzie dla przeciwnika okres bezpośrednio po desantowaniu.

2.2.2. Zwalczanie przeciwnika przed przednim skrajem obrony.

Drugi etap operacji obronnych obejmuje zwalczanie przeciwnika przed przednim skrajem. Oddziaływanie na przeciwnika z reguły rozpoczyna się od wykonania uderzeń lotnictwem na jego odwody, rozmieszczone w odległościach do 150-200km od przedniego skraju obrony. Na bliższych odległościach związek operacyjny

---

13. B.SIKORSKI: Użycie i działanie sił powietrznoszturmowych w walce z desantami powietrznymi w operacjach obronnych. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1993, s.73-74.

może wykonywać uderzenia lotnictwem z limitu otrzymanego na wsparcie lotnicze wojsk. Wykonuje ono zadania, których nie sposób zrealizować za pomocą innych sił i środków.

W miarę wchodzenia przeciwnika w skuteczny zasięg rażenia środków będących w wojskach rakietowych i artylerii rozpoczynają one wykonywanie uderzeń na wytypowane obiekty. Są to wybrane elementy głównych zgrupowań uderzeniowych. Moment uderzeń dobiera się w takich fazach podchodzenia przeciwnika, kiedy może on być narażony na największe straty. Będą to więc okresy: przekraczania przepraw przez przeszkody wodne, pokonywania przełęczy górskich czy też przechodzenia przez wąwozy, przesmyki między jeziorami itp.

W wielu sytuacjach związek operacyjny będzie przed przednim skrajem obrony posiadał część sił przeznaczonych do obrony pasa przesłaniania lub obsadzających pozycję przednią. Działania tych sił mają istotne znaczenie, są one nacelowane przede wszystkim na wzbronienie przeciwnikowi przeniknięcia jego oddziałów wydzielonych lub czołowych oddziałów sił głównych do przedniego skraju obrony związku operacyjnego. Często siły te zmuszą przeciwnika do wcześniejszego rozwinięcia się i wykonania przez niego uderzeń na kierunki, gdzie broniący się skupił wysiłki.

Opisany powyżej hipotetyczny przebieg początkowego fragmentu tego etapu operacji obronnej może stać się kanwą rozważań dotyczących roli prowadzenia działań desantowo-szturmowych w tej fazie obrony. Dostępne materiały określają, że już na przełomie lat 70. i 80. w armii amerykańskiej zakładano zasadność prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym w celu oddziaływa-

nia na przeciwnika jeszcze przed przednim skrajem obrony. Działo się tak, co należy podkreślić, dzięki poniesieniu wielu nakładów na masowe wprowadzenie różnorodnych typów śmigłowców, niejednokrotnie i do szczebla związku taktycznego. Odzwierciedleniem roli wymiaru powietrznego, są stwierdzenia przytaczane za autorami "Powietrzno-lądowych działań operacyjnych i taktycznych" -..wojska powietrznoszturmowe zgodnie z tym regulaminem (chodzi o regulamin armii Stanów Zjednoczonych FM-100-5 z roku 1982) zdolne są do:...prowadzenia działań jako siły osłonowe związków taktycznych i oddziałów wojsk lądowych...". [14)]

Przytoczone sformułowanie wykazuje co prawda rangę wojsk powietrznoszturmowych, stojących jakościowo wyżej od wojsk znajdujących się w strukturach naszych sił zbrojnych. Można więc spotkać się z zarzutami, czy celowe jest analizowanie działań tego typu zgrupowań i na zasadzie analogii tworzenie hipotez. Wydaje się, że jednak tak, bowiem problem nie zawiera się w organizacji wojsk a przede wszystkim w sposobie ich działania. Różnice wystąpią jedynie w zakresie wykonywanych zadań, co niewątpliwie wynika ze znacznych różnic możliwości bojowych.

Przede wszystkim należy rozważyć, jakie mogą być cele prowadzenia działań desantowo-szturmowych w pasie przesłaniania.

Związek operacyjny organizuje pas przesłaniania, w którym prowadzą działania operacyjne oddziały wydzielone lub oddziały wydzielone czołowych związków taktycznych. Zasadniczym ich celem jest stworzenie warunków do prowadzenia obrony przez związek operacyjny. Jedynie wysoce manewrowe, a tym samym aktywne

---

14. S.KOZIEJ i inni: Powietrzno-lądowe działania operacyjne i taktyczne. AON, Warszawa 1990, s.68-69.

działania wojsk w pasie przesłaniania pozwolą osiągnąć przedstawiony wyżej cel. Ponieważ jednym z przejawów aktywności są niewątpliwie działania desantowo-szturmowe, to można wnioskować, że powinny one znaleźć swoje miejsce w działaniach opóźniających. Działania w pasie przesłaniania charakteryzują się dużą manewrowością i dynamiką. Poszczególne oddziały prowadzące działania opóźniające, walczą bardzo często na odizolowanych od siebie pod względem ogniowym, kierunkach. Brak jest jednolitego frontu obrony. Wielokrotnie nastąpić mogą sytuacje, kiedy przeciwnikowi udać się może przerwać bądź znaleźć czułe punkty w obronie kolejnej rubieży opóźniania. Może dojść wówczas do zerwania i dezorganizacji dalszych działań opóźniających. W takich sytuacjach jednym ze sposobów skutecznego przeciwdziałania stać się może użycie sił desantowo-szturmowych. Te siły bowiem zdolne będą najszybciej znaleźć się na kierunku przerywających się zgrupowań przeciwnika i wykonać niespodziewane uderzenia. Tego typu działania sił desantowo-szturmowych umożliwią niewątpliwie uzyskanie czasu niezbędnego na odtworzenie naruszonego systemu obrony w pasie przesłaniania.

*

* *

W działaniach opóźniających szczególnie skomplikowanym etapem walki jest moment odrywania się od przeciwnika i przechodzenie wojsk na kolejną rubież opóźnienia. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że przeciwnik może nie dopuścić do oderwania się tych sił i uniemożliwić planowe wyjście z walki.

Sądzić należy, że można uniknąć takiej sytuacji, wydzielając zawczasu w tych newralgicznych momentach walki siły

desantowo-szturmowe. W takim przypadku celem ich działania będzie, dzięki gwałtownemu i zaskakującemu uderzeniu, umożliwienie zgrupowaniom lądowym bezkolizyjnego oderwania się od przeciwnika.

2.2.3. Zwalczanie przeciwnika w głębi obrony.

Istotnym w trzeciej fazie operacji obronnej jest niewątpliwie okres walki o utrzymanie taktycznej strefy obrony. Z reguły w tej strefie rozstrzygać się będzie realizacja podstawowych celów operacji obronnej. Analiza literatury, ćwiczeń taktycznych oraz prowadzone wywiady potwierdziły tę część hipotezy, w której zakładano, że działania desantowo-szturmowe odegrają niepoślednią rolę w omawianej fazie operacji obronnej. Badania, mające za zadanie weryfikację tej części hipotezy, wykazały, że prowadzenie działań desantowo-szturmowych zwiększy prawdopodobieństwo wykonania poszczególnych zadań przez zgrupowania lądowe. Potwierdziły też tezę, że przy obecnie istniejących strukturach organizacyjnych, działania te będą spełniać pomocniczą rolę wobec działań prowadzonych przez lądowe elementy ugrupowania operacyjnego. Inaczej ujmując problem, należy zakładać, że główny ciężar walki w dalszym ciągu spoczywać będzie na naziemnych elementach, natomiast działania desantowo-szturmowe będą miały charakter działań pomocniczych.

Należy zwrócić uwagę, że w kolejnej fazie rozważań zaistniała konieczność określenia celów szczegółowych, jakie będą możliwe do osiągania za pomocą tych działań podczas walki o utrzymanie taktycznej strefy obrony. Wyniki analiz wykazały istnienie szeregu czynników determinujących celowość prowadzenia tych

działań. Najczęściej powtarzającym się czynnikiem, obserwowanym zarówno w toku ćwiczeń, a także wymienianym przez oficerów w toku prowadzonych wywiadów było istnienie sprzyjających warunków (przewaga w powietrzu, wystarczająca ilość sił i środków do zabezpieczenia działań, itp.). Często spotkać można było opinie, że czynnikiem tym było istnienie takich sytuacji, kiedy działania desantowo-szturmowe przyspieszały wykonanie zadań przez naziemne elementy ugrupowania operacyjnego. Dość istotnym czynnikiem była też konieczność prowadzenia tych działań w sytuacjach kryzysowych dla związku operacyjnego.

Zebrane wnioski wykazały, że potrzeby stosowania działań desantowo-szturmowych wynikną podczas:

- zamykania wyłomów, które mogą powstać w ugrupowaniu bojowym pierwszorzutowych związków taktycznych;

- osłony zagrożonych skrzydeł lub wzmocnienia określonego kierunku;

- wspierania kontrataków wykonywanych w ramach związków taktycznych pierwszego rzutu operacyjnego:

- wykonywania przeciwuderzenia przez drugi rzut operacyjny związku operacyjnego;

- zwalczania desantów przeciwnika wysadzanych w ugrupowaniu operacyjnym prowadzącego obronę związku operacyjnego;

- prowadzenia działań opóźniających, w przypadku obrony manewrowej związku operacyjnego.

Wiele wątpliwości może budzić używanie zgrupowań (oddziałów) desantowo-szturmowych do zamykania wyłomów w obronie pierwszorzutowych związków taktycznych. Nasuwa się od razu pytanie, czy będzie to korzystne z punktu widzenia późniejszego wykorzysta-

nia tych wojsk oraz z punktu oczekiwanych rezultatów działań.

Rzeczywiście wątpliwe będzie użycie do działań sił desantowo-szturmowych, które wcześniej wykorzystane były do zatrzymania natarcia pancerno-zmechanizowanych zgrupowań przeciwnika. Jednak należy tu podkreślić, że w świetle wcześniej określonych założeń, mówiących o pomocniczej roli tych działań, problem ten należy postrzegać inaczej. Otóż działania desantowo-szturmowe w tym przypadku spełnią podobną rolę. Zgrupowania (oddziały) desantowo-szturmowe mają uniemożliwić przeciwnikowi wtargnięcie w wyłomy oraz utrzymać najważniejsze rubieże i kierunki do czasu podejścia wojsk własnych. Potrzeba użycia akurat tych wojsk będzie zdeterminowana przede wszystkim czynnikiem czasu. Jedynie bowiem zgrupowanie (oddział) desantowo-szturmowe, dzięki dużej ruchliwości, będzie w stanie najszybciej zareagować i uniemożliwić przeciwnikowi rozwinięcie powodzenia.

*

* *

Wyniki teoretycznych analiz dotyczących roli działań desantowo-szturmowych w operacji obronnej można ująć w następujących uogólnieniach:

1. Działania desantowo-szturmowe mają na celu ułatwić wykonywanie zadań naziemnym elementom ugrupowania operacyjnego.

2. Stosowanie tego typu działań wzbogaca o nowe treści elementarne czynniki walki zbrojnej.

3. Głównymi atrybutami działań desantowo-szturmowch są szybkość i możliwość zaskoczenia przeciwnika.

4. O potrzebie ich prowadzenia w poszczególnych etapach operacji obronnej decydować będą konkretne warunki sytuacji obronnej.

2.3. ZADANIA WYKONYWANE PRZEZ SIŁY DESANTOWO-SZTURMOWE.

2.3.1. Warunki realizacji zadań.

Analiza literatury i dokumentacji z przeprowadzonych ćwiczeń oraz doświadczenia zebrane podczas pracy w zespole badawczym ćwiczenia "BIESZCZADY-93" [15] pozwoliły uporządkować wnioski dotyczące warunków realizacji zadań przez siły desantowo-szturmowe.

W Słowniku języka polskiego termin "warunki" użyty w liczbie pojedynczej oznacza czynnik, od którego uzależnione jest istnienie czegoś, natomiast użyty w liczbie mnogiej sytuację panującą w jakiejś dziedzinie lub zespół cech koniecznych do wykonania czegoś.[16] Przy takim rozumieniu pojęcia zaistniała możliwość postawienia pytań typu:

- od jakich czynników zależeć będzie wykonywanie zadań?
- jakie warunki muszą być spełnione aby siły desantowo-szturmowe mogły działać w obronie?

Istotnym okazało się w prowadzonych rozważaniach zwrócenie uwagi na wcześniej już omawianą kwestię. Chodzi o fakt, że przed działaniami desantowo-szturmowymi w operacji obronnej stawia się cel polegający na umożliwianiu wykonania zadań naziemnym elementom ugrupowania operacyjnego. Idąc dalej tym tokiem myślenia założono, że potrzeby ich stosowania w obronie wynikać będą przede wszystkim z sytuacji, w jakich związek operacyjny znajdzie się w danym momencie działań.

Należy zwrócić uwagę na wskazanie stałych czynników tworzących i towarzyszących każdej sytuacji, mających wpływ na reali-

---

15. Zał.nr 1, dalej numery załączników będą podawane w tekście.
16. Słownik języka polskiego, t.3, PWN, Warszawa 1981, s.660.

zację zadań. Pojęcie „stałe czynniki" należy rozumieć, jako zbiór powtarzających się, materialnych elementów znajdujących się w obszarze działań sił desantowo-szturmowych, a jednocześnie w różnorodny sposób wpływających na wykonanie zadań przez te siły. Obszar działań sił desantowo-szturmowych pokryje się niewątpliwie z obszarem obrony związku operacyjnego. W tym obszarze właśnie znajdą się definiowane wcześniej stałe czynniki.

Niewątpliwie najważniejszym z nich będzie przeciwnik, a właściwie przejawiające się w różnorodnych formach jego oddziaływanie na siły desantowo-szturmowe. W tym momencie rozważań wskazane było zwrócenie uwagi na dość istotną prawidłowość. Otóż, jeśli zgrupowanie (oddział) desantowo-szturmowy ma wykonać określone zadanie, to z reguły już w momencie przystąpienia do czynności poprzedzających samo wykonanie zadania przeciwnik rozpocznie oddziaływanie i trwać ono będzie niejednokrotnie jeszcze po zakończeniu realizacji zadania. Tak więc należy przyjmować, że przeciwnik będzie stale ingerował w działania zgrupowań (oddziałów) desantowo-szturmowych. Inaczej ujmując problęm, można zakładać wieloaspektowe (w sensie przestrzeni, czasu, sposobów) oddziaływanie przeciwnika na siły desantowo-szturmowe realizujące jakiekolwiek rodzaje zadań.

Kolejny aspekt postrzegania poczynań przeciwnika to czas. Tę tezę można w sposób skondensowany wyjaśnić - na współczesnym polu walki przeciwnik ma możliwość oddziaływania na siły desantowo-szturmowe (jak zresztą i inne elementy naszych wojsk) w dowolnie wybranym przez siebie momencie. Następny aspekt to niewątpliwie różnorodność form oddziaływania - należy tu uwzględnić oddziaływanie w eterze, środkami rażenia i bezpośred-

nio wojskami. W konkluzji można stwierdzić, że realizacja zadań przez siły desantowo-szturmowe będzie odbywała się w warunkach stałego oddziaływania przeciwnika, oddziaływania rozumianego jako dominujący czynnik każdej sytuacji operacyjno-taktycznej.

Niemniej znaczącą rolę odegra kolejny czynnik tworzący sytuację operacyjno-taktyczną, mianowicie potencjał bojowy własnych elementów lądowych, na korzyść których realizować będą zadania zgrupowania (oddziały) desantowo-szturmowe. Każdorazowo wnikliwie ocenić należy ich odporność na oddziaływanie radioelektroniczne i ogniowe przeciwnika oraz możliwości wykonywania zadań. Ranga przedstawionego czynnika jest bardzo istotna, bowiem determinuje prowadzenie działań desantowo-szturmowych, a w ich ramach realizację określonych zadań. Do uzasadnienia powyższej tezy wystarczy np. wykazanie wpływu możliwości ogniowych elementów ugrupowania operacyjnego na prawdopodobieństwo realizacji zadań przez siły desantowo-szturmowe. Otóż przy gwałtownym zmniejszeniu się tych możliwości, bez wnikania z jakich powodów, prawdopodobieństwo wykonania zadań nieuchronnie obniży się. W skrajnych przypadkach zajść może konieczność zrezygnowania w ogóle z ich realizacji.

Pozostaje jeszcze sprawa przeanalizowania pozostałych warunków prowadzenia działań desantowo-szturmowych, które w pewnym sensie stanowią stałe środowisko dla tych działań. Do tych warunków zalicza się: rodzaj i pokrycie terenu oraz jego infrastrukturę i właściwości, sytuację meteorologiczną, radioelektroniczną i skażeń.[17] Uwarunkowania związane z terenem

17. Działania taktyczne...,wyd. cyt, s. 85.

z reguły będą niezmienne, chociaż niewykluczone, że w efekcie ingerencji przeciwnika oraz wojsk własnych mogą ulegać pewnym zmianom. Zmiany mogą dotyczyć w tym przypadku pokrycia terenu oraz jego infrastruktury. Sytuacja meteorologiczna w obszarze działań desantowo-szturmowych, będzie tym warunkiem, który w znaczącym stopniu wpłynie na możliwość realizacji zadań przez te siły. Śmigłowce bowiem, jako podstawowy środek walki i transportu tych sił, są przystosowane do działań w różnorodnych warunkach atmosferycznych, niezależnie od pory doby. Duża zdolność nawigacyjna śmigłowców została już w pełni potwierdzona praktycznie podczas wojny w Korei. Śmigłowce używane wówczas przez Amerykanów charakteryzowały się co prawda niskimi osiągami technicznymi, jednak wykonywały loty w trudnych warunkach atmosferycznych i meteorologicznych, w dzień i w nocy, w różnym terenie i w różnych porach roku. Natężenie lotów w zimie nie było przy tym wcale mniejsze niż w okresie lata.[18)]

Zatrzymajmy się nad kolejnym warunkiem dotyczącym sytuacji radioelektronicznej, w jakiej przyjdzie zgrupowaniom desantowo-szturmowym realizować zadania. Sytuację radioelektroniczną należy rozpatrywać w dwóch aspektach, a mianowicie:

- uwzględnić prawdopodobne skutki oddziaływania przeciwnika w eterze na realizujące zadania siły desantowo-szturmowe;

- przeanalizować i ocenić w podobny sposób działanie w eterze własnych wojsk, a konkretnie w obszarze prowadzonej operacji obronnej. Ranga opisywanego warunku nabiera dużego znaczenia, jeśli zwrócimy uwagę na możliwości przeciwnika

---

18. M.SADYKIEWICZ: Kawaleria powietrzna. Warszawa, MON 1963, s. 90.

w sferze prowadzenia walki radioelektronicznej.

Dotychczasowe doświadczenia dotyczące przeciwdziałania przeciwnikowi w tym zakresie przez prowadzące działania siły desantowo-szturmowe uwzględniają konieczność stosowania różnorodnych form maskowania tras przelotu śmigłowców. Podczas przelotu do rejonu działań wybiera się takie trasy i profile, aby unikać opromieniowania i namierzenia przez środki rozpoznania elektronicznego. Szeroko wykorzystywane są aktywne pułapki termiczne, uniemożliwiające trafienie śmigłowca pociskami naprowadzanymi na podczerwień. Wiele uwagi poświęca się szkoleniu załóg do wykonywania lotów w nocy i w warunach ograniczonej widoczności. Stosowanie powyższych form maskowania przyczyni się do uzyskania zaskoczenia. Z kolei wystąpią duże trudności w użyciu przez siły desantowo-szturmowe środków rażenia naprowadzanych przy wykorzystaniu energii elektromagnetycznej. Przeciwnik jest w stanie skutecznie je zakłócić.

Ostatnim z rozpatrywanych warunków realizacji zadań przez siły desantowo-szturmowe jest sytuacja skażeń. Prognozowana lub rzeczywista sytuacja skażeń powinna być oceniana z podobnego punktu widzenia, jak poprzednio analizowany warunek. Jednak, w odniesieniu do sytuacji skażeń zaistnieją pewne różnice dotyczące jej wpływu na realizację zadań przez siły desantowo-szturmowe. Istotne bowiem będzie wnikliwe analizowanie tego warunku, czyli sytuacji skażeń jedynie w tych rejonach, gdzie zadanie bądź jego fragment zostanie wykonane na ziemi. W trakcie wykonywania zadań nie wymagających lądowania śmigłowców sytuacja skażeń zasadniczo nie wpłynie na prowadzenie działań. Wynika to z faktu, że większość śmigłowców jest

wyposażonych, podobnie jak bojowe wozy piechoty i czołgi, w urządzenia zapewniające skuteczną ochronę przed różnorodnymi chemicznymi środkami walki.

*

* *

Rozpatrywane poprzednio warunki realizacji zadań analizowane były oddzielnie, kolejno, chodziło bowiem o wykazanie faktu ich oddziaływania. W konkluzji można jednak stwierdzić, że wszystkie wymienione warunki z zasady występować będą wspólnie w obszarze działań desantowo-szturmowych, przy czym niejednokrotnie w wyniku wzajemnego oddziaływania dojdzie do zniwelowania niektórych z nich, a zwiększy się oddziaływanie innych.

2.3.2. Rodzaje zadań w różnych sytuacjach.

Główny problem, jaki w następnej kolejności powinien być rozwiązany, można ująć w postaci następującego pytania badawczego: jakie zadania w obronie będą wykonywane przez siły prowadzące działania desantowo-szturmowe?

Działania desantowo-szturmowe w ujęciu współczesnych teoretyków są to działania składające się z odrębnych akcji desantowych i akcji szturmowych; jest to suma wykonywanych w różnym miejscu lub czasie desantów powietrznych i uderzeń powietrznoszturmowych.[19] Prowadzone one będą zarówno w obronie, jak i podczas natarcia. W obronie przy pomocy tych działań będą realizowane zadania zarówno przez wojska desantowo-szturmowe jak i doraźnie tworzone zgrupowania i grupy desantowo-sztur-

---

19. S.KOZIEJ: Podstawowe problemy działań powietrzno-lądowych. AON, Warszawa 1993, s. 14.

mowe.

W toku prowadzonych rozważań cały czas uwzględniano fakt, że zakładane cele działań desantowo-szturmowych można osiągnąć wykonując różnorodne zadania w zależności od istniejącej sytuacji operacyjno-taktycznej. Niezwykle istotne było wskazywanie potrzeb wykonywania zadań przez siły desantowo-szturmowe.

Określenie zadań wykonywanych przez wymieniony element umożliwi między innymi analiza działań realizowanych przez wykorzystujące powietrzny wymiar walki formacje we wcześniejszych okresach. W rozważaniach celowo wskazano zadania wykonywane na korzyść broniących się wojsk przez siły powietrznodesantowe, jednostki etatowe lotnictwa wojsk lądowych, siły etatowo wyposażone w różnego typu śmigłowce oraz siły wojsk lądowych, którym śmigłowce przydzielano doraźnie, np. kiedy działały one jako taktyczny desant powietrzny. Wybór akurat wymienionych wyżej typów wojsk podyktowany został faktem, że to właśnie one ze względu na sposób działania stały się zalążkiem sił i działań desantowo-szturmowych . Niezwykle istotne okazało się również śledzenie rozwoju poglądów dotyczących wykorzystania śmigłowców na polu walki w toku obrony (patrz zał. nr 2). Kolejne konflikty zbrojne owocowały nowymi doświadczeniami, które stawały się inspiracją do określania nowych, różnorodnych zadań dla śmigłowców. W pewnym momencie rozwoju teorii dotyczącej powyższej problematyki stwierdzono, że zakres zadań śmigłowców zwiększy się po zamontowaniu na nie uzbrojenia. Śmigłowce zaczęto używać nie tylko do transportu, ale również do walki z przeciwnikiem. Ważnym wydarzeniem było zapoczątkowanie wykorzystania śmigłowców do przewozu uzbrojonych żołnierzy wojsk lądowych.

Okazało się, że szereg zadań będących do tej pory domeną wojsk powietrznodesantowych mogą realizować siły lądowe wykorzystujące do tego celu śmigłowce.

Przeanalizujmy zatem wybrane fakty przedstawiające zadania wykonywane w wymiarze powietrznym przez siły, które istniały przed zrodzeniem się działań desantowo-szturmowych, a które jednocześnie w pewnym sensie zainicjowały ich stworzenie.

W okresie drugiej wojny światowej wykonywano desanty powietrzne, które działały na korzyść broniących się wojsk. Desanty realizowały zadania polegające na wzmacnianiu okrążonych zgrupowań wojsk lądowych oraz na udzielaniu im pomocy podczas wychodzenia z okrążenia. Na szczególną uwagę zasługuje radziecki desant 1 batalionu 201 BPD w styczniu 1942 roku. Wysadzony w rejonie na zachód od Miedyni stanowił istotne wzmocnienie dla okrążonych wojsk 29A, umożliwiając im wyjście z okrążenia.[20] Cechą charakterystyczną ówcześnie wysadzanych desantów była znaczna długotrwałość prowadzonych walk - od kilku godzin do kilkunastu dni, a nawet miesięcy. W tym ostatnim przypadku desant taki stawał się w istocie oddziałem partyzanckim.[21]

Alianci zachodni wielokrotnie prowadzili działania związane z koniecznością wykonywania desantów morskich. Cechą charakterystyczną dla początkowego okresu walki na lądzie tych desantów było prowadzenie działań obronnych, aby utrzymać uchwycone przyczółki. Wykonanie tych zadań było między innymi możliwe dlatego, że na korzyść desantów morskich działały desanty po-

---

20. S.KOZIEJ i inni: Powietrzno - lądowe działania operacyjne i taktyczne. AON, Warszawa 1991, s.33.
21. Tamże.

wietrzne. Ich zadania polegały na wiązaniu bliższych i dalszych odwodów przeciwnika. Jako ważny element każdej morskiej operacji desantowej desanty powietrzne stanowiły "tarczę" chroniącą czołowy rzut wojsk desantowych z morza.[22)]

Podczas wojny francusko-wietnamskiej napotykamy przykład użycia przez Francuzów desantu powietrznego do zerwania przygotowanego natarcia wojsk wietnamskich. Zdarzenie to zaistniało w toku walk o Hoa Bink 10 grudnia 1951 roku. Była to jednak nieudana próba, bowiem spadochroniarze zaraz po wylądowaniu zostali zaatakowani przez drugorzutowe oddziały wojsk wietnamskich. Nie powiodło się również zbieżne uderzenie pułku zmotoryzowanego w kierunku desantu wysadzonego 25 km za linią frontu. W październiku 1952 roku Francuzi ponownie użyli desanty zmierzając do zerwania lub przynajmniej opóźnienia przygotowywanego natarcia wojsk wietnamskich. Wojska powietrzno-desantowe opanowały magazyny broni i amunicji znajdujące się w rejonie Phu Doan. Jednak początkowy sukces wspólnie działających zgrupowań lądowych i desantów powietrznych zmienił się w porażkę.[23)] Warto zauważyć, że przedstawione działanie spadochroniarzy francuskich nie powiodło się między innymi z powodu niedostatecznego ich wsparcia. Przytoczony przypadek pozwala jednak na stwierdzenie, że w istocie mieliśmy do czynienia z wykonaniem określonego zadania w obronie przez siły korzystające z trzecigo wymiaru. Polegało ono na dezorganizacji systemu wsparcia logistycznego przygotowujących się do natarcia wojsk.

---

22. Tamże, s.34.
23. Tamże, s.38, 39.

Podczas wojny koreańskiej 1950-1953 śmigłowce po raz pierwszy na masową skalę zostały wykorzystane do przerzutu uzbrojonych żołnierzy. Fakt ten można potraktować jako wstęp do wspólnego działania śmigłowców i ludzi.Przerzut wojsk obejmował zadania związane z koniecznością:

- szybkiego luzowania oddziałów;
- przerzutu oddziałów w rejony trudno dostępne;
- interwencyjnego przewozu wojsk w celu zaryglowania wyłomu w ugrupowaniu bojowym.[24)]

W czasie tej wojny śmigłowce używane były wyłącznie do takich zadań, które nie mogły być w równie efektywny sposób wykonane przez samoloty lub przez środki lądowe i morskie. Wykorzystywano je zwłaszcza, gdy decydował element czasu, względnie wówczas, kiedy teren był niedostępny lub trudno dostępny dla pojazdów naziemnych.[25)] Wykonywane w toku wojny koreańskiej zadania wynikały, jak widać, zarówno z faktu zaistnienia sytuacji kryzysowej (interwencyjny przewóz), jak również z konieczności zyskania na czasie (szybkie luzowanie).

Śledząc przebieg wojny koreańskiej napotykamy przykład użycia, po raz pierwszy w warunkach bojowych, śmigłowców wykonujących zadania na korzyść broniącego się związku taktycznego. Otóż 19 września 1951 roku wysadzono desant śmigłowcowy dla opanowania grzbietu górskiego dominującego nad okolicą miasta Kansong. Uchwycony obiekt szybko wkomponowano w system obrony 1 DPM Stanów Zjednoczonych, w którym stanowił ważne ogniwo. Podobny desant wykonano także dwa dni później. I w tym przypadku

---

24. M.SADYKIEWICZ : Kawaleria powietrzna, wyd. cyt., s. 81.
25. Tamże, s.86.

obsadzono nim grzbiet górski na zagrożonym odcinku tej samej dywizji. Jej dowódca gen. Thomas, zachęcony dotychczasowym powodzeniem desantów śmigłowcowych, wykonywał je również w późniejszych walkach obronnych, głównie w celu osłony zagrożonych skrzydeł lub wzmocnienia określonego kierunku.[26)]

Doświadczenia z konfliktów zbrojnych owocowały w postaci rozwoju teorii dotyczącej zadań realizowanych w wymiarze powietrznym przy udziale śmigłowców. Potrzeby pola walki zrodziły dokonanie podziału wykonywanych zadań oraz spowodowały skonstruowanie śmigłowców zapewniających zaspokojenie tych potrzeb. Pojawienie się śmigłowców zdolnych do jednoczesnego wykonywania zadań ogniowych i przewozu uzbrojonych żołnierzy otworzyło bezsprzecznie drogę do tworzenia teorii i praktyki działań desantowo-szturmowych. Ugruntowały się poglądy o możliwości realizacji zadań polegających na zwalczaniu desantów powietrznych w obronie.[27)]

Śledząc rozwój lotnictwa wojsk lądowych zauważamy, że w pewnym jego etapie pojawił się wyraźny podział zadań wykonywanych przez śmigłowce. Właśnie wśród zadań transportowo-desantowych znalazły się w tej grupie działania desantowo-szturmowe.[28)]

Rozważania poświęcone ewolucji działań desantów powietrz-

---

26. S.KOZIEJ i inni: Powietrzno-lądowe .., wyd. cyt., s. 56, 57.
27. Patrz np.: E.JENDRASZCZAK: Wybrane zagadnienia użycia oddziałów (grup) desantowo-szturmowych w obronie. Myśl Wojskowa nr 1, 1987; B.SIKORSKI: Użycie i działania sił powietrznoszturmowych w walce z desantami powietrznymi w operacjach obronnych. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1993.
28. S.KOZIEJ: Podstawowe problemy ..., wyd. cyt., s. 25.

nych, lotnictwa wojsk lądowych i sił lądowych wykorzystujących śmigłowce doprowadziły do konkluzji, iż mogą one wykonywać szereg różnorodnych zadań w obronie. Np. 4.03.1994r. w ramach szkolenia doktoranckiego w Katedrze Taktyki Ogólnej została przeprowadzona dyskusja na temat zadań, jakie będzie wykonywała w ramach operacji obronnej tworzona 25 DKP(patrz zał.nr 3) Wyniki dyskusji zaowocowały sformułowaniem następujących grup zadań wykonywanych przez jej zgrupowania desantowo-szturmowe:

- wsparcie wojsk walczących w okrążeniu;
- zwalczanie desantów powietrznych, morskich i grup specjalnych;
- wykonywanie rajdów;
- inne zadania, jako odwód Naczelnego Dowódcy.

Praktyka również potwierdziła, że wojska desantowo- szturmowe mogą realizować zadania na tyłach przeciwnika, bezpośrednio w jego ugrupowaniu oraz w ugrupowaniu operacyjnym wojsk własnych. Podczas wykonywania zadań bojowych w obszarze zajmowanym przez przeciwnika wojska desantowo-szturmowe prowadzić będą działania obronne i zaczepne.

Weryfikacją powyższych stwierdzeń są wyniki przeprowadzonych badań uzyskane podczas ćwiczenia "BIESZCZADY-93" (patrz zał. nr 1). W jednym z epizodów tego ćwiczenia stworzono sytuację wręcz obligującą dowódcę 6 BDSz do użycia części sił w obszarze zajmowanym przez przeciwnika. Otóż 3 BZ prowadziła częścią sił działania opóźniające. Zawczasu, za kolejną rubieżą opóźniania, został rozmieszczony i ukryty jeden z batalionów brygady desantowo-szturmowej. Pododdziały 3 BZ pod naporem awangard i oddziałów wydzielonych przeciwnika wycofały się na kolejną rubież

opóźniania. W ślad za nimi przesunęły się pierwsze rzuty wspomnianych awangard i oddziałów wydzielonych. Przeciwnik nie wykrył dokładnie zamaskowanych sił batalionu desantowo-szturmowego i w tej sytuacji rozpoczęły się działania tego batalionu i części kolejnego batalionu z powietrza. Zostało wykonanych szereg skoordynowanych uderzeń skierowanych na stanowiska dowodzenia, artylerię i elementy logistyczne awangard i oddziałów wydzielonych przeciwnika.

W wyniku wspólnych działań rzutu powietrznego (na śmigłowcach) i rzutu lądowego, wspieranych dodatkowo artylerią 3 BZ, tempo natarcia przeciwnika zmniejszyło się. Natomiast dowódca 3 BZ dysponował większym czasem na organizację obrony na kolejnej rubieży opóźniania.

W opisanym epizodzie mamy potwierdzenie możliwości wykonywania zadań w obszarze zajmowanym przez przeciwnika, które miały charakter działań typowo zaczepnych. Były one planowane zawczasu. Zbiór wszystkich wykonanych zadań cząstkowych - obezwładnienie kolumny zmieniającego stanowiska ogniowe pododdziału artylerii, zniszczenie SD dowódcy OW czy też obezwładnienie kolumn pododdziałów piechoty (odwodu oddziału wydzielonego)- wykonanych w tej sytuacji przez część sił BDSz, razem stanowił zadanie ogólne polegające na opóźnieniu natarcia przeciwnika w pasie przesłaniania.

W ćwiczeniu "BIESZCZADY-93" zweryfikowano również możliwość wykorzystania sił desantowo-szturmowych w obronie - do wzmocnienia zagrożonego kierunku. W kolejnym fragmencie ćwiczenia stworzono sytuację w pasie obrony 3 BZ, w wyniku której przeciwnik dysponujący odwodami dywizyjnymi, mógł w ciągu 2-3 go-

dzin spotęgować natarcie na kierunku głównego uderzenia, przerwać, a następnie rozciąć jej ugrupowanie. Dowódca korpusu zatwierdził decyzję do użycia batalionu powietrzno-desantowego, który miał desantować się z samolotów w rejonie drugiej pozycji obrony 3 BZ i po odtworzeniu gotowości całością sił wzmocnić obronę na zagrożonym kierunku.

Cele i zagadnienia szkoleniowe badanego ćwiczenia nie odzwierciedlały problematyki związanej z realizacją wielu innych zadań zarówno w ugrupowaniu przeciwnika, jak i własnym przez siły desantowo-szturmowe. Rozpatrywano natomiast dość wnikliwie wykorzystanie sił desantowo-szturmowych do związania walką podchodzących odwodów przeciwnika. W jednej ze stworzonych sytuacji batalion powietrznodesantowy został desantowany w obszarze zajętym przez przeciwnika na kierunku kanalizującym jego ruch do frontu. W newralgicznych miejscach poszczególne zgrupowania tego batalionu organizowały obronę, a następnie kiedy przeciwnik grupował siły do ich rozbicia, wychodziły one z walki, wykorzystując teren i warunki ograniczonej widoczności. Wysoka efektywność ich działań zmusiła przeciwnika do wydzielenia w pewnym momencie znacznych sił, przeznaczonych do walki z nimi, w składzie wzmocnionego pułku zmechanizowanego.

Prowadzona analiza dokumentacji wielu innych ćwiczeń oraz ich omówień pozwoliła wyodrębnić powtarzające się przypadki realizacji opisanych wyżej zadań. Szczególnie przydatne dla prowadzonych rozważań okazały się wnioski wymienione w pozycji: "Działania desantowo-szturmowe".[29] Autorzy tej publikacji do-

---

29. S.KOZIEJ, E.JENDRASZCZAK: Działania desantowo- szturmowe. AON, Warszawa 1990, s. 4.

konali podziału zadań wykonywanych przez siły desantowo-szturmowe ze względu na ich rozmach, skalę i znaczenie. Nie określili jednak, czy realizowane one będą w toku operacji obronnej czy też zaczepnej. Otóż wyodrębnili oni:

- zadania o wymiarze i znaczeniu operacyjnym;
- zadania o znaczeniu taktycznym.

Bazując na ćwiczeniach takich, jak: "GRAB-85", "KLON 85", "KLON-88", "TARCZA -88" i ćwiczeniu instruktażowym z 6 BPD w marcu 1989 roku wskazali szereg zadań o znaczeniu operacyjnym, których treścią było między innymi:

- niszczenie składu amunicji specjalnej;
- opanowanie przeprawy na przeszkodzie wodnej i utrzymanie jej do czasu podejścia oddziału wydzielonego;
- zwalczanie stanowiska dowodzenia KA;
- zdobycie i dostarczenie do wojsk własnych egzemplarza nowego sprzętu bojowego przeciwnika.

Zadania powyższe realizowane były do 50-60 km w głębi ugrupowania przeciwnika. Natomiast zadania o znaczeniu taktycznym, praktycznie realizowane w ćwiczeniach "ORION-88" i "ORION-89", sięgały od 5 do 15 km w głąb ugrupowania przeciwnika, a ich treścią było między innymi:

- rozbicie maszerującej kolumny czołgów;
- zniszczenie elementu systemu kierowania bronią precyzyjną.

Wiele istotnych spostrzeżeń poczyniono podczas analizy publikacji, omawiających dywizyjne ćwiczenia taktyczne z wojskami, przeprowadzone w lutym 1988 roku i w czerwcu 1989 roku na terenie Śląskiego Okręgu Wojskowego. Temat pierwszego ćwiczenia brzmiał: Wykonanie przeciwuderzenia w operacji obronnej armii

i rozwinięcie działań zaczepnych w celu uchwycenia i utrzymania ważnych obiektów terenowych, a drugiego: Przygotowanie i prowadzenie aktywnych działań obronnych przez dywizję na głównym pasie obrony z udziałem w przeciwuderzeniu armii.[30] Podkreślić należy, że w wymienionych ćwiczeniach w praktyce przerabiano epizody z elementami działań desantowo-szturmowych. Poddano weryfikacji: możliwość wykorzystania grup desantowo-szturmowych podczas organizacji i prowadzenia obrony przez ćwiczące związki taktyczne, zasadność użycia tych grup w trakcie wykonywania zwrotów zaczepnych na szczeblu taktycznym i operacyjnym. Pododdziały przeznaczone do prowadzenia działań desantowo-szturmowych zrealizowały następujące rodzaje zadań:

- dezorganizacja podejścia wojsk przeciwnika do przedniego skraju obrony związku taktycznego;
- zniszczenie ośrodka zdalnego sterowania pól minowych, rozbicie przeciwnika broniącego tych pól oraz wykonanie w nich przejść we współdziałaniu z pododdziałami wykonującymi zwrot zaczepny;
- zniszczenie we współdziałaniu z odwodem przeciwdesantowym dywizji taktycznego desantu przeciwnika.

Dość istotne okazały się również wyniki analizy dokumentacji ćwiczeń szkieletowych prowadzonych corocznie w dawniejszej ASG WP i obecnie w AON. Otóż od 5 lat wykorzystywano siły desantowo-szturmowe, co prawda najczęściej w ramach natarcia.

---

30. Patrz: P.MADEJCZYK, E.BORYS: Wnioski z dywizyjnych ćwiczeń taktycznych z wojskami "ORION-88" i "ORION-89" w zakresie działań desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa nr 2, 1990 (tajna); S.KOZIEJ, E.JENDRASZCZAK: Doświadczenia w zakresie ćwiczebnego użycia oddziałów i grup desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa nr 3, 1990 (tajna).

Wydaje się,że będzie wiele wspólnych cech łączących zadania realizowane przez te siły w obronie z zadaniami tych sił w natarciu. Jedną z nich jest podobieństwo występujących obiektów, kolejną sama treść precyzowanego zadania, często zawarta w sformułowaniach typu:" zniszczyć stanowisko dowodzenia", "obezwładnić odwód", itp., a inną nie mniej ważną cechą są podobne warunki realizacji tych zadań.[31)]

Pozostaje jeszcze sprawa wskazania możliwości wystąpienia dość specyficznego zadania, które stanie przed siłami desantowo-szturmowymi podczas prowadzenia operacji obronnej, kiedy potykające się strony opanują, dzięki zdobyczom techniki, zdolność walki w trzecim wymiarze. Otóż w warunkach współcześnie rozgrywanych bitew nie można wykluczyć prowadzenia walki powietrznej przez przeciwstawne siły desantowo- szturmowe. Wielokrotnie wystąpią przypadki uderzenia sił lotnictwa, przystosowanego do zwalczania śmigłowców. Dlatego należy przewidywać, że siły desantowo-szturmowe będą musiały posiadać środki do zwalczania atakujących je w toku przelotu śmigłowców i samolotów przeciwnika.

W toku prowadzenia operacji obronnej wystąpi potrzeba przeciwdziałania zagrożeniu, jakie może stworzyć przeciwnik wysadzając desanty w ugrupowaniu operacyjnym (bojowym) broniących się wojsk. Zakładano w hipotezie potrzebę użycia własnych sił desantowo-szturmowych do zniwelowania działań przeciwnika. W trakcie ćwiczenia prowadzonego na Kursie Operacyjno-

---

31. Wystarczy zwrócić uwagę na zgodność warunków następujących w czasie wykonywania kontrataku z warunkami istniejącymi podczas wprowadzania kolejnych sił do walki w natarciu.

Taktycznym,[32] problem powyższy stanął przed oficerami w jednym z jego epizodów. W sytuacji, jaka była treścią zajęcia, przeciwnik wysadził desant w składzie ekwiwalentnej brygady na kierunkach zamykających drogi wyjścia do przeciwuderzenia drugiego rzutu związku operacyjnego. Dwa zgrupowania powyższego desantu znalazły się w niekorzystnej dla siebie sytuacji, bowiem w pobliżu znalazły się siły zdolne do zablokowania a następnie rozbicia ich. Trzecie zgrupowanie miało większą swobodę, brak było bowiem sił do podjęcia skutecznej walki. Dowódca związku operacyjnego miał w odwodzie batalion desantowo-szturmowy, o którym ćwiczący w roli dowódcy związku taktycznego wychodzącego do przeciwuderzenia wiedzieli. Zadanie, jakie otrzymał dowódca tego związku taktycznego polegać miało na zniszczeniu wszystkich zgrupowań. W celu przeprowadzenia eksperymentu grupa szkoleniowa została podzielona na trzy dowództwa wymienionego związku, które osobno podejmowały decyzję. Analiza przyjętych przez dowództwa decyzji wykazała, że wszystkie zespoły dostrzegły potrzebę użycia batalionu desantowo-szturmowego. Zwracały się do dowódcy związku operacyjnego, aby umożliwił jego wykorzystanie, tam gdzie istniało zagrożenie ze strony przeciwnika. Konieczność użycia batalionu desantowo-szturmowego podyktowana była sytuacją - nie było bowiem innych sił zdolnych do szybkiej reakcji.

Przydatne do uporządkowania uzyskanych rezultatów badań okazały się wnioski uzyskane przez praktyków wojskowych zajmujących się podobną problematyką. W dniu 3.12.1994 r. na spotkaniu

---

32. Ćwiczenie główne nr. 141: Operacja obronna i zaczepna,przeprowadzone na przełomie lutego i marca 1994 r.

z kadrą naukowo-dydaktyczną AON dowództwo 25 DKP przedstawiło typologię swoich zadań, która była wcześniej, tj. w listopadzie 1993 roku, prezentowana Szefowi Sztabu Generalnego. Pokrótce ów podział zadań wyglądał następująco:

1) W ramach szeroko rozumianego opóźniania, w początkowej fazie konfliktu zbrojnego:

- przechwytywanie przeciwnika, przede wszystkim jego oddziałów wydzielonych;

- działania na pozycjach wysuniętych, a w ramach tych działań: wykonywanie uderzeń kolejnych na te same elementy, przemienne opóźnianie natarcia przeciwnika we współdziałaniu z siłami naziemnymi broniącymi pasa przesłaniania oraz rajdy przed przedni skraj (np. aby wesprzeć działania sił, które znalazły się w okrążeniu);

- działania w obronie związku operacyjnego, a w toku jej prowadzenia: uderzenia ześrodkowane (na odwody taktyczne), niszczenie środków OPL i napadu ogniowego, izolacja i opóźnianie odwodów, wypady (np. w celu zniszczenia artylerii), wspieranie wojsk z lądowisk podskokowych, zamykanie rubieży ryglowych, wychodzenie na rubieże ogniowe.

2) W ramach wykonywania zwrotów zaczepnych:

- "wyłączanie" podchodzących odwodów, artylerii, uchwycanie i utrzymywanie ważnych rubieży do czasu podejścia zgrupowań lądowych;

- swobodne "polowanie";

- rajdy w celu: niszczenia SD, obezwładniania odwodów, izolacji rejonu działań, niszczenia desantów przeciwnika w trakcie przelotu oraz prowadzenia działań specjalnych.

3) Izolacja rejonu rozstrzygającego wg. zasady "uderz, odejdź, wróć":

- wykonywanie desantów operacyjnych, a w ramach nich wykonywanie wypadów i wychodzenie na rubieże ogniowe;

- blokowanie przeciwnika - we współdziałaniu z siłami lądowymi;

- działania przeciwdesantowe, a ramach nich: niszczenie desantów ze śmigłowców, wyprzedzające wychodzenie na kierunki podchodzenia oddziałów wydzielonych przeciwnika, dążących do połączenia się z desantem.

Teoretycy wojskowi dostrzegali możliwość wykonywania następujących trzech grup zadań przez oddziały i grupy desantowo-szturmowe :

- zwalczanie sił i środków przeciwnika na tyłach i w głębi jego ugrupowania, a przede wszystkim najgroźniejszych środków rażenia oraz stanowisk dowodzenia i węzłów łączności, sił i środków walki radioelektronicznej itp.;

- opanowywanie i czasowe utrzymywanie (w zasadzie do czasu podejścia oddziałów wydzielonych lub rajdowych) ważnych obiektów i rejonów, takich jak: lotniska, przeprawy na przeszkodach wodnych, węzły komunikacyjne, rubieże dogodne do obrony itp.;

- walka ze zgrupowaniami wojsk przeciwnika, zwłaszcza z odwodami oraz siłami powietrznoszturmowymi (desantowo-szturmowymi).[33)]

Część z tych zadań wykonywana będzie przed przednim skrajem obrony, a część w ugrupowaniu operacyjnym broniących się wojsk.

---

33. S.KOZIEJ, E.JENDRASZCZAK: Doświadczenia w zakresie..., wyd. cyt., s. 121.

Wśród wykonywanych zadań wystąpi grupa zadań realizowanych na korzyść i w obszarze zainteresowania związku taktycznego oraz zadania zapewniające korzyści związkowi operacyjnemu.

*

* *

Podsumowując można przyjmować, że siły desantowo-szturmowe w obronie mogą wykonywać następujące zadania:

- niszczyć lub obezwładniać obiekty decydujące o przepływie informacji u przeciwnika;
- niszczyć najgroźniejsze środki rażenia;
- wykonywać uderzenia na podchodzące odwody przeciwnika;
- wzmacniać obronę na zagrożonych kierunkach;
- wspierać działania wojsk wykonujących zwroty zaczepne;
- bronić lub osłaniać luki i otwarte skrzydła w ugrupowaniu operacyjnym związku operacyjnego;
- niszczyć śmigłowce na lądowiskach i w powietrzu;
- działać jako odwód przeciwdesantowy. [34)]

Problematyka składu sił wydzielanych do realizacji przedstawionych zadań będzie treścią analiz przedstawionych w następnym rozdziale pracy.

---

34. Problematykę stosowania przeciwdesantów działających w wymiarze powietrznym rozwiązywał B.SIKORSKI w rozprawie doktorskiej pt. Użycie i działania sił powietrznoszturmowych w walce z desantami powietrznymi w operacjach obronnych. AON, Warszawa 1993.

3. SKŁAD SIŁ WYDZIELANYCH DO DZIAŁAŃ DESANTOWO-SZTURMOWYCH.

3.1. Zasady ogólne.

Działania desantowo-szturmowe w ramach operacji obronnej prowadzone są zawsze w spójności i na rzecz zadań realizowanych przez siły główne związku operacyjnego (taktycznego). Ta teza w znacznym stopniu warunkuje i ukierunkowuje poszukiwanie odpowiedzi na kolejne pytanie badawcze dotyczące składu sił prowadzących działania desantowo-szturmowe na korzyść broniącego się związku operacyjnego (związku taktycznego).

W początkowej fazie badań dokonano przeglądu literatury zawierającej przyjmowane przez ogół teoretyków i praktyków wojskowych sposoby podejścia przydatne do określania składu sił i środków niezbędnych do realizacji w toku operacji różnorodnych przedsięwzięć, a w tym i zadań bojowych. Poczynione obserwacje pozwoliły zebrać szereg niżej przedstawionych wniosków, które okazały się pomocne w prowadzeniu dalszych badań. Regułą przy określaniu zadań było uwzględnianie zarówno materialnych, jak niematerialnych czynników. W pierwszej grupie można wyróżnić wszelkie wskaźniki ilościowe i jakościowe, określające potencjały wojsk przeciwnika i własnych. Do czynników niematerialnych można zaliczyć umiejętności dowódców w optymalnym stosowaniu zasad sztuki wojennej, wyszkolenie wojsk, odporność na oddziaływania psychologiczne, itp.

Siły i środki związku operacyjnego dzielone, grupowane, rozmieszczane i przemieszczane zgodnie z zamiarem działania tworzą elementy ugrupowania operacyjnego. Ich skład, zadania oraz rozmieszczenie wynika przede wszystkim z potrzeb związanych z realizacją założonych celów. Zarówno podczas przygotowania i pro-

wadzenia operacji obronnej, jak i zaczepnej z reguły zawczasu przewiduje się skalę prowadzonych działań, czyli ich rozmach. Na treść pojęcia "rozmach" składają się następujące komponenty: ilość sił, wielkość obszaru działań i czas ich prowadzenia. Każdorazowo punktem wyjścia do określenia tego rozmachu są potrzeby i cele operacyjne. Natomiast potrzeba podjęcia i przeprowadzenia działań o przewidzianym rozmachu wynika z rodzaju i wielkości zagrożenia ze strony przeciwnika oraz pojemności (głębokości i szerokości) obszaru działań. W tym momencie pojawia się dość istotne dla dalszych rozważań spostrzeżenie. Otóż wnioski z oceny przeciwnika, który może się znaleźć na danym obszarze, będą decydować o składzie sił i środków wydzielanych do jego zwalczania. Tę właśnie zależność przyjęto jako podstawę do dalszych rozważań. Założono, że w przypadku prowadzenia działań desantowo-szturmowych skład sił wydzielanych do tego przedsięwzięcia zdeterminowany będzie przede wszystkim możliwościami i sposobami działania przeciwnika.

Przed rozpatrzeniem innych czynników decydujących o składzie sił wydzielanych do działań desantowo-szturmowych w obronie warto wskazać na konieczność uwzględniania w rozważaniach i konkretnym planowaniu pewnych stałych kryteriów, a mianowicie:

- działania desantowo-szturmowe powinny być każdorazowo wszechstronnie zabezpieczone przez ich organizatora pod względem rażenia, informacji oraz wsparcia logistycznego;

- zadania realizowane poprzez działania desantowo-szturmowe winny odpowiadać możliwościom bojowym sił do tego celu wydzielanych;

- rodzaje wykonywanych zadań i specyfika działań wymagają, aby siły przeznaczone do ich realizacji były zawczasu dobrze przygotowane;

- skład i wyposażenie tych wojsk powinno zapewnić możliwość wykonywania różnych co do treści i sposobów realizacji zadań;

W odniesieniu do pierwszego z wymienionych kryteriów podkreślić należy konieczność ścisłego sprzęgania działań desantowo-szturmowych z wszystkimi elementami systemu obrony, aby zwłaszcza zapewnić, by skutki działania lotnictwa, wojsk rakietowych i artylerii w stosownym czasie wykorzystały siły desantowo-szturmowe, dla których z kolei głównym celem będzie stworzenie ogólnowojskowym związkom taktycznym i oddziałom sprzyjających warunków zatrzymania, odrzucenia i pobicia przeciwnika. Co do kwestii informacji - ważne jest przede wszystkim utrzymanie łączności, a tym samym dowodzenia, między decydentem a podwładnym. Wiąże się z tym również kwestia utrzymania współdziałania oraz przekazywania wiarygodnych danych z rozpoznania. Natomiast we wsparciu logistycznym szczególną rolę odgrywać będzie zabezpieczenie materiałowe. Generalną zasadą powinno być takie postępowanie elementów logistycznych, aby siły desantowo-szturmowe nie musiały uzupełniać środków walki w trakcie realizacji zadania.

Opisane wyżej kryteria powinny być zawsze uwzględnione przy planowaniu działań desantowo-szturmowych w obronie. Analiza literatury wskazuje, że uwzględniając powyższe kryteria można określić następujące czynniki, które decydować będą o składzie sił wydzielanych do prowadzenia działań desantowo-szturmowych:

- ilość sił i środków zdolnych do prowadzenia tych dzia-

łań,które będzie miał do dyspozycji dowódca związku operacyjnego, a w odniesieniu do szczebla związku taktycznego ilość sił i środków, które dowódca tego związku będzie w stanie wydzielić z własnych wojsk do tych działań;

- zamiar rozegrania operacji obronnej, przy uwzględnieniu roli działań desantowo-szturmowych, jaką mogą spełnić w toku trwania tej operacji;

- rodzaj otrzymanego zadania;

- przestrzeń, obszar, rejon, w którym będą prowadzone działania (tylko nad własnym ugrupowaniem, częściowo nad własnym i przeciwnika, wyłącznie nad obszarem opanowanym przez przeciwnika);

- przewidywane sposoby realizacji zadań;

- parametry taktyczno-techniczne środków przewidzianych do prowadzenia działań desantowo-szturmowych (począwszy od broni strzeleckiej do śmigłowców i samolotów);

- okoliczności towarzyszące podjęciu decyzji o użyciu sił desantowo-szturmowych (czy działo się to zgodnie z planem, czy też w sytuacji wymuszonej przez przeciwnika).

Analiza dokumentacji ćwiczeń wykazuje w miarę skrystalizowane opinie związane z rodzajem wykorzystywanych sił i środków do prowadzenia działań desantowo-szturmowych na szczeblu operacyjnym i na szczeblu związku taktycznego. W pewnym stopniu można stwierdzić, że w tym względzie praktyka poprzedziła teorię. Otóż, na szczeblu związku operacyjnego do realizacji różnorodnych zadań z reguły wykorzystywano siły z etatowych jednostek powietrznodesantowych i desantowo-szturmowych oraz z oddziałów lotnictwa wojsk lądowych. Dowódca związku operacyjnego na okres

prowadzonej operacji otrzymywał zwykle batalion powietrznodesantowy ze składu związku taktycznego. Do przełomu lat 80. i 90. w Polsce tym związkiem była 6 Pomorska Dywizja Powietrznodesantowa. Obecnie, po przemianach w strukturach naszej armii, przydział tych sił następuje z funkcjonującej już 6 Brygady Desantowo-Szturmowej (patrz zał. nr 4).

Inaczej problem ten rozwiązywano w odniesieniu do działań desantowo-szturmowych prowadzonych w ramach walki związku taktycznego. W większości przypadków podczas ćwiczeń siły prowadzące te działania składały się z pododdziałów wydzielanych bezpośrednio z walczącego związku taktycznego, który z kolei otrzymywał limit śmigłowców niezbędnych do realizacji zaplanowanych zadań.

3.2. Etatowe desantowo-szturmowe pododdziały, oddziały i związki taktyczne.

W większości państw świata, w tym także w Polsce, istnieją obecnie specjalistyczne wojska do prowadzenia działań powietrznoszturmowych i desantowo-szturmowych (patrz zał. nr 3 oraz nr 5 do 9). Są one z zasady przeznaczone do wykonywania zadań o randze strategicznej, ale również przewiduje się przydzielanie ich pododdziałów lub oddziałów dowódcom operacyjnym, rzadziej taktycznym, do wykonywania szczególnie ważnych zadań w toku operacji. Z reguły takie zgrupowania wydziela się doraźnie, a niekiedy zawczasu i pozostaje one wtedy w odwodzie dowódcy związku operacyjnego.[35)]

---

35. J. KOMAŃSKI: O prowadzeniu działań desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa (tajna) nr 3, 1989, s. 30.

W trakcie omawianego ćwiczenia "BIESZCZADY-93" trzonem, na którego bazie tworzono desantowo-szturmowe zgrupowania (oddziały) operacyjne był właśnie batalion desantowo-szturmowy. W jednym z epizodów tego ćwiczenia zorganizowano także większe zgrupowanie na bazie brygady desantowo-szturmowej. Wnioski z badania doświadczeń z tego ćwiczenia dotyczyły również wewnętrznej struktury zgrupowań desantowo-szturmowych. Otóż zgrupowania takie składały się z reguły z następujących elementów:

- podgrupy rozpoznawcze lub rozpoznawczo-torujące;
- grupy atakujące;
- grupy wsparcia ogniowego;
- grupy ubezpieczające;
- podgrupy torujące;
- podgrupy minowania i niszczeń;
- odwody ogólne i specjalne;
- podgrupy działań pozornych.

Poszczególne elementy organizowane w ramach zgrupowania desantowo-szturmowego wyglądały pod względem składu, struktury i wyposażenia następująco:

- podgrupy rozpoznawcze lub rozpoznawczo-torujące organizowane - w składzie 1-2 drużyn rozpoznawczych (bardzo często drużyny te wyznaczane były z pododdziału szturmowego), drużyny saperów; niekiedy włączano też artylerzystów i chemików;
- grupy atakujące - wyznaczane ze składu pododdziałów szturmowych, w zależności od sposobu wykonywania zadania działały one na śmigłowcach, a niekiedy na ziemi, we współdziałaniu ze śmigłowcami;
- grupy wsparcia ogniowego - składały się z pododdziałów

moździerzy, środków przeciwpancernych oraz broni maszynowej;

- grupy ubezpieczające - stanowiły z reguły pododdziały szturmowe, artylerii przeciwpancernej, przeciwlotniczej oraz saperów;

- podgrupy torujące - organizowane na bazie pododdziału saperów, często spełniały rolę grup ubezpieczających w czasie wychodzenia z walki grup atakujących, zdarzało się również, że działały wspólnie bądź w składzie podgrup rozpoznawczych;

- podgrupy niszczenia i minowania - wydzielane ze szczebla brygadowych pododdziałów saperów, miotaczy ognia i uzupełniane ze składu pododdziałów szturmowych;

- podgrupy działań pozornych - wyznaczane ze składu pododdziałów szturmowych.

Wielokrotnie występowała potrzeba wzmacniania tworzonych zgrupowań siłami i środkami ze szczebla brygady. W batalionach brygady, które tworzyły zgrupowania desantowo-szturmowe, brak jest artylerii o większym zasięgu, występuje niedobór środków przeciwlotniczych, nie ma specjalistycznych pododdziałów inżynieryjnych i chemicznych. Zakładając, że batalion może stanowić jako całość zgrupowanie desantowo-szturmowe bądź stanowić bazę do tworzenia zgrupowań, konieczne jest posiadanie tych środków w jego składzie. Wymuszają tę konieczność potrzeby pola walki, wymagające od zgrupowań desantowo-szturmowych samowystarczalności, autonomiczności, stosunkowo małej wrażliwości na oddziaływanie przeciwnika. Zgrupowanie powinno dysponować wysokimi możliwościami bojowymi, na które składają się możliwości ogniowe, uderzeniowe i manewrowe. Biorąc pod uwagę te wymagania można wnioskować, że wystąpi potrzeba wzmacniania bądź wspierania

zgrupowań desantowo-szturmowych. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, jak w praktyce wzmacniano bataliony, które stanowiły trzon zgrupowania desantowo-szturmowego. Do batalionu przydzielano od plutonu do baterii moździerzy, 1-2 baterie przeciwpancerne, do baterii przeciwlotniczej, 1-2 plutony rozpoznawcze, 1-2 plutony saperów, pluton miotaczy ognia, 2-3 drużyny rozpoznania skażeń, a ponadto pluton łączności.

Przeanalizujmy obecnie problematykę odzwierciedlającą wpływ wykorzystywanych w działaniach desantowo-szturmowych powietrznych środków walki i transportu na wykonywane zadania przez zgrupowania desantowo-szturmowe. Chodzi o rozpatrzenie zagadnień związanych z użyciem i wykorzystaniem oddziałów lotnictwa wojsk lądowych w działaniach desantowo-szturmowych. W Polsce obecnie część lotnictwa wojsk lądowych podporządkowano 25 DKP, proces ten zapoczątkowano na przełomie marca i lutego 1994 roku, kiedy to pojawiły się projekty utworzenia sił szybkiego reagowania o dużej mobilności. Są również również realizowane przedsięwzięcia dotyczące podporządkowania pozostałych sił lotnictwa wojsk lądowych dowódcom związków operacyjnych na stałe. Prowadząc rozważania, trzeba zwrócić uwagę na pewne dane i wskaźniki dotyczące śmigłowców, które będą używane przez zgrupowania desantowo-szturmowe w toku prowadzonych działań. Sądzić należy bowiem, że nastąpią swoiste zależności pomiędzy niektórymi parametrami dotyczącymi śmigłowców i zadaniami wykonywanymi przy ich pomocy przez zgrupowania desantowo-szturmowe. Rozwijając powyższy wywód nieodzowne jest zwrócenie większej uwagi na przeanalizowanie wpływu parametrów transportowych śmigłowców na rodzaje zadań. Wydaje się, że parametr ten w pew-

nym sensie determinuje możliwości wykonania zadań w obronie przez siły desantowo-szturmowe. Potrzeby, jakie przyjdzie zaspokoić w trakcie działań desantowo-szturmowych, wyrażają się między innymi w określeniu optymalnego składu sił i środków, niezbędnego do realizacji zadania. Aby więc te potrzeby zaspokoić, należy znać, jakimi typami śmigłowców zgrupowanie desantowe będzie dysponować, bowiem od tego zależeć będzie jego skład. W badaniach nad powyższą problematyką przydatne okazały się wnioski wynikające z analizy literatury poświęconej zasadom określenia liczby śmigłowców niezbędnych do działań desantowo-szturmowych w różnych sytuacjach. Autorzy wielu publikacji, nawiązując do praktycznych doświadczeń, podkreślali znaczenie koordynowania działań śmigłowców z działaniami pododdziałów wykorzystujących te środki. Koordynacja polegała między innymi na planowaniu liczby i rodzajów śmigłowców dla każdego z elementów zgrupowania desantowo-szturmowego. W zależności od rodzaju i sposobu wykonywanych zadań obowiązywały następujące uwarunkowania:

a) podczas realizacji zadań wymagających natychmiastowej reakcji, wykonywanych metodą rajdu, skład zgrupowania desantowo-szturmowego powinien być w pełni wyposażony i wystarczająco silny do szybkiego wykonania zadania;

b) w zadaniach wykonywanych we współdziałaniu i bezpośrednio na korzyść zgrupowań lądowych związku operacyjnego obowiązywała zasada przerzutu zgrupowania desantowo-szturmowego w jednym rzucie. Aby więc np. przerzucić zgrupowanie w składzie batalionu desantowo-szturmowego (powietrznodesantowego) dodatkowo wzmocnionego siłami i środkami ze szczebla brygady, występowały

potrzeby jednoczesnego wydzielenia:

- do przerzutu ludzi i sprzętu: 113 śmigłowców Mi-8 oraz 48 śmigłowców Mi-6;

- do ewakuacji medycznej: 8 śmigłowców Mi-8 oraz 4 śmigłowce Mi-6 (na każdy dzień walki).[36)]

- dla zwiększenia siły bojowej przerzucanego zgrupowania wydzielano śmigłowce szturmowe, których liczba z reguły stanowiła 1/3 ogólnej ilości śmigłowców transportowo-desantowych;

c) podczas realizacji zadań polegających na wzbranianiu podchodzenia przeciwnika, w czasie prowadzenia działań opóźniających, obowiązywał wymóg posiadania takiej ilości śmigłowców, aby istniała możliwość jednoczesnego przerzutu 2/3 posiadanych w zgrupowaniu desantowo-szturmowym sił i środków;

d) przerzut zgrupowań desantowo-szturmowych w celu wykonania zadań w obszarze zajmowanym przez nacierającego przeciwnika następował jednocześnie tylko w warunkach pełnego zaspokojenia potrzeb przez oddziały lotnictwa wojsk lądowych, dogodniejsze wtedy było jego wszechstronne zabezpieczenie. W razie braku dostatecznej liczby śmigłowców problem zabezpieczenia każdego z kolejnych rzutów był trudniejszy do rozwiązywania, wydłużał się bowiem czas wykorzystania i użycia lotnictwa osłaniającego przelot śmigłowców oraz prowadzenia ognia przez artylerię osłaniającą korytarz przelotu. Innymi słowy konieczne było dłuższe zaangażowanie sił i środków przełożonego na korzyść poszczególnych "fal" przerzucanego zgrupowania desantowo-szturmowego, zanim cały jego skład znalazł się w nakazanym rejonie (obszarze) wykonywania zadania.

---

36. Tamże, s. 45.

Według poglądów teoretyków wojskowych, wywodzących się z do niedawna jeszcze istniejącej Czechosłowacji, a lansowanych nadal w dwóch nowo utworzonych z niej państwach, batalion powietrznodesantowy przydzielany jest dowódcy związku operacyjnego do prowadzenia działań desantowo-szturmowych w głębi taktycznej i operacyjnej. Niekiedy może zostać przydzielony cały pułk (brygada).[37] Skład sił wydzielonych do prowadzenia działań desantowo-szturmowych, przedstawiał się następująco:

- zgrupowania tworzone na bazie batalionu (pułku) powietrznodesantowego w sile do kompanii każde (razem do czterech zgrupowań);

- zgrupowania tworzone na bazie pułku (brygady) w sile do batalionu każde (w sumie trzy zgrupowania), bądź w sile do kompanii (dziewięć mniejszych zgrupowań);

- zgrupowania tworzone na bazie batalionu przeznaczone do organizowania zasadzek, w składzie do plutonu każde w ilości 12-16 zgrupowań.

Powyższe dane oraz wcześniej poczynione spostrzeżenia zostały zweryfikowane podczas badań przeprowadzonych na terenie Akademii Wojskowej w Brnie.[38]

W siłach lądowych Stanów Zjednoczonych, jak wykazały ćwiczenia, do przerzutu desantu taktycznego w składzie batalionu piechoty wraz z moździerzami, wyrzutniami przeciwpancernych pocis-

---

37. W.KLIMAS: Działania desantowo-szturmowe. Omówienie artykułu Z. HRONA - "Vojenska myśl" nr 4(1990).Myśl Wojskowa (tajna) nr 4, 1990, s. 139.
38. W listopadzie 1993 roku w składzie delegacji z AON, byłem w Brnie, gdzie przeprowadziłem szereg wywiadów, między innymi z szefami katedr: sztuki operacyjnej, taktyki ogólnej oraz dowodzenia. Problemy te również były dyskutowane na forum katedry taktyki ogólnej tamtejszej uczelni.

ków kierowanych i amunicją na 3-5 godzin walki trzeba wydzielić około 30 średnich śmigłowców transportowych.[39] Natomiast śmigłowce przeciwpancerne (szturmowe) i rozpoznawcze, rozpoznają trasę lotu, osłaniają tyły i skrzydła desantu, a ponadto strącone śmigłowce. W trakcie analizy tej publikacji natknięto się na interesujący pogląd dotyczący między innymi składu śmigłowcowych desantów taktycznych.[40] Z treści publikacji wynika, że dowództwo, które planuje wysadzenie śmigłowcowego desantu taktycznego, organizuje powietrznomanewrową grupę uderzeniową. Grupa ta po wykonaniu zadania może być ewakuowana drogą powietrzną lub lądową, jeżeli sytuacja na to pozwala. W skład grupy wchodzą: oddział lub pododdziały piechoty zmechanizowanej, śmigłowców, lotnictwo taktyczne, pododdziały wsparcia ogniowego i służb tyłowych oraz elementy innych rodzajów służb.[41] Zasygnalizowany pogląd jest interesujący, bowiem, jak pamiętamy w naszych siłach zbrojnych obowiązują odmienne zasady działania desantu śmigłowcowego. Nie wraca on np. do własnego ugrupowania po wykonaniu zadań, nie zawiera w swoim składzie lotnictwa taktycznego, itp.

*

* *

W odniesieniu do całości problemu rozważanego w niniejszym podrozdziale nasuwają się następujące wnioski:

- do działań w wymiarze powietrzo-lądowym prowadzonych

---

39. Charakterystyka lotnictwa sił lądowych państw NATO oraz zasady jego wykorzystania w działaniach bojowych. Biuletyn Informacyjny nr 1(153). MON, Warszawa 1989, s.251, 253.
40. Nazewnictwo elementu, jak wyd. cyt. s. 252.
41. Tamże.

w operacjach obronnych wydzielane będą siły z etatowych związków i oddziałów desantowo-szturmowych;

- w obecnych warunkach realizacja zadań przez wymienione wyżej elementy (wyłączając 25 DKP) jest determinowana limitem przydzielanych każdorazowo śmigłowców z oddziałów lotnictwa wojsk lądowych;

- struktura istniejących związków desantowo-szturmowych, są w nich bowiem bataliony powietrznodesantowe i desantowo-szturmowe, zapewnia tworzenie zgrupowań o składzie optymalnym dla realizacji określonych zadań;

- trzonem zgrupowania desantowego, organizowanego do wykonania nakazanego zadania z reguły jest batalion desantowo-szturmowy bądź powietrznodesantowy.

3.3. Nieetatowe grupy i oddziały (zgrupowania) desantowo-szturmowe.

Na podstawie dostępnych materiałów i doświadczeń ocenia się, że w obronie związku taktycznego doraźnie może być organizowana grupa desantowo-szturmowa[42], nie będąca etatową strukturą dywizji i nie składająca się z wojsk wyspecjalizowanych w tego typu działaniach, lecz tworzona na bazie pododdziałów piechoty danego związku taktycznego.

Pojęcie "nieetatowe siły" wymaga objaśnienia. Otóż w składzie grupy desantowo-szturmowej są dwa główne elementy, podobnie zresztą, jak w zgrupowaniu tworzonym na szczeblu operacyj-

---

42. Patrz np.: Działania taktyczne .., wyd. cyt., s. 24. Myśl wojskowa nr 2, 1990 (tajna), wyd. cyt., s. 103; Działania desantowo-szturmowe, wyd. cyt., s. 5.

nym. Pierwszy z nich to stan osobowy, a drugi środki jego transportu i walki- śmigłowce. Otóż na szczeblu związku taktycznego stan osobowy wydzielany do grupy będzie wywodził się z oddziałów związku taktycznego. Dlatego między innymi użyto sformułowania "grupy desantowo-szturmowe nieetatowe" w tytule niniejszego podrozdziału. Pozostaje jeszcze sprawa wyjaśnienia zasadności drugiej części tytułu, a mianowicie sformułowania "oddziały desantowo-szturmowe nieetatowe". Punktem rozróżnienia jest w tym przypadku ilość sił i środków wydzielanych do realizacji zadań. O grupie można mówić, jeśli w jej składzie znajdą się siły do kompanii piechoty, a o oddziale, jeśli jego trzon stanowić będzie batalion piechoty. W toku badań występowały wątpliwości, czy związek taktyczny będzie w stanie wydzielić tyle sił, bez uszczerbku swoich możliwości bojowych. Być może, że były one zasadne. Jednak po wprowadzonych zmianach w strukturach organizacyjnych związków taktycznych,[43] w każdym z jego oddziałów znalazł się batalion piechoty (posiadający jedynie samochody do przemieszczania), znakomicie, moim zdaniem, nadający się do prowadzenia działań desantowo-szturmowych. Nie należy jednocześnie pomijać dość istotnego faktu, że wydzielany ze związku taktycznego batalion będzie w dalszym ciągu wkomponowany w system obrony tego związku. Słowem batalion ten realizował będzie, oczywiście w sprzyjających sytuacjach, określone zadania przynoszące wymierne korzyści dla całego związku taktycznego. Globalnie, możliwości bojowe związku taktycznego nie ulegną więc zmniejszeniu, a przeciwnie zwiększą się. Uzasadnio-

---

43. Większość związków taktycznych w naszych siłach zbrojnych posiada struktury brygadowe.

ne to będzie chociażby faktem wykorzystywania śmigłowców uzbrojonych w różnorodne środki rażenia podczas prowadzenia działań desantowo-szturmowych przez wydzielony batalion.

Warto zaznaczyć, że była możliwość innego podejścia odnośnie kwestii nazywania elementu prowadzącego działania desantowo-szturmowe. Punktem odniesienia, który przyjmowano, był sposób nadawania nazw niektórym elementom ugrupowania bojowego. Jak bowiem zauważamy, często z nazwy przyporządkowanej danemu elementowi ugrupowania bojowego można określić jego przeznaczenie, ale nie zawsze skład. Zatrzymajmy się na pojęciu "oddział wydzielony", używa się go do określenia elementu ugrupowania bojowego działającego na różnych szczeblach. Element ten wysyłany jest przez oddział, związek taktyczny i związek operacyjny, nazywany jest zawsze jednakowo, a skład jego różni się, w zależności od szczebla, który go wydzielił. Z powyższego wywodu wynika, że poprawne byłoby nazywanie sił i środków prowadzących działania desantowo-szturmowe na szczeblu taktycznym oddziałem desantowo-szturmowym. Uwarunkowania określające jego skład, nie odróżniają się od przyjmowanych podczas tworzenia zgrupowań na szczeblu operacyjnym. Spoglądając na to zagadnienie z innego punktu widzenia, a mianowicie z praktyki ćwiczeń, dostrzegamy, że utarło się używane na szczeblu taktycznym pojęcie "grupa desantowo-szturmowa". Przeprowadzona analiza dokumentacji ćwiczeń wykazała, że do wymienionego elementu wydzielano a reguły siły od plutonu do kompanii piechoty. Problem jednak powstaje, jak bowiem nazwać ten element, jeśli zostaną do niego wydzielone siły batalionu ?

Interesujące wypowiedzi dotyczące powyższej problematyki

przedstawili autorzy jednej z publikacji.[44] Zakładają, że na szczeblu związku operacyjnego występował będzie oddział desantowo-szturmowy w składzie do wzmocnionego batalionu piechoty, natomiast w związku taktycznym - grupa desantowo-szturmowa w składzie do wzmocnionej kompanii. Natomiast nieco odmienne zdanie wyrazili inni autorzy poruszający te same zagadnienia.[45] Sądzą, że na szczeblu operacyjnym nie wydaje się celowe tworzenie oddziałów desantowo-szturmowych z pododdziałów piechoty. Ze względu na złożoność wykonywanych zadań, do tego celu na szczeblach operacyjnych powinny być wykorzystywane etatowe wojska desantowo-szturmowe. Z kolei na szczeblu taktycznym dostrzegają możliwość organizowania grup desantowo-szturmowych w sile plutonu, rzadziej kompanii z przydzielonych pododdziałów wojsk desantowo-szturmowych (powietrznodesantowych) lub też z organicznych pododdziałów piechoty.

Przeanalizujmy zatem w tym kontekście konkretne przykłady. W ćwiczeniu ORION [46] organizowano grupy desantowo-szturmowe z etatowych wojsk desantowo-szturmowych oraz na bazie pododdziałów piechoty.

W pierwszym wariancie skład grupy stanowiły następujące siły i środki:

- pluton szturmowy z 10 bpd (6 DPD);
- dwa śmigłowce transportowe Mi-8;
- dwa śmigłowce szturmowe Mi-2, uzbrojone w przeciwpancer-

---

44. P.MADEJCZYK, E.BORYS: Działania desantowo-szturmowe..., wyd. cyt., s.8.
45. S.KOZIEJ, E.JENDRASZCZAK: Doświadczenia w zakresie..., wyd. cyt., s. 123.
46. Patrz: Myśl Wojskowa (tajna) nr 2, 1990, s. 102-107; Myśl Wojskowa (tajna) nr 3, 1990 , s. 7-15, s. 120-127.

ne pociski kierowane "Malutka".

Grupa ta wykonała jedno zadanie polegające na zdezorganizowaniu podejścia wojsk przeciwnika do przedniego skraju obrony związku taktycznego. Czas realizacji zadania był bardzo krótki, nie przekroczył bowiem 20 minut. Zadanie wykonywano we współdziałaniu z innymi elementami ugrupowania bojowego związku taktycznego, co zaowocowało pełnym sukcesem.

Odmienny był skład grupy zorganizowanej podczas przeciwuderzenia. Znajdował się w niej :

- wzmocniony pluton piechoty;
- dwa śmigłowce transportowe Mi-8;
- dwa śmigłowce Mi- 2Ch (z wytwornicą dymów WDZ-80).

Grupa stworzona na bazie pododdziału piechoty miała zapewnić warunki do pokonania bronionego przez przeciwnika pasa zapór przez nacierające wojska. Zadanie jej polegało na zniszczeniu ośrodków sterowania, rozbiciu pododdziału broniącego zaporę i wykonaniu przejść we współdziałaniu z siłami nacierającymi od czoła.

Inny był natomiast skład grupy desantowo-szturmowej również używanej w toku natarcia związku taktycznego, wykonywanego w ramach przeciwuderzenia , ale działającej na korzyść oddziału wydzielonego. Stworzona grupa posiadała:

- wzmocnioną kompanię desantowo-szturmową;
- dwanaście śmigłowców transportowych Mi-8;
- sześć śmigłowców szturmowych Mi-2;

Grupa ta zniszczyła skład amunicji specjalnej oraz opanowała i utrzymała ważną rubież terenową do czasu podejścia oddziału wydzielonego. Warto tu zauważyć, że grupa wykonała dwa zadania,

w oddalonych od siebie rejonach. Pierwsze, niszczenie składu amunicji specjalnej, zrealizowała w ciągu 15 minut. Co ciekawe, utworzone zostały w trakcie wykonywania tego zadania:

- powietrzny zespół szturmowy na bazie śmigłowców Mi-2, który ogniowo obezwładniał przeciwnika, inaczej mówiąc wykonywał atak powietrzny;

- lądowy zespół szturmowy, który przetransportowany został na śmigłowcach Mi-8, a po ich wylądowaniu uderzył na obiekt w celu jego ostatecznego zniszczenia.

Drugie zadanie grupa desantowo-szturmowa wykonała całością sił, najpierw uderzyła na przeciwnika w celu opanowania nakazanej rubieży, a następnie broniła jej do czasu podejścia oddziału wydzielonego.

Odmienny z kolei był skład grupy desantowo-szturmowej wykorzystywanej w działaniach deblokujących okrążony przez przeciwnika batalion piechoty. Znalazły się w niej bowiem:

- pluton szturmowy;

- dwa śmigłowce Mi-8;

- cztery śmigłowce Mi-2;

W celu zrealizowania wspomnianego zadania została ona desantowana na tyłach ugrupowania przeciwnika - wykonując szturm na kolejne obiekty, działała na zbieżnym kierunku z batalionem piechoty, użytym do deblokowania okrążonych sił.

W trakcie ćwiczeń wypróbowano również działanie oddziału rajdowego związku taktycznego w wymiarze powietrzno-lądowym. Przewidziano dla niego zniszczenie podstawowych elementów stanowiska dowodzenia oddziału. Siły oddziału, działające na śmigłowcach, składały się ze wzmocnionego plutonu piechoty oraz

z plutonu szturmowego.

Zastanowić się można w tym miejscu nad trafnością określenia "oddział rajdowy" [47], jakie zostało użyte przez autorów publikacji w odniesieniu do sił i środków realizujących wyżej przedstawione zadania. Bardziej przemawiałoby sformułowanie "grupa desantowo-szturmowa", bowiem były w niej siły i środki, które zazwyczaj takie grupy zawierają. Cechą charakterystyczną w przytaczanej sytuacji była ilość i sposób działania podczas wykonywania zadań przez tę grupę. Przypomnijmy, że w czasie rajdu zrealizowała ich kilka. Stosowała przy tym różne sposoby działań desantowo-szturmowych, między innymi szturm lądowy i szturm powietrzny.

Zwolennikami tworzenia grup desantowo-szturmowych na bazie piechoty zmotoryzowanej byli autorzy innej publikacji.[48] Przedstawili oni zazwyczaj wydzielane siły i środki do grup działających w obronie na szczeblach taktycznych. Ich zdaniem w grupie powinno znaleźć się:

- do kompanii piechoty zmotoryzowanej;
- do plutonu moździerzy;
- do plutonu przeciwpancernego;
- do drużyny saperów;
- 3-4 chemików - zwiadowców;
- 9 - 12 śmigłowców Mi-8, do transportu wymienionych sił i środków;
- dwa - trzy klucze śmigłowców Mi-2D (W), do osłony podczas przelotu i wsparcia ogniowego w czasie wykonywania kon-

---

47. P.MADEJCZYK, E.BORYS: Wnioski z..., wyd., cyt. s. 106.
48. S.GWIŻDŻ, R.SZYMAŃSKI: Wykorzystanie grup desantowo-szturmowych w obronie. Myśl Wojskowa nr 4, 1990 r. s. 23.

kretnych zadań;

- 1-2 klucze śmigłowców Mi-2 uzbrojonych w środki przeciwpancerne, do rozpoznania i dozowania obszaru, w którym będą realizowane działania.

Zgodzić się przy tym należy z poglądem autorów powyższej publikacji dotyczącym konieczności podziału takiej grupy na elementy:

- rzut szturmowy;
- rzut wsparcia ogniowego;
- rzut osłony;
- odwód.

Wymóg powyższego podziału zdeterminowany został potrzebą uzyskania wysokiej skuteczności wykonania postawionego zadania. Oczywiście liczyć się trzeba ze zróżnicowaniem składu poszczególnych elementów, co uwarunkowane będzie przede wszystkim sytuacją operacyjno-taktyczną i rodzajem wykonywanego zadania.

Warto podkreślić, że zarówno w grupach desantowo- szturmowych, działających na szczeblu taktycznym, jak i w zgrupowaniach desantowo-szturmowych na szczeblu operacyjnym organizowano te same elementy ugrupowania bojowego (operacyjnego), co znajduje pełne uzasadnienie w charakterze zadań i warunkach ich realizacji.

*

* *

W konkluzji niniejszego podrozdziału można sformułować następujące uogólnienia:

- do działań desantowo-szturmowych w obronie związku taktycznego wyznaczane będą z reguły organiczne siły i środki tego

związku oraz przydzielane śmigłowce;

- rzadkie będą raczej przypadki prowadzenia tego typu działań na szczeblach taktycznych przez przydzielone związkowi taktycznemu siły i środki etatowych wojsk desantowo- szturmowych;

- rodzaj wykonywanych zadań, odmienność treści każdego z osobna determinuje potrzebę tworzenia w grupach desantowo-szturmowych różnych elementów funkcjonalnych.

4. SPOSOBY WYKONYWANIA ZADAŃ.

4.1. Wpływ warunków realizacji zadań na sposoby ich wykonywania.

Dostępne informacje, zawarte w opracowaniach teoretycznych, publikacjach o charakterze polemicznym czy też doświadczenia z ćwiczeń i konfliktów, wskazują na istnienie szerokiej gamy sposobów wykonywania zadań stawianych siłom desantowo-szturmowym.

Ponieważ działania desantowo-szturmowe są specyficzną odmianą walki rozgrywanej w wymiarze powietrzno-lądowym, to ich częściami składowymi niewątpliwie będą obrona i natarcie. Oczywiście trudno mówić o obronie czy też natarciu zgrupowania desantowo-szturmowego bądź grupy desantowo-szturmowej, w klasycznym tego słowa rozumieniu.

Ze względu na warunki prowadzenia działań liczyć się trzeba z wieloma specyficznymi właściwościami wykonywania zadań, a szczególnie tych, które wynikać będą z przebywania na tyłach przeciwnika. Sukces w tym przypadku, czyli wykonanie zadania, uwarunkowany zostanie między innymi czasem działania sił desantowo-szturmowych nad i w ugrupowaniu przeciwnika. Warto w tym miejscu zauważyć, że skrócenie czasu działania sił desantowo-szturmowych daje większe przesłanki uzyskania zaskoczenia. Zaskoczenie z kolei determinuje powodzenie w wykonaniu zadań. O powodzeniu w działaniach desantowo-szturmowych decydowały będą następujące czynniki:

- dokładne przygotowanie działań oraz maskowanie;
- obezwładnienie środków obrony przeciwlotniczej przeciwnika;

- wybór trasy skrytego przelotu;

- szybkie przystąpienie do akcji oraz sprawne wykonanie zadania;

- zapewnienie wsparcia ogniowego;

- zgranie działań pomiędzy elementami funkcjonalnymi sił desantowo-szturmowych.

Rozpatrując to zagadnienie zauważmy, że czas działania sił desantowo-szturmowych obejmie przelot, wykonanie właściwego zadania bądź grupy zadań oraz powrót. Czynnik czasu nabiera istotnego znaczenia, bowiem im dłużej zgrupowanie (grupa) desantowo-szturmowe przebywać będzie po stronie przeciwnika, tym większe poniesie straty. Stąd między innymi wynika potrzeba stosowania takich sposobów wykonywania zadań, aby ten czas skrócić. Nie skrócimy bowiem, obligowanego możliwościami technicznymi śmigłowców, czasu dolotu i powrotu sił desantowo-szturmowych. Możemy jednak wydatnie skrócić czas potrzebny na wykonanie samego zadania, stosując w trakcie jego realizacji wysoce dynamiczne i różnorodne sposoby walki.

Dobre możliwości prowadzenia tego typu działań posiadają etatowe siły wykorzystywane na szczeblach operacyjnych, natomiast w przypadku wykorzystywania nieetatowych sił i środków na szczeblach taktycznych problem staje się bardziej złożony. Do składu grup desantowo-szturmowych wydzielane będą musiały być pododdziały, które nie mają tak wszechstronnego przygotowania specjalistycznego, jak etatowe wojska desantowo-szturmowe. W związku z tym nasuwa się wniosek, że jeśli na szczeblach operacyjnych zgrupowania desantowo-szturmowe będą zdolne do wykonywania szeregu skomplikowanych zadań wymagających stosowania

różnorodnych sposobów działania, to z kolei grupy nieetatowe można przeznaczać do realizacji zadań nie wymagających specjalistycznego przygotowania. Przewidując jednak rozwój powietrznego wymiaru pola walki, zastanowić się wypada, czy już w chwili obecnej nie rozpocząć planowego szkolenia wydzielonych sił związku taktycznego z zakresu taktyki działania wojsk desantowo-szturmowych.

Niewątpliwie największy wpływ na taktykę działań desantowo-szturmowych w obronie wywierać będą możliwości śmigłowców, jako podstawowego w tym wypadku środka walki. Przed przystąpieniem do analizy sposobów wykonywania zadań w nakazanym rejonie zauważmy, że zanim śmigłowce znajdą się w rejonie wykonywanego zadania, w głębi ugrupowania przeciwnika, muszą pokonać szereg trudności. Największą z nich, będzie niewątpliwie ciągłe oddziaływanie przeciwnika zarówno naziemnego, jak i z powietrza. Aby pokonać tę trudność, należy przede wszystkim wywalczyć i utrzymać przewagę w powietrzu podczas dolotu, w rejonie wykonywanego zadania i w trakcie powrotu. Nie zawsze przełożony będzie w stanie utrzymać wywalczoną przewagę, mogą np. ulec gwałtownemu pogorszeniu warunki meteorologiczne i w efekcie zmniejszą się bądź znikną całkowicie możliwości działania lotnictwa taktycznego, zabraknie osłony z powietrza.

Patrząc z kolei na to zagadnienie z punktu możliwości manewrowych śmigłowców dostrzec należy zalety stosowanych przez nie technik przelotu. Bardzo przydatna okazuje się technika określana mianem "lot z nosem przy ziemi."[49] Charakteryzuje się ona

---

49. Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu walki ze śmigłowcami nieprzyjaciela przez dywizję zmechanizowaną (pancerną). MON, 1988, s. 18.

wykonywaniem lotu na minimalnie bezpiecznej wysokości, między naturalnymi i sztucznymi przeszkodami terenowymi. Lot taką techniką praktycznie wyklucza wykrycie śmigłowców przez środki obserwacji wzrokowej oraz radiolokacyjnej. Pod względem pilotażowym jest bardzo trudny, wymaga bowiem od załogi doskonałego wyszkolenia pilotażowo-nawigacyjnego i szybkiej orientacji w terenie, dlatego może być wykonywany w dzień, przy dobrych warunkach widoczności. Są jednak pewne mankamenty wynikające ze stosowania tej techniki lotu. Otóż liczyć się trzeba podczas wykonywania lotów na małych wysokościach, tuż nad ziemią, z powstawaniem obłoków kurzu lub śniegu. Zjawiska takie utrudnić mogą prowadzenie obserwacji, wykonywanie nagłych manewrów. Ponadto przeciwnik powietrzny będzie miał możliwość łatwego zdemaskowania śmigłowców wykonujących lot tego rodzaju techniką. Niewątpliwą jednak zaletą stosowania opisanej techniki będzie większe prawdopodobieństwo pokonania naziemnego systemu obrony przeciwlotniczej przeciwnika, bowiem systemy te często będą niezdolne do wykrycia śmigłowców lecących np. tuż nad wierzchołkami drzew lub między nimi.

Przejdźmy teraz do analizy sposobów działania grup, oddziałów i zgrupowań desantowo-szturmowych w czasie wykonywania różnych zadań z uwzględnieniem ich podziału na trzy grupy: rajdy desantowo-szturmowe, szturmy powietrzne oraz zasadzki i napady.

4.2.Rajdy desantowo-szturmowe.

Analiza literatury przedmiotu wykazuje istnienie zróżnicowanych definicji rajdu wykonywanego przez siły desantowo-szturmowe. Spotykamy po pierwsze używanie różnych

nazw do określenia tego zjawiska. Część autorów posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciem: rajd desantowo-szturmowy,[50] inni używają określenia: rajd powietrzny,[51] znajdziemy też sformułowanie: śmigłowcowy rajd desantowo-szturmowy.[52]

Zwrócić uwagę należy także, że autorzy w tej samej publikacji raz traktują rajd jako formę działań desantowo-szturmowych, a w innym momencie piszą, że jest on podstawowym sposobem prowadzenia działań bojowych przez oddziały i grupy desantowo-szturmowe.[53]

Mimo tych różnic można stwierdzić, że według obecnych poglądów istota rajdu (patrz zał. nr 12) wykonywanego przez siły desantowo-szturmowe polega na realizowaniu z zasady kilku zadań w ugrupowaniu nacierającego przeciwnika. Warto w tym miejscu zauważyć, że współcześnie wykonywane rajdy desantowo-szturmowe mają wiele wspólnych cech z proponowaną przez polskiego teoretyka taktyką działania kawalerii powietrznej. Otóż zajmował się on opracowaniem zasad wykorzystania kawalerii powietrznej na tyłach nieprzyjaciela. Jedną z proponowanych form walki było działanie zagonów. Zagony kawalerii powietrznej na tyły nieprzyjaciela według sugestii tego autora będą stanowiły działania ruchowe, prowadzone na dużych przestrzeniach w celu zniszczenia lub opanowania ważnych obiektów o charakterze operacyjnym lub taktycznym (punkty i węzły dowodzenia, łączności i radiolokacji, lotnictwa, węzły komunikacyjne, składy i wyrzutnie

---

50. S.KOZIEJ, E.JENDRASZCZAK: Doświadczenia ..., wyd. cyt., s. 124.
51. J.KOMAŃSKI: O prowadzeniu ..., wyd. cyt., s. 35.
52. P.MADEJCZYK, E.BORYS: Działania...wyd. cyt., s. 8.
53. Tamże, s. 8, 13.

broni jądrowej, przeprawy, cieśniny terenowe itp.). Zagony będą wykonywane zwartymi oddziałami.[54] Należy przypuszczać, że podobny charakter będą miały rajdy desantowo-szturmowe na przyszłym polu walki.

W trakcie działań rajdowych zgrupowania desantowo-szturmowe wykonywać będą częściami lub całością sił krótkie i gwałtowne uderzenia na obiekty przeciwnika, z zasady bez zamiaru ich utrzymywania.

Przez obiekt działań, patrząc oczywiście na ten problem w aspekcie działań desantowo-szturmowych, należy rozumieć siły i środki przeciwnika, sprzęt i przedmioty terenowe, które mogą mieć wpływ na przebieg prowadzonej przez związek operacyjny (taktyczny) operacji (walki). Obiekt może składać się z kilku elementów. Na przykład w dywizjonie artylerii są cztery-trzy baterie i stanowisko dowodzenia. W toku prowadzenia rajdu zasadne jest niszczenie najważniejszych elementów, takich które powodują wyeliminowanie z walki całego obiektu. Obiekty mogą być typu ruchomego i stacjonarnego, a ze względu na ich wielkość i zajmowany obszar - powierzchniowe, punktowe i liniowe. Do obiektów ruchomych zaliczyć możemy wyrzutnie rakietowe, stanowiska dowodzenia, dywizjony artylerii oraz odwody. Z reguły będą one trudne do wykrycia. Stałe obiekty to składy, stacje radiolokacyjne, lotniska i mosty. Często do ich obrony przeciwnik wydzielał będzie dodatkowe siły. Do obiektów powierzchniowych można zaliczyć rozwinięte w terenie: stanowiska dowodzenia, dywizjony rakiet na stanowiskach startowych, a ponadto rozmieszczone w rejonach ześrodkowania zgrupowania wojsk lub

---

54. M.SADYKIEWICZ: Kawaleria powietrzna. Wyd. MON 1963, s. 192.

sprzętu przeciwnika. W grupie obiektów punktowych znaleźć się mogą wyrzutnie rakietowe na stanowisku startowym, mosty, wiadukty, posterunki radiolokacyjne. Obiekty linearne stanowić mogą oddziały w kolumnach marszowych, rurociągi, linie kolejowe, pasy startowe.

Niekiedy stwierdza się w popularnym ujęciu, że rajdy mogą być wykonywane metodą tzw. żabich skoków,[55] czyli przerzut zgrupowania desantowo-szturmowego następować będzie całością sił od obiektu do innego obiektu. Inna metoda działania zgrupowania desantowo-szturmowego podczas realizacji zadań w ugrupowaniu przeciwnika polega na wspólnym przelocie całego zgrupowania w określony rejon na tyłach przeciwnika, a następnie rozejścia się na kierunki w celu wykonania zadań i wreszcie wspólnym powrocie całością sił. Tego rodzaju taktykę działania zastosował batalion desantowo-szturmowy w jednym z epizodów ćwiczenia "BIESZCZADY-93". Otrzymał on dość lakonicznie sformułowane zadanie, z którego treści wynikało, że działaniami rajdowymi na tyłach przeciwnika, prowadzącego natarcie przed frontem 3 BZ, ma zniszczyć stanowisko dowodzenia związku taktycznego, dezorganizować i opóźniać podejście odwodów przeciwnika oraz niszczyć szczególnie ważne obiekty.

Można więc przypuszczać, że toku prowadzonego rajdu siły zgrupowania desantowo-szturmowego, wykorzystując ogień śmigłowców uzbrojonych, będą wykonywały gwałtowne zaskakujące uderzenia z ziemi i powietrza na wybrany obiekt w celu jego zniszczenia lub obezwładnienia. Po wykonaniu zadania zgrupowanie bądź jego część, która to zadanie realizowała, powinna być przerzu-

---

55. J.KOMAŃSKI: O prowadzeniu..., wyd. cyt., s. 35.

cana na śmigłowcach w inne miejsce, aby niszczyć, bądź obezwładniać kolejny obiekt. Z praktyki ćwiczeń wynika, że w zależności od charakteru obiektu może być on niszczony tylko z powietrza - przez wykonanie szturmu powietrznego - bądź sposobem kombinowanym. Drugi sposób polega na wysadzaniu części zgrupowania ze śmigłowców desantowo-transportowych w celu wykonania ataku bezpośrednio z ziemi. Śmigłowce desantowo-transportowe pozostają w tym czasie w ukryciu, w bezpiecznym oddaleniu od rejonu walki. Natomiast atak wysadzanych pododdziałów może być wsparty ogniem broni pokładowej śmigłowców.

W niektórych sytuacjach zgrupowanie desantowo-szturmowe może nie powracać do swojego ugrupowania, będzie tak np. w przypadku otrzymania zadania polegającego na opanowaniu i utrzymaniu obiektu do czasu podejścia wykonującego zwrot zaczepny związku taktycznego (w ramach przeciwuderzenia). Wówczas pododdziały szturmowe po uchwyceniu obiektu powinny organizować jego obronę, z zasady okrężną, a śmigłowce transportowe i bojowe powrócić do własnego ugrupowania.

4.3. Szturmy powietrzne i lądowo-powietrzne.

Z definicji zawartej w "Leksykonie wiedzy wojskowej" wynika, że szturm powietrzny to działanie bojowe, prowadzone przez specjalnie przygotowane (wyszkolone) pododdziały i oddziały wojsk lądowych, które wykorzystując statki powietrzne, wykonują gwałtowne i nieoczekiwane dla nieprzyjaciela uderzenie z powietrza na wybrany obiekt w celu jego zniszczenia lub obezwładnienia, po czym tak samo nieoczekiwanie wycofują się z walki i uderzają w innym miejscu i czasie, niszczą inne obiekty roz-

mieszczone lub przemieszczające się w określonym obszarze. Głównym zadaniem wojsk wykonujących szturm powietrzny jest niszczenie i obezwładnienie obiektów przeciwnika, a nie ich opanowanie.[56)]

Sięgając do "Słownika wyrazów obcych" czytamy: szturm (niem, Sturm) gwałtowne natarcie wojska w celu zdobycia umocnionego obiektu, budynku, miasta itp.; atak, natarcie; dawniej także przejście do ataku, do walki wręcz.[57)] Przypomnienie podstawowej, a właściwie pierwotnej interpretacji pojęcia "szturm" daje nam możliwość stwierdzenia, w jakim zakresie uległo ono przewartościowaniu w stosunku do teraźniejszości. Wojskowi, łącząc to pojęcie z przymiotnikiem "powietrzny", chcieli oddać w powstałym w ten sposób sformułowaniu "szturm powietrzny" ideę prowadzenia działań w trzecim wymiarze.

W radzieckiej pozycji encyklopedycznej znajdziemy sformułowanie, które przetłumaczone na język polski brzmi: powietrzno-szturmowy atak, ogniowe uderzenie śmigłowców bojowych na naziemne obiekty przeciwnika z jednoczesnym desantowaniem pododdziałów desantowo-szturmowych w celu ich uchwycenia albo zniszczenia.[58)] Zauważmy, że określenia zawarte w treści przytoczonej definicji częściowo znajdują swoje odbicie w definicjach formułowanych przez polskich teoretyków i praktyków wojskowych.

Aby pokazać genezę i kształtowanie się szturmu powietrznego, warto przypomnieć stosowaną przez amerykańską 1 dywizję kawale-

---

56. Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s.438.
57. Słownik wyrazów obcych. PWN, Warszawa 1978, s. 735.
58. Vojennyj encykłopediczeskij słovar. Moskwa, Vojennoje izdatelstvo 1984, s.149.

rii powietrznej (patrz zał. nr 11) taktykę walki podczas wojny w Indochinach. Otóż od 1965 roku, dzięki wprowadzeniu tej dywizji do działań, można mówić o masowym zastosowaniu śmigłowców w Wietnamie. Od tego czasu intensyfikacja operacji śmigłowcowych była znacznie większa, przeciętnie śmigłowce wykonywały ponad 10 tysięcy lotów tygodniowo w ramach tzw. szturmu powietrznego.[59] Np. w operacji "Pegasus" (kwiecień 1968 rok) wykonano uderzenia zgrupowaniami kawalerii powietrznej na trzech kierunkach. Operację tę prowadzono w celu odblokowania okrążonej przez siły północnowietnamskie bazy Khe Sanh. Inna operacja, prowadzona także w tym rejonie, mianowicie "Dewey Canyon II", miała na celu reaktywowanie bazy Khe Sanh. Rozpoczęła się szturmem powietrznym w rejon bazy w celu oczyszczenia terenu od sił przeciwnika i zabezpieczenia lądowania następnych rzutów. W operacji tej wzięło udział około 600 śmigłowców.[60]

W sumie operacje "szturm powietrzny" były prowadzone siłami batalion-brygada. Polegały one na przerzucaniu w rejon walki zgrupowań bojowych na śmigłowcach transportowych, którym towarzyszyły śmigłowce uzbrojone (stosunek śmigłowców transportowych do uzbrojonych 5:1). Każde lądowanie poprzedzone było silnym przygotowaniem ogniowym (najczęściej lotniczym). Po nim, na 2 minuty przed lądowaniem, wchodziły w rejon śmigłowce uzbrojone, niszczyły cele, które ocalały i ogniem osłaniały lądowanie sił desantowych.[61]

Koncepcja takich działań odzwierciedla narodziny działań de-

---

59. B.KOŁODZIEJCZAK: Co będzie jutro? , s. 219.
60. Tamże.
61. Tamże.

santowo-szturmowych prowadzonych przez jakościowo nowe związki taktyczne. W jednostkach wykorzystywanych w Indochinach nastąpiło trwałe zespolenie śmigłowców z pododdziałami piechoty.[62)]

Zgodnie z ustaleniami z początku lat dziewięćdziesiątych,[63)] niezależnie od rodzaju realizowanych zadań przez siły desantowo-szturmowe, śmigłowce bojowe działające w ich składzie mogą wykonywać szturm powietrzny bądź uczestniczyć w szturmie lądowo-powietrznym (patrz zał. nr 13, 14). Szturm powietrzny - polegać będzie na jednoczesnym oddziaływaniu ogniowym śmigłowców bojowych. Sposób ten powinien być stosowany w przypadku dużej wrażliwości atakowanego obiektu na ogień, w trudnych warunkach terenowych uniemożliwiających lądowanie i wykonanie ataku pieszego przez piechotę oraz przy braku dostatecznej ilości czasu na wykonanie zadania. Metodą szturmu powietrznego powinny być niszczone, bądź obezwładniane obiekty powierzchniowe, np. śmigłowce przeciwnika na lądowisku, a także ruchome, np. kolumny wojsk.

Z kolei szturm lądowo-powietrzny polega na równoczesnym niszczeniu (obezwładnianiu) obiektu z lądu oraz z powietrza. W tej sytuacji również można mówić, że śmigłowce wykonują szturm powietrzny, który jest częścią składową realizacji zadania, wykonywanego metodą szturmu lądowo-powietrznego. Możliwość stosowania tego typu szturmu zachodzi przy spełnieniu następujących wymagań:

---

62. J.BRZOZOWSKI: Desanty śmigłowcowe i działania powietrzno-szturmowe w siłach zbrojnych NATO. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1993, s. 57.
63. R.RAJMAŃSKI: Użycie lotnictwa w działaniach desantowo-szturmowych. Skrypt. AON, Warszawa 1990, s. 9, 10.

- muszą istnieć dogodne warunki terenowe, sprzyjające skrytemu desantowaniu piechoty ze śmigłowcow transportowych, jej rozwinięciu i wykonaniu przez nią niespodziewanego ataku;

- struktura obiektu, rozmieszczenie jego elementów, pozwala na jednoczesny atak z lądu i z powietrza wykonywany z różnych kierunków.

W podsumowaniu rozważań nad problemem zawartym w niniejszym podrozdziale warto podkreślić fakt, że szturm będzie dominował jako metoda wykonywania zadań przez siły desantowo-szturmowe zarówno w ugrupowaniu przeciwnika (wówczas będzie on częścią rajdu desantowo-szturmowego), jak i w ugrupowaniu broniących się wojsk własnych. Nie ulega wątpliwości, że będziemy mieli do czynienia ze szturmem jako metodą podczas wykonywania następujących zadań:

- opanowania ważnych obiektów;

- niszczenia lub obezwładniania obiektów decydujących o przepływie informacji u przeciwnika;

- niszczenia lub obezwładniania podchodzących odwodów;

- niszczenia śmigłowców na lądowiskach;

- niszczenia bądź obezwładnianie desantów, które wylądowały w ugrupowaniu broniących się wojsk.

4.4. Zasadzki i napady.

Zasadzka to "podstępne ukrycie się gdzieś w celu niespodziewanej napaści, działania znienacka, zaczajenie się na kogoś; miejsce, gdzie się ktoś na kogoś zaczaił."[64] Przytoczone pojęcie zawiera pełną charakterystykę zjawiska, począwszy od spre-

---

64. Słownik języka polskiego..., wyd. cyt. tom III, s. 956.

cyzowania celu wykonania zasadzki, a kończąc na wskazaniu norm postępowania przydatnych w osiąganiu zakładanego celu.

Przeanalizujmy zatem z tego punktu widzenia problem zasadzek w działaniach sił desantowo-szturmowych prowadzonych w obronie. Mając na uwadze kryterium odzwierciedlone w sformułowaniach "podstępne ukrycie się gdzieś", "zaczajenie się na kogoś", musimy się zastanowić, jakie siły pod względem ich liczebności będą w stanie sprostać temu wymaganiu. Chodzi tu przede wszystkim o konieczność ukrycia przed rozpoznaniem przeciwnika poczynań sił i środków przeznaczonych do wykonania zasadzki do czasu rozpoczęcia akcji. Zatem, czy zasadzki będą wykonywane w toku prowadzenia tych działań? Podczas przeprowadzonych badań stwierdzono, że zasadzki występowały jako część składowa działań desantowo-szturmowych prowadzonych w ugrupowaniu przeciwnika. Hierarchicznie umiejscawiano je na jednym poziomie, obok rajdów, napadów, czy też działań partyzanckich. Uznawano je przy tym za jedną z form działań desantowo-szturmowych.[65)]

Badając poglądy teoretyków wojskowych natkniemy się na opinie dotyczące składu sił wykonujących zasadzki i pewnego rodzaju ich klasyfikację. Zaznaczyć jednak trzeba, że są to opinie o bardzo dużym stopniu ogólności. Autorzy jednej z publikacji zakładają, że walka oddziałów i grup desantowo-szturmowch ze zgrupowaniami przeciwnika - najczęściej jego odwodami - będzie polegać - głównie na wykonaniu ataków z powietrza i zasadzek na lądzie.[66)]

---

65. P.MADEJCZYK, E.BORYS: Działania ...wyd. cyt., s. 13.
66. S.KOZIEJ, E.JENDRASZCZAK: Doświadczenia w zakresie..., wyd. cyt., s. 126.

Postarajmy się zatem zinterpretować powyższe uogólnienia.

Po pierwsze możemy zauważyć, że walka wspomnianych elementów składać się będzie z szeregu akcji. Prawdopodobnie oddział desantowo-szturmowy będzie wykonywał równocześnie zarówno ataki powietrzne jak i zasadzki lądowe. Natomiast grupa desantowo-szturmowa powyższe akcje przeprowadzi kolejno. Zastanowić się warto, czy zasadzki będą miały tylko charakter "lądowy" (patrz zał. nr 15, 16). Wątpliwość ta pojawiła się po przeanalizowaniu teorii i nowych poglądów dotyczących taktyki działania lotnictwa wojsk lądowych. Otóż analizując sposoby działania śmigłowców szturmowych przedstawione w publikacji: "Użycie i działanie lotnictwa wojsk lądowych"[67] znajdziemy zwięzłą charakterystykę zasadzki ogniowej. Jest ona traktowana jako sposób działania stosowany w realizacji określonych zadań przez śmigłowce szturmowe. Istota zasadzki ogniowej wyraża się w skrytym manewrze grupy śmigłowców do rejonu spodziewanego ruchu wojsk przeciwnika i wykonaniu zaskakującego ataku w miejscu i czasie niedogodnym dla tego przeciwnika. Miejsce zasadzki można wybierać na terenie własnym, a w sprzyjających warunkach w ugrupowaniu przeciwnika. Śmigłowce przeznaczone do wykonania zasadzki przed akcją mogą przebywać w powietrzu za ukryciami terenowymi lub na lądowiskach. W momencie potwierdzenia informacji o przeciwniku przez specjalnie organizowane posterunki obserwacyjne, bądź przez załogi śmigłowców prowadzących rozpoznanie i obserwację pola walki oficer naprowadzania lotnictwa daje sygnał do rozpoczęcia akcji grupie śmigłowców szturmowych.

---

67. J.TENEROWICZ: Użycie i działanie lotnictwa wojsk lądowych. Myśl Wojskowa nr 2, 1988(tajna), s. 30-40.

Zasadzka jako sposób działania ma dużo zalet, bowiem umożliwia wykonanie uderzenia z zaskoczenia, w momencie najbardziej niedogodnym dla przeciwnika oraz zapewnia znaczne skrócenie czasu dolotu do obiektu.

W dysertacji poświęconej problematyce użycia śmigłowców szturmowych w operacjach obronnych znajdziemy podobny opis wykonywanych przez te śmigłowce "zasadzek ogniowych".[68] Autor niniejszej rozprawy dostrzega potrzebę wykonywania uderzeń przez grupy śmigłowców szturmowych w celu aktywizowania działań oraz zaskoczenia przeciwnika. Uderzenia mogą być wykonywane z lądowisk wyczekiwania lub tzw. "zasadzek ogniowych". Mamy więc tu do czynienia z uwzględnieniem przez autora jednego z sygnalizowanych przeze mnie kryteriów, a mianowicie grupa śmigłowców wyczekuje z dala od przeciwnika, na którego ma wykonać uderzenie. Istotny dla naszych rozważań jest fakt, że rejon lądowisk wyczekiwania może być wybierany w sprzyjających warunkach na terenie przeciwnika. Miejsca wybrane na tego typu lądowiska winny zapewniać:

- zachowanie warunków bezpieczeństwa wykonania zadania;
- możliwość uniknięcia ognia środków naziemnych i przeciwlotniczych;
- zdolność do szybkiego podjęcia działań (wykonania uderzenia) na wytypowany obiekt;
- dogodne warunki do ukrycia i zamaskowania śmigłowców.

W innej publikacji zasadzka umiejscowiona została w szturmie powietrznym lub lądowo-powietrznym. W takim ujęciu istota jej

---

68. S.SUCHORA: Użycie śmigłowców szturmowych..., wyd. cyt., s. 128-129.

polega na zaskakującym ataku na przeciwnika z powietrza lub z ziemi i z powietrza z wykorzystaniem zasadzki.[69)]

Sądzić należy, że zasadzkę tego typu wykonywać można jeśli zostaną spełnione następujące wymagania:

-muszą istnieć sprzyjające warunki terenowe;

-są zebrane wiarygodne informacje o działaniach przeciwnika, rozpoznano np. kierunki przemarszu kolumn przeciwnika.

W publikacji tej odnajdujemy również zgodny z poprzednio przedstawianym pogląd, dotyczący miejsca rozmieszczania śmigłowców. Otóż śmigłowce te przed wykonaniem szturmu powietrznego metodą zasadzki mogą oczekiwać podejścia wcześniej rozpoznanych sił i środków przeciwnika na skrytych lądowiskach na terytorium będącym we władaniu tegoż przeciwnika. Ważny jest inny wniosek przytaczanego autora - sądzi on, że z lądowisk wyczekiwania będą także korzystały śmigłowce transportowe przewożące żołnierzy zgrupowania (oddziału) desantowo-szturmowego.

Istotnym zagadnieniem, któremu warto poświęcić parę refleksji, jest kwestia wykonywania zasadzek w ugrupowaniu broniących się wojsk. Nie wdając się w szczegółowe rozważania można przyjąć, że będą bardziej sprzyjające warunki do wykonywania zasadzek we własnym ugrupowaniu od warunków istniejących w ugrupowaniu przeciwnika. Nie wystąpi w ogóle bądź pojawi się tylko w szczątkowym zakresie potrzeba pokonywania systemu obrony przeciwlotniczej, zmniejszą się straty od innych środków rażenia przeciwnika i wystąpi większa swoboda wyboru kierunku działania ze strony sił i środków wykonujących zasadzkę. Pozostałe sprawy dotyczące powyższej problematyki nie wymagają głę-

---

69. R.RAJMAŃSKI: Użycie lotnictwa..., wyd. cyt., s. 9-10.

bszych analiz, bowiem zasady działania sił desantowo-szturmowych w toku zasadzek nie zmienią się w stosunku do zasad wykorzystywanych podczas podobnych akcji realizowanych w ugrupowaniu przeciwnika.

W niektórych publikacjach znajdziemy zwięzłą charakterystykę napadu, traktowanego jako formę działań desantowo-szturmowych na tyłach przeciwnika. Z analizy znajdujących się w tych publikacjach definicji tej formy działań można wyciągnąć wniosek, że ma ona wiele wspólnych cech ze szturmem. Dla przykładu napad wg. P.Madejczyka i E.Borysa to nagłe, krótkotrwałe uderzenia dokonywane w sposób gwałtowny w celu zadania dotkliwych strat lub zniszczenia obiektów przeciwnika. Najbardziej sprzyjającą porą do wykonywania napadów będzie noc oraz ograniczone warunki widoczności.[70] Podobnie brzmiącą definicję napotkamy w artykule opublikowanym przez S.Gwiżdża i R.Szymańskiego.[71] Autorzy ci uważają, że grupy desantowo-szturmowe mogą wykonywać w ugrupowaniu bojowym przeciwnika niespodziewane napady na ważne obiekty. Celem napadu będzie zniszczenie lub obezwładnienie obiektu oraz stałe bądź czasowe wyeliminowanie go z walki. Napady przyczynią się do obniżenia sprawności i możliwości bojowych przeciwnika, a co za tym idzie spowodują zmniejszenie siły i przebiegu ataku nacierających wojsk. Z kolei inne podejście do napadu przedstawione jest w publikacji J.Bębenka.[72] Autorów sądzi, że napad jest jedną z podstawowych form walki oddzia-

---

70. P.MADEJCZYK, E.BORYS: Działania desantowo-szturmowe..., wyd. cyt., s. 13.
71. S.GWIŻDŻ, R.SZYMAŃSKI: Wykorzystanie grup..., wyd., cyt., s. 24.
72. J.BĘBENEK: Kilka uwag o działaniach desantowo-szturmowych. (Część II). Myśl Wojskowa nr 6, 1991, s. 73.

łów desantowo-szturmowych działających metodą rajdu powietrznego. Nie rozwija on natomiast w swojej wypowiedzi istoty napadu, nie określa zadań jakie można realizować przy zastosowaniu tej formy.

Przytoczone poglądy pozwalają wyrazić przypuszczenie, że napad może dominować w działaniach grup desantowo-szturmowych jako sposób wykonania określonego zadania. W działaniach zgrupowań desantowo-szturmowych z kolei wydaje się zasadnym napad sklasyfikować jako jedną z form prowadzonej przez nie walki.

ZAKOŃCZENIE.

W dostępnej literaturze przedmiotu brak jest wyczerpującego opracowania problemu prowadzenia działań desantowo-szturmowych w obronie. Badania i praktyka ćwiczeń potwierdzają, że są to zagadnienia z zasady rzadko ujmowane w opracowywanych ćwiczeniach i stosunkowo sporadycznie przerabiane z użyciem wojsk. Przyczyna takiego stanu rzeczy tkwiła przede wszystkim w fakcie występowania zasadniczych elementów, przeznaczonych do prowadzenia działań desantowo-szturmowych, w odrębnych strukturach organizacyjnych. W obecnie obowiązujących strukturach dopiero od niedawna śmigłowce znajdują się w podporządkowaniu związków operacyjnych wojsk lądowych - okręgów wojskowych (patrz zał nr 10). Mamy w związku z tym do czynienia z dość wnikliwie opracowaną teorią użycia lotnictwa wojsk lądowych w obronie, a dostrzegamy luki w teorii działań desantowo-szturmowych.

Inna sprawa, że do końca lat 80. szerzej nie rozpatrywano tej problematyki, bowiem sama obrona, jako rodzaj walki, była stawiana w hierarchii niżej od natarcia. Sytuacja taka była następstwem preferowanych wcześniej doktryn wojskowych, przesłankę tę poniekąd też można uznać za przyczynę nikłego zainteresowania się wojskowych teorią i praktyką prowadzenia działań desantowo- szturmowych w obronie. W tym miejscu warto wskazać na inne, równolegle następujące przemiany. Chodzi o dokonywaną reorganizację etatowych sił przeznaczonych do prowadzenia działań w wymiarze powietrznym. Jak pamiętamy, zmniejszono ich skład z dywizji do jednej brygady w skali całego kraju. Natomiast od 1993 roku zauważyć można dość ciekawe zjawisko. Zaczęto planować rozwinięcie odrębnego związku taktycznego, który ma

posiadać trzy pułki kawalerii powietrznej, posiadające w swoich strukturach śmigłowce. Przewiduje się użycie tego związku w sytuacjach wymagających natychmiastowej reakcji.

Analiza historyczna doświadczeń i wniosków z wojen, konfliktów zbrojnych, ćwiczeń oraz aktualne poglądy potwierdziły przyjmowane na wstępie badań założenia, w których przypisywano znaczącą rolę działaniom desantowo-szturmowym prowadzonym w toku obrony operacyjnej i taktycznej. Ich rangę wykazały przeprowadzone badania, w toku których analizowano relacje pomiędzy tymi działaniami a czynnikami walki zbrojnej. Uzasadniono potrzeby prowadzenia tego typu działań w poszczególnych etapach operacji obronnej. Potwierdziła się w całej rozciągłości część hipotezy, zakładająca, że prowadzenie działań desantowo-szturmowych ułatwi związkowi operacyjnemu (taktycznemu) realizację poszczególnych zadań. W toku badań rozwiązano kwestie dotyczące zadań wykonywanych przez siły desantowo-szturmowe na korzyść broniącego się związku operacyjnego. Dokonano ich klasyfikacji i określono, jakie rodzaje zadań realizowane będą w ugrupowaniu przeciwnika, a jakie we własnym ugrupowaniu operacyjnym. Przebadano różnorodne warianty składu sił desantowo-szturmowych przeznaczonych do realizacji określonych wcześniej zadań. Uzasadniono celowość tworzenia grup desantowo-szturmowych na szczeblu broniącego się związku taktycznego.

Spore trudności wystąpiły natomiast w toku badań poświęconych określeniu i scharakteryzowaniu sposobów realizacji zadań przez siły desantowo-szturmowe. Istniało bowiem wiele materiałów zawierających często przeciwstawne opinie. Część wątpliwoś-

ci z zakresu tej problematyki na pewno nie w pełni została rozwikłana. Zastanawiano się również nad celowością opisywania sposobów realizacji zadań mających typowo obronny charakter. Chodziło mianowicie o przedstawienie taktyki działania sił desantowo-szturmowych podczas:

- utrzymywania ważnych obiektów w ugrupowaniu przeciwnika;
- prowadzenia działań w pasie przesłaniania metodą opóźniania;

Jednakże sposoby wykonywania powyższych zadań od dawna znajdują swoje odzwierciedlenie w wielu opracowaniach teoretycznych i znane są szerokiemu ogółowi. Ten argument zadecydował, aby odstąpić od przedstawiania zasygnalizowanych problemów w niniejszej dysertacji.

Rezultaty zaprezentowanych w rozprawie badań wskazują, że prowadzenie działań desantowo-szturmowych w obronie jest zasadne, a w niektórych sytuacjach wręcz niezbędne. Bezwzględnie należy jednak weryfikować zagadnienia dotyczące składu, taktyki i możliwości bojowych sił desantowo-szturmowych wydzielanych z organicznych oddziałów broniącego się związku taktycznego.

Jak wykazały badania praktyczne, występuje jeszcze szereg mankamentów w zakresie współdziałania pomiędzy siłami głównymi związku operacyjnego (taktycznego), a wysyłanymi do działań zgrupowaniami (grupami) desantowo-szturmowymi.

W nieodległej przyszłości liczyć możemy na gwałtowne zmiany w taktyce działań desantowo-szturmowych, bowiem już obecnie kształtują się poglądy sugerujące stworzenie na szczeblu każdego okręgu jednostek działających w wymiarze powietrznym.

BIBLIOGRAFIA

1. A K.: Walka z desantami powietrznymi. Wojskowy Przegląd Zagraniczny, 1979, nr 2.
2. AKMANOW B.: Zwalczanie taktycznych środków napadu jądrowego przeciwnika w czasie działań bez użycia broni jądrowej. Myśl Wojskowa nr 8, 1974.
3. ANDRUCHOW J., GIEORGIJEW M.,JEFIMOW K.: Wojska powietrzno-desantowe NATO. Warszawa 1971.
4. BALCEROWICZ B., SULKOWSKI B.: O aktywności w obronie (na podstawie doświadczeń z ćwiczeń 12 DZ. Myśl Wojskowa nr 2, 1991.
5. BAŃBOR J. Użycie śmigłowców w wojnach lokalnych i konfliktach zbrojnych po drugiej wojnie światowej. Myśl Wojskowa, 1989,nr 8.
6. BAŚ M., BĘBENEK J.: Wybrane problemy użycia oddziałów desantowo-szturmowych w operacji obronnej. Myśl Wojskowa nr 2, 1991.
7. BEAUFRE A.: Czwarta wojna izraelsko-arabska. Przegląd Informacyjny ASG WP, 1974, nr 1.
8. BEDNAREK L : Działania desantowo-szturmowe. Myśl Wojskowa nr 2, 1987.
9. BĘBENEK J.: Kilka uwag o działaniach desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa nr 5 i 6, 1991.
10. BIELOW M., AVILIN W.: Aeromobilnye operacii armii SŚA. Moskwa 1977.
11. Bitwa powietrzno-lądowa roku 2000. Sygnały, 1984, nr 7.
12. BLANEJ W.J.: Użycie śmigłowców szturmowych. Wojskowy Przegląd Zagraniczny, 1971, nr 1.

13. BOCHENEK R.: Dotychczasowe wyniki i perspektywy użycia śmigłowców w działaniach bojowych. Myśl Wojskowa nr 10, 1961.

14. Broń, która zmieni wszystko. Sygnały, 1985, nr 2.

15. BRZOZOWSKI J.: Desanty śmigłowcowe i działania powietrzno-szturmowe w siłach zbrojnych NATO. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1993.

16. B. S.: Głęboki manewr i walka na tyłach przeciwnika. Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 1, 1983.

17. BURDZY S.: Walka z desantami powietrznymi nieprzyjaciela w działaniach obronnych armii. Rozprawa doktorska. ASG WP, Warszawa, 1966.

18. COMPA K.: Działania oddziałów desantowo-szturmowych . Myśl Wojskowa nr 12, 1986.

19. CURYŁO R., ZYDOROWICZ S.: Organizacja i prowadzenie działań przeciwdesantowych w operacji obronnej na obszarze okręgu wojskowego. Myśl Wojskowa nr 1, 1991 (tajna).

20. CYNKIN T.: Śmigłowce i ich wykorzystanie we współczesnej wojnie. Myśl Wojskowa nr 8, 1961.

21. DEMARIO A.F.: Rozpoznanie walką. Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 2, 1990.

22. Desanty- czy działania desantowo-szturmowe. Żołnierz Wolności nr 243, 1988.

23. Doctrine (Air Land Operations), Military Review, February, 1992.

24. Doświadczenia i wnioski z gry wojennej "LATO-90", Myśl Wojskowa nr 9, 1990.

25. DUSZEWICZ E.: Geneza działań desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa nr 4, 1986.

26. Dywizja pancerna Bundeswehry w obronie - streszczenie artykułu z Vojennoje Zarubieżnoje Obozrenije nr 1, 1987. Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 3, 1987.

27. Działania wojsk powietrznoszturmowych t.I i II, 1986. (Regulamin walki FM 17-95). Calvary Operations. Tłumaczenie z j. ang.

28. EBLACHOW B. M.: O stosowaniu desantów powietrznych w obronie, Vojennaja Myśl nr 5, 1990.

29. GAWRYSZEWSKI A.: Z doświadczeń wykorzystania wojsk powietrzno-desantowych. Myśl Wojskowa nr 10, 1966.

30. GLASS R.: Zagrożenie z powietrza dla pułku zmechanizowanego (pułku czołgów). Militar Wesen nr 6, 1986. Tłumaczenie Myśl Wojskowa nr 10, 1986.

31. GOŁĄB Z.: Działania powietrzno-manewrowe w wojnie wietnamskiej. Myśl Wojskowa nr 11, 1982.

32. GOŁĄB Z.: Przykłady użycia desantów powietrznych i śmigłowcowych w wojnach lokalnych. Myśl Wojskowa nr 4, 1978.

33. HANNE W.: Bitwa powietrzno-lądowa. Sygnały nr 3, 1984.

34. HARNEP M. G.: Działania specjalne a walka powietrzno-lądowa (wg poglądów amerykańskich). Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 4, 1987.

35. Instrukcja o organizacji i prowadzeniu walki ze śmigłowcami nieprzyjaciela przez dywizję zmechanizowaną (pancerną). MON, GZSB 1988.

36. Instrukcja o użyciu, działaniu i szkoleniu taktycznych desantów powietrznych na śmigłowcach. MON, 1959.

37. JANUSEK H. Prowadzenie działań bojowych przez desanty śmigłowcowe. Myśl Wojskowa nr 11, 1974.

38. JANUSEK H.: Pododdział piechoty- jako desant śmigłowcowy. Przegląd Wojsk Lądowych nr 8, dodatek 1976.

39. JANUSZEWSKI M. BĘBENEK W.: Zwalczanie desantów powietrznych przeciwnika w obronie. Myśl Wojskowa nr 11, 1974.

40. JENDRASZCZAK E.: Wybrane zagadnienia użycia oddziałów (grup) desantowo-szturmowych w obronie . Myśl Wojskowa nr 1, 1987.

41. JENDRASZCZAK E.: Działania oddziału desantowo-szturmowego w natarciu. Rozprawa doktorska. ASG WP, Warszawa 1989.

42. K. G.: Zasady użycia kawalerii powietrznej w podstawowych rodzajach działań bojowych (wg poglądów amerykańskich). Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 5, 1973.

43. K. G.: Przerzut i wsparcie ogniowe pododdziałów kawalerii powietrznej. Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 5, 1974.

44. KIRCHBACH G.:Użycie brygad powietrznoszturmowych w ramach wykonywania kontrataków w skali operacyjnej (wg. poglądów zachodnioniemieckich). Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 4(182), 1988.

45. KLIMAS W.: Działania desantowo-szturmowe (omówienie artykułu HRONA Z.- Vojenska Mysl, nr 4, 1990). Myśl Wojskowa nr 4, 1990.

46. KOŁODZIEJCZAK B.: Desanty powietrzne i taktyka szturmu powietrznego według poglądów NATO. Warszawa 1972.

47. KONDRATIEW P.: Viertolioty. Moskwa 1960.

48. KONDRATIEW P.: Viertolioty i ich primienienie. Moskwa 1958.

49. KOROTCZENKO E. G.: Walka z desantami i jednostkami dywersyjno-rozpoznawczymi nieprzyjaciela w operacjach obronnych. Sygnały nr 9, 1989.

50. KOZIEJ S. i inni: Powietrzno-lądowe działania operacyjne i taktyczne. AON, Warszawa 1991.

51. KOZIEJ S., JENDRASZCZAK E.: Doświadczenia w zakresie ćwiczebnego użycia oddziałów i grup desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa (tajna) nr 3, 1990.

52. KOZIEJ S.: Niektóre pojęcia dotyczące działań powietrzno-lądowych. Myśl Wojskowa nr 4, 1987.

53. KOZIEJ S.: Ogólna charakterystyka boju (walki) wojsk lądowych w latach 1991-2015. ("Prognoza-3"). ASG WP, Warszawa 1986.

54. KOZIEJ S.: Podstawowe problemy działań powietrzno-lądowych. AON, Warszawa 1993.

55. KOZIEJ S.: Przewidywane kierunki zmian w taktyce wojsk lądowych. Przegląd Wojsk Lądowych nr 9, 1986.

56. KOZIEJ S.: Rozwój koncepcji powietrzno-lądowych działań bojowych. Myśl Wojskowa nr 7, 1987.

57. KOZIEJ S.: Wprowadzenie do badań nad powietrzno-lądowymi działaniami bojowymi. ASG WP, Warszawa 1986.

58. KOZIEJ S.: Współdziałanie oddziałów wydzielonych z desantami śmigłowcowymi. Przegląd Wojsk Lądowych nr 10, 1978.

59. KOZIEJ S., PAWŁOWSKI J., KORDAS R.: Działania operacyjne wojsk lądowych. AON, Warszawa 1992.

60. KOZIEJ S., ŚCIBIOREK Z., BRZOZOWSKI J., LIDWA W.: Ogólnotaktyczne problemy dotychczasowego rozwoju teorii i praktyki działań powietrzno-lądowych. ASG WP, Warszawa 1987.

61. KRAUZ W.: Użycie i działanie odwodu przeciwdesantowego dywizji w obronie. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1992.

62. KUROWSKI Cz.: Działania specjalnych pododdziałów dywersyjno-rozpoznawczych i grup wypadowych według poglądów brytyjsko-amerykańskich. Myśl Wojskowa nr 12, 1961.

63. LEVADOV L., CHOLMOGOROV V.: Boevoe primenenie vozduśno- desantnych i vozduśno-śturmovych vojsk stran NATO. Zarubeżnoe Voennoe Obozrenie nr 3, 1987.

64. Lokalnyje vojny. Moskwa 1981.

65. LOPEZ R.: The Airland Battle 2000 Controversy. International Defence Review nr 11, 1983.

66. LOPEZ R.: Śmigłowcowy program stulecia Stanów Zjednoczonych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 2, 1986.

67. ŁAGOSZ M.: Użycie oddziałów desantowo-szturmowych i pododdziałów piechoty zmotoryzowanej w charakterze desantów powietrznych w operacji zaczepnej armii. Myśl Wojskowa (tajna) nr 2, 1988, (omówienie artykułu BIEŁOUSOWA z Informacjonnyj Sbornik Staba.., nr 3, 1987.).

68. ŁUNIEWICZ K.: Zasady organizacji i prowadzenia działań desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa nr 1, 1989.

69. MERCIK : Działania desantowe przy użyciu śmiglowców. Myśl Wojskowa nr 7, 1959.

70. MACHURA J., SAJAK I.: Kariera bojowa śmigłowców. Warszawa 1980.

71. MADEJCZYK P., BORYS E.: Działania desantowo-szturmowe sposobem zapewnienia aktywności obrony. Myśl Wojskowa (tajna) nr 3, 1990.

72. MADEJCZYK P., BORYS E.: Wnioski z dywizyjnych ćwiczeń taktycznych z wojskami "Orion-88" i "Orion-89" w zakresie działań desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa (tajna) nr 2, 1990.

73. MAŁACHOWSKI G.: Zwalczanie desantów powietrznych nieprzyjaciela w obronie dywizji zmechanizoowanej. Praca dyplomowa. AON, Warszawa 1991.

74. MAŃKOWSKI R.: Teoria działań manewrowych, a użycie w nich śmigłowców bojowych. Zeszyt Naukowy nr 1, 1983.

75. MARKIEWICZ T.: Śmigłowce transportowe w działaniach desantowo- szturmowych. Przegląd Wojsk Lotniczych i Wojsk Obrony Powietrznej Kraju nr 9, 1989.

76. MICHALICKI J.: Niektóre problemy planowania i organizowania powietrzno-lądowych zespołów ogniowo-uderzeniowych w obronie. Zeszyt Naukowy nr 3, 1977, dodatek.

77. NELIN W.: Sostojanie i pierspektiwy razwitia wiertoliotow armiejskoj awiacji SSzA. Zarubieżnoje Vojennoje Obozrienie nr 2, 1990.

78. NOŻKO K.: Odparcie agresji przeciwnika stosującego broń precyzyjną, cz. I, Myśl Wojskowa nr 2, 1988.

79. NOŻKO K.: Właściwości obrony manewrowej organizowanej na obszarze Rzeczpospolitej Polskiej. Myśl Wojskowa nr 2, 1991.

80. Ocena operacyjno-taktyczna wojny w Zatoce Perskiej. MON, Warszawa 1991.

81. OHANOWICZ Z.: Tworzenie i użycie powietrzno-lądowych zespołów ogniowo-uderzeniowych o znaczeniu taktycznym. Zeszyt Naukowy nr 3, 1977, dodatek.

82. OHANOWICZ Z.: Taktyczny desant na śmigłowcach. Myśl Wojskowa nr 4, 1970.

83. Omówienie ćwiczenia "Operacja przeciwdesantowa" przeprowadzonego w dniach 3-7. 06. 1991 r. AON, Warszawa 1991.

84. OSTROWICZ Wł.: Śmigłowce. Warszawa 1971.

85. O walce z nieprzyjacielem na tyłach wojsk własnych - omówienie artykułu z Vojennoj Mysli nr 10, 1986. Myśl Wojskowa nr 6, 1987.

86. Organizacja i prowadzenie działań przez brygadę (batalion) powietrznodesantową. Biuletyn Informacyjny nr 1, 1989.

87. OSTROWSKI R.: Użycie wojsk desantowo-szturmowych - omówienie artykułu HOLLO J. z HONVEDELEM nr 8, 1987. Myśl Wojskowa nr 5, 1988.

88. Podstawowe wskaźniki możliwości bojowych Lotnictwa Frontowego i Lotnictwa Wojsk Lądowych. Dowództwo Wojsk Lotniczych, Poznań 1986.

89. PFORTER A.: Działania powietrzne wojsk lądowych RFN i USA - omówienie artykułów. Myśl Wojskowa nr 3, 1987.

90. Program szkolenia pododdziałów szturmowych BPD. Szkol. 675/86, GZSB 1986.

91. Program szkolenia szkolnych pododdziałów szturmowych i rozpoznawczych BPD. Szkol. 663/86, GZSB 1986.

92. P.S.: Głęboki manewr i walka na tyłach przeciwnika. Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 1, 1983.

93. PRZEDWOJEWSKI W.: Działania desantowo-szturmowe w obronie związku taktycznego. Zeszyty Naukowe. ASG WP 2/61, Warszawa 1990.

94. PUCHAŁA F.: Podstawowe aspekty doktryny wojennej państw - stron Układu Warszawskiego. Myśl Wojskowa (tajna) nr 2, 1988.

95. PYTKOWSKI W.: Organizacja badań i ocena prac naukowych. PWN, Warszawa 1985.

96. RAJMAŃSKI R., JANICKI A.: Taktyka lotnictwa transportowego. Podręcznik cz.I. ASG WP, Warszawa 1987.

97. RAJMAŃSKI R., JANICKI A.: Taktyka lotnictwa transportowego. Podręcznik cz. II. Działanie pułku lotnictwa transportowego i pułku śmigłowców transportowych. Podręcznik. ASG WP, Warszawa 1989.

98. RAJMAŃSKI R., MICHALAK W.: Użycie pułku śmigłowców bojowych w działaniach wojsk lądowych. Myśl Wojskowa nr 3,(tajna), 1984.

99. RAJMAŃSKI R.: Wybrane zagadnienia użycia śmigłowców na współczesnym polu walki. Myśl Wojskowa nr 6, 1982.

100. Regulamin plowy sił lądowych Stanów Zjednoczonych FM-100-5. Sztab Generalny, Warszawa 1979.

101. RZECZEWSKI P. THAMM K.: Dziesięcioletnie doświadczenia z amerykańsko-zachodnioniemieckich ćwiczń wojsk lądowych p.k. "SPRINGEX". Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 2, 1990.

102. SABAK Z.: Działania bojowe zgrupowań taktycznych na tyłach przeciwnika w operacjach obronnych. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1992.

103. SACHAJ R.: Wybrane problemy zwalczania desantów powietrznych w obronie. Myśl Wojskowa nr 3, 1979.

104. SADYKIEWICZ M.: Kawaleria powietrzna. Wyd. MON 1963.

105. SAJAK J.: O zastosowaniu bojowym śmigłowców szturmowych na współczesnym polu walki. Myśl Wojskowa nr 8, 1976.

106. SAJAK J., PAWŁOWSKI S., BARSZCZ E., SZAŁKOWSKI A.: Zastosowanie bojowe i obronne śmigłowców szturmowych w operacji zaczepnej i obronnej armii. Rozprawa doktorska. ASG WP, Warszawa 1977.

107. SIKORSKI B.: Użycie i działanie sił powietrznoszturmowych w walce desantami powietrznymi w operacjach obronnych. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1993.

108. SKRZYPCZAK Z. : Działania desantowo-szturmowe. Myśl Wojskowa nr 3, 1987.

109. SKRZYPCZAK Z.: Działania powietrzno-lądowe. Myśl Wojskowa nr 1, 1989.

110. Słownik wojskowy angielsko-polski. Wyd. MON P/266.

111. STAVRY O.: Koncepcja "rozszerzonego" pola bitwy. Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 6, 1981.

112. STRZELBICKI J.: Wykorzystanie powietrzno-lądowego zespołu ogniowo-uderzeniowego do wykonania kontrataku w działaniach obronnych związku taktycznego. Zeszyt Naukowy nr 3, 1977, dodatek.

113. SUCHORA S.: Użycie śmigłowców szturmowych w operacji obronnej armii. Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1991.

114. ŚCIBIOREK Z.: Desanty w obronie. Żołnierz Wolności nr 171, 1988.

115. ŚCIBIOREK Z.: Niektóre aspekty zwalczania taktycznych desantów powietrznych w obronie. Myśl Wojskowa nr 3, 1991.

116. Śmigłowiec Mi-24W. Dowództwo Wojsk Lądowych, Poznań 1989.

117. Taktyka amerykańskich pododdziałów sił lądowych w wojnie wietnamskiej. Sztab Generalny, Zarząd II. Warszawa 1969.

118. Taktyka i sztuka operacyjna sił zbrojnych głównych państw NATO, Podręcznik, ASG WP Warszawa 1988.

119. TELEP W.,SZTANC J.: Sposoby działania i rola grup badawczych w ćwiczeniach. Myśl Wojskowa (tajna) nr 2, 1990.

120. TENEROWICZ J.: Użycie i działanie lotnictwa wojsk lądowych. Myśl Wojskowa (tajna) nr 2, 1988.

121. Tymczasowe normy operacyjno-taktyczne oraz wybrane wskaźniki dotyczące możliwości bojowych rodzajów sił zbrojnych i wojsk. MON. Sztab Generalny, Warszawa 1990.

122. WAYNE M. HALL: Teoretyczne perspektywy koncepcji walki powietrzno-lądowej. Wojskowy Przegląd Zagraniczny nr 2, 1987.

123. WIŚNIEWSKI G.: Operacje powietrzno-desantowe i pwietrzno- szturmowe według poglądów NATO. ASG WP, Warszawa 1982.

124. WIŚNIEWSKI G.: Śmigłowce, a walka o przewagę na szczeblach taktycznych. Myśl Wojskowa nr 10, 1986.

125. WITKOWSKI R., WOJCIECHOWSKI J., ELSZTEIN P.: Śmigłowce. Warszawa 1958.

126. WOLNY A.: Desanty powietrzne w wojnach lokalnych w Korei, Wietnamie i na Bliskim Wschodzie w latach 1945-1973. Rozprawa doktorska. WIH, Warszawa 1979.

127. WOLNY A.: Operacje desantowe w II wojnie światowej. Myśl Wojskowa nr 7, 1987.

128. WOLNY A.: Operacje desantowe w wojnach lokalnych 1946-1986. Myśl Wojskowa nr 8, 1987.

129. WOŁOSZCZUK T.: Okrążenie w trzecim wymiarze. Wyd. MON, 1962.

130. Zasady wykorzystania bojowego śmigłowca Mi-24D. Dowództwo Wojsk Lotniczych, Poznań 1981.

131. Zasady i organizacja walki ze śmigłowcami przeciwnika. Podręcznik metodyczny. Śląski Okręg Wojskowy. Dowództwo Wojsk Obrony Przeciwlotniczej, Wrocław 1985.

132. Zasady użycia lądowo-powietrznych zespołów uderzeniowych, tymczasowa instrukcja. Główny Zarząd Szkolenia Bojowego, Warszawa 1979.

133. Zwiększenie głębokości jednoczesnego oddziaływania na ugrupowanie nieprzyjaciela. Streszczenie artykułu KURKOW. K. Myśl Wojskowa nr 10, 1982.

134. ŻÓŁTOWSKI E.: Zaskoczenie w wojnie współczesnej. Warszawa 1966.

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

1. Sprawozdanie z badań przeprowadzonych podczas ćwiczenia dowódczo-sztabowego pod kryptonimem "BIESZCZADY-93".
2. Wyniki analizy wybranych pozycji literatury w aspekcie wykazania potrzeb użycia śmigłowców w obronie.
3. Struktura organizacyjna i uzbrojenie 25 Dywizji Kawalerii Powietrznej.
4. Struktura organizacyjna i uzbrojenie 6 BDSz.
5. Struktura organizacyjna 1 Korpusu Szybkiego Reagowania PSZ NATO.
6. Struktura organizacyjna 101 Dywizji Powietrznoszturmowej(A).
7. Struktura organizacyjna 24 Brygady Powietrznomanewrowej(WB).
8. Struktura organizacyjna 4 DPSz(F).
9. Struktura organizacyjna 11 Brygady Powietrznoszturmowej(H).
10. Miejsce lotnictwa wojsk lądowych w strukturach sił zbrojnych RP.
11. Struktura organizacyjna 1 DKP(A).
12. Istota rajdu desantowo-szturmowego (szkic).
13. Zwalczanie obiektów przeciwnika sposobem szturmu powietrznego (szkic).
14. Zwalczanie obiektów przeciwnika sposobem szturmu lądowo-powietrznego (szkic).
15. Prowadzenie działań desantowo-szturmowych sposobem zasadzki (szkic).
16. Zwalczanie przeciwnika przez pododdział desantowo-szturmowy sposobem zasadzki (szkic).

Zał. nr 1.

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ

przeprowadzonych podczas ćwiczenia dowódczo-sztabowego pk. "BIESZCZADY-93" nt. "Mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie. Planowanie i organizacja działań bojowych na obszarze okręgu wojskowego" w dniach 17-21.05.1993 r.

I. WSTĘP.

1. W czasie badań założono określenie możliwości planowania i prowadzenia wspólnych działań bojowych przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania desantowo-szturmowe w jednym obszarze odpowiedzialności.

Jako szczegółowe cele badawcze przyjęto:

- potrzeby wynikające w czasie planowania wspólnych działań bojowych przez brygadę ogólnowojskową (BPanc lub BZ) i brygadę desantowo-szturmową;

- ustalenie czynników decydujących o prowadzeniu wspólnych działań brygady ogólnowojskowej i oddziałów desantowo-szturmowych.

2. Podczas prowadzenia badań zastosowano przede wszystkim obserwację, badanie opinii (sądów) oraz analizę opracowywanych przez ćwiczące sztaby dokumentów. Metodą badania opinii (sądów) objęto reprezentatywną część kierownictwa ćwiczenia, obecną na ćwiczeniu kadrę naukowo-dydaktyczną Akademii Obrony Narodowej oraz kadrę ćwiczących sztabów.

3. Badania zostały przeprowadzone na bazie ćwiczących sztabów: 14 BPanc; 6 BDSz oraz 3 BZ i 4 BDSZ. Sztab 4 BDSz został zorganizowany doraźnie na potrzeby ćwiczenia, w jego skład weszli oficerowie 6 BDSz (4) i studenci Akademii Obrony Narodo-

wej.

4. Ćwiczenie zostało podzielone na cztery etapy:

- etap pierwszy: "Mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie wojsk. Planowanie i organizacja manewrowych działań powietrzno-lądowych w pasie przesłaniania, na kierunku uderzeń "ZIELONYCH";

- etap drugi: "Prowadzenie manewrowych działań w pasie przesłaniania";

- etap trzeci: "Prowadzenie działań obronnych i przeciwdesantowych";

- etap czwarty:"Planowanie i organizacja udziału części sił 4 KZ w przeciwuderzeniu organizowanym przez ND".

Podczas ćwiczenia (w pierwszym i drugim etapie) została stworzona sytuacja operacyjno-taktyczna, w wyniku której na dwóch niezależnych kierunkach prowadziły walkę zgrupowania bojowe składające się z:

- pierwsze: 3 BZ, 4 BDSz, 41 i 42 BOT;

- drugie: 14 BPanc, 6 BDSz, 44 BOT.

Brygada pancerna, zmechanizowana, brygady obrony terytorialnej organizowały obronę na kolejnych rubieżach opóźniania. Na ich korzyść prowadziły działania desantowo-szturmowe, powietrzno-desantowe 4 i 6 brygady desantowo-szturmowe.

W kolejnych etapach ćwiczenia brygady desantowo-szturmowe organizowały działania bojowe na korzyść wojsk wykonujących przeciwuderzenie.

5. Sztaby 14 BPanc, 3 BZ, 4 i 6 BDSz w ramach udziału w ćwiczeniu rozwiązywały problemy związane z realizacją następujących zagadnień:

- planowanie manewrowych działań obronnych;

- prowadzenie wysoce manewrowych działań obronnych przez dwa mieszane zgrupowania na oddzielnych kierunkach;

- planowanie i prowadzenie zróżnicowanych form działań bojowych przez 4 i 6 BDSz;

- kierowanie walką pododdziałów desantowo-szturmowych działających w ugrupowaniu "ZIELONYCH".

II. PRZEBIEG BADAŃ I ICH WYNIKI.

Zespół badawczy na podstawie analizy doświadczeń z dotychczasowych wojen i konfliktów lokalnych, ćwiczeń taktycznych oraz istniejących opracowań teoretycznych, traktujących o problemach będących przedmiotem badań, sformułował następującą hipotezę roboczą:

"Działania desantowo-szturmowe odgrywają istotną rolę w operacjach obronnych i w obronie związków taktycznych. Wkomponowanie ich w system obrony na szczeblu operacyjnym i taktycznym zwiększa możliwość równoczesnego oddziaływania na całą głębokość ugrupowania nacierającego przeciwnika. Stwarza to jednocześnie szansę skuteczniejszego wykonania zadań przez lądowe elementy ugrupowania operacyjnego i taktycznego walczących wojsk.

Działania desantowo-szturmowe mogą być skutecznym środkiem osiągnięcia zaskoczenia i uzyskania lokalnej przewagi w ściśle określonym miejscu i czasie, co w znaczący sposób ułatwi wykonanie zadań ogólnowojskowym związkom taktycznym. W zależności od warunków prowadzenia obrony oddziały (pododdziały) desantowo- szturmowe wykonają rożnorodne zadania w strefie taktycznej i operacyjnej nacierającego zgrupowania przeciwnika, a także

w ugrupowaniu wojsk własnych.

w ugrupowaniu wojsk własnych będą realizowane zadania:

- prowadzenie działań opóźniających w pasie przesłaniania, zwłaszcza na głównych kierunkach uderzeń przeciwnika (w pierwszych godzinach wojny);

- osłona otwartych skrzydeł lub powstałych luk w ugrupowaniu obronnym;

- współuczestniczenie wraz z odwodami przeciwdesantowymi w blokowaniu i likwidacji desantów przeciwnika;

- prowadzenie we współdziałaniu z wojskami zmechanizowanymi, pancernymi działań podczas ich odchodzenia na kolejne rubieże obrony;

- wzmacnianie zgrupowań wojsk własnych będących w okrążeniu, udział w ich odblokowywaniu lub w planowanym wyjściu z okrążenia;

- uchwytywanie, utrzymywanie i zabezpieczenie rubieży dogodnych do wykonywania przeciwuderzeń.

W strefie taktycznej będą to następujące zadania:

- niszczenie lub obezwładnienie SD, WŁ dywizji, WSD armii pierwszego rzutu zgrupowania uderzeniowego przeciwnika;

- niszczenie dywizjonów (baterii) rakiet taktycznych, pułków (dywizjonów) artylerii podczas przegrupowania i na SS (SO);

- opóźnienie i dezorganizowanie podejścia odwodów przeciwnika z głębi.

W strefie operacyjnej- będą to kolejne zadania:

- prowadzenie rajdów rozpoznawczo-bojowych w celu paraliżowania systemu dowodzenia i zaopatrywania wojsk przeciwnika;

- wykonywanie niszczeń obiektów broni precyzyjnego rażenia,

elementów systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, stanowisk dowodzenia i węzłów łączności szczebla operacyjnego;

- poszukiwanie i niszczenie samolotów (śmigłowców) na lotniskach (lądowiskach);

- opanowywanie i utrzymanie ważnych rejonów (rubieży), węzłów dróg, mostów i przepraw na przeszkodach wodnych oraz innych ważnych obiektów do czasu podejścia wojsk własnych wykonujących przeciwuderzenie.

Wymienione zadania mogą być realizowane tylko w ścisłym współdziałaniu z wojskami na korzyść, których one są wykonywane, ale także i z siłami oraz środkami zabezpieczającymi ich pomyślne wykonanie.

Wobec powyższego zachodzi potrzeba organizacji współdziałania z :

1. lotnictwem bojowym i transportowym;

2. wojskami obrony przeciwlotniczej;

3. wojskami rakietowymi i artylerią;

4. wojskami, na korzyść których prowadzone są działania desantowo-szturmowe oraz z sąsiadami.

Znaczący udział w jego organizacji ma sztab związku operacyjnego (np. korpusu) - organizator działań desantowo-szturmowych, szczególnie dotyczy to pozycji 1-3, oraz w wąskim zakresie pozycji 4.

1. Potrzeby wynikające w czasie planowania wspólnych działań bojowych przez brygadę ogólnowojskową (BPanc lub BZ) i brygadę desantowo-szturmową.

W czasie badań poddano analizie proces planowania działań bojowych brygady ogólnowojskowych i desantowo-szturmowych we

wspólnych obszarach odpowiedzialności.

Brygady otrzymały zadania bojowe w których ogólnie przedstawiano problem wspólnego działania. Ćwiczące sztaby przystąpiły do planowania bez uwzględnienia działania sąsiadów.

Do czasu podjęcia zamiarów działań przez dowódców brygad nic nie zakłócało pracy sztabów. Jednak w etapie późniejszym wystąpiły potrzeby szerszej informacji o zadaniu i sposobie jego realizacji przez sąsiada. Podjęte zostały próby wymiany informacji pomiędzy sztabami. Dowódca 3 BZ wysłał swojego oficera na stanowisko dowodzenia 4 BDSz w celu uzgodnienia wspólnych działań. Ćwiczący oficerowie, jak i nauczyciele akademiccy sygnalizowali konieczność działań koordynujących przez sztab nadrzędny, które by się wyrażały:

- organizacją współdziałania pomiędzy brygadami;
- rozstrzyganiem spornych kwestii.

Inicjatywa dowódców w zakresie nawiązywania współdziałania z sąsiadem już w okresie planowania działań bojowych okazała się słuszna. Wymaga jednak pewnej modyfikacji, a mianowicie wymiana oficerów powinna mieć miejsce, ale musi to być oficer, który może podejmować określone decyzje np. zastępca dowódcy. Ponadto przybywający na stanowisko dowodzenia sąsiada oficer winien mieć możliwość utrzymania łączności ze swoim sztabem np. posiadając swój środek łączności.

Dowódcy brygad sygnalizowali potrzebę dokładniejszej znajomości zadań sąsiada oraz prawie wszystkich elementów jego decyzji. Specyfika wspólnych działań brygady ogólnowojskowej z brygadą desantowo-szturmową wymaga dokładnych uzgodnień z sąsiadem w zakresie:

- bezpieczeństwa przelotu samolotów i śmigłowców własnych nad lub w pobliżu ugrupowania bojowego BPanc (BZ);

- wsparcia ogniowego działań oddziałów desantowo-szturmowych;

- wejścia oddziałów desantowo-szturmowych w ugrupowanie wojsk własnych;

- wspólnego wykonania zadań;

- wsparcia logistycznego oddziałów desantowo-szturmowych, szczególnie wykonujących zadania w tzw. rejonie bazowym;

Porównanie dokumentów planistycznych (decyzje dowódców brygad na mapach, legendy do decyzji) wyraźnie wykazało, że pomimo pewnych przedsięwzięć poczynionych w zakresie współdziałania przez sztaby brygad, zakres ustalonych i posiadanych danych do wspólnego działania - był niedostateczny.

Z poczynionych obserwacji i wypowiedzi oficerów wynika, że w procesie planowania wspólnych działań BPanc (BZ z BDSz w tym samym obszarze odpowiedzialności istnieje duże zapotrzebowanie na informację o tym co robi i co planuje sąsiad, wynika również potrzeba bardzo ścisłego współdziałania sztabów, oraz jest nieodzowna koordynująca rola sztabu nadrzędnego.

2. Ustalenie czynników decydujących o powodzeniu wspólnych działań brygady ogólnowojskowej i oddziałów desantowo-szturmowych.

Od początku powstania wojsk powietrzno-desantowych i desantowo-szturmowych prowadziły one działania bojowe na korzyść ogólnowojskowych związków taktycznych, najczęściej nacierających, ale również i broniących się.

Wspólne działania wymagały w przeszłości, wymagają również

obecnie ścisłego współdziałania zarówno w etapie planowania działań bojowych, a na pewno przede wszystkim jego utrzymania podczas wykonywania zadań bojowych.

Dla celu badawczego przyjęto następujące założenia:

- zadania na korzyść BPanc/BZ realizować może bdsz i bpd;

- bdsz/bpd podczas wykonywania zadań bojowych podporządkowany jest dowódcy BDSz;

- oddziały desantowo-szturmowe winny nawiązać łączność współdziałania z batalionem na kierunku którego walczą;

- współdziałanie podczas wspólnego wykonywania zadań powinno obejmować problemy:

1. wymiany informacji rozpoznawczych;
2. wsparcia ogniowego;
3. współdziałania bezpośredniego;
4. wsparcia logistycznego.

- wspólne wykonywanie zadań wymaga koordynacji działań przez sztaby BPanc/BZ i BDSz.

Opinie oficerów z zasady były zgodne co do zasadności użycia batalionów desantowo-szturmowych do realizacji poszczególnych zadań. Nowatorskie rozmieszczenie bdsz w rejonie bazowym, włączenie go do zadań dopiero na odwody przeciwnika wymaga szczegółowego rozpracowania teoretycznego, a podczas ćwiczeń taktycznych z wojskami sprawdzenia działania jednej kompanii szturmowej. Sporo wątpliwości wzbudził fakt zrzucenia na spadochronach batalionu powietrzno-desantowego w rejon styczności wojsk. Doświadczenia wojenne dostarczają wiele przykładów ponoszenia dużych strat przez spadochroniarzy zrzuconych w rejony o dużym stopniu nasycenia wojskami przeciwnika.

Podczas całego ćwiczenia oddziały brygad desantowo-szturmowych nie zmieniły swojego podporządkowania, dowodzili nimi dowódcy BDSz, oddaleni o wiele kilometrów poza linię frontu.

Jeżeli takie rozwiązanie może być zasadne w przypadku bdsz, to jest technicznie niemożliwe w przypadku zrzucenia na spadochronach bpd. Obecnie samoloty transportowe WP AN-26 nie są w stanie zrzucić na platformie wozu dowodzenia RD-115. Bez jego środków radiowych bpd po wylądowaniu nie ma łączności z przełożonym.

W opinii respondentów pojawiała się dość często teza o rozważeniu możliwości czasowego podporządkowania bdsz/bpd dowódcy BPanc/BZ np. podczas wykonywania zadań w jego rejonie obrony.

Wydaje się koniecznością aby oddział desantowo-szturmowy nawiązywał łączność współdziałania z bz/bcz na kierunku którego walczy. Pomogłoby to rozwiązać podstawowe problemy współdziałania, wśród których jako najważniejsze wskazywano:

- wymiana informacji rozpoznawczych;
- wsparcia ogniowe, w szczególności artyleryjskie, środkami brygad ogólnowojskowych;
- wsparcie logistyczne, szczególnie w zakresie:

1. gromadzenia środków materiałowych w rejonie bazowym;
2. wskazywania źródeł zaopatrywania;
3. ewakuacji rannych;
4. przekazywania jeńców.

Wspólne wykonanie zadań przez BPanc/BZ i BDSz na jednym kierunku wymaga ciągłego utrzymywania współdziałania. W opinii dużej części oficerów można by to osiągnąć poprzez zbliżenie stanowisk dowodzenia brygad desantowo-szturmowych do BPanc/BZ, wy-

mianę oficerów i posiadanie środków łączności.

II. WNIOSKI.

1. Współdziałanie pomiędzy BPanc/BZ a BDSz nie ma jeszcze wypracowanych zasad i wymaga dalszego doskonalenia.

2. Kadra dowódcza BPanc i BZ nie zawsze w pełni docenia rolę działań bojowych prowadzonych przez BDSz, a jeszcze mniej uwzględnia ją w swoich dokumentach planistycznych. Koniecznym wydaje się wprowadzenie w/w tematyki do szkolenia doskonalącego kadry BPanc i BZ.

3. Nieodzowne jest opracowanie teoretycznych podstaw, a następnie sprawdzenie w praktyce możliwości zbliżenia SD brygady desantowo-szturmowej i brygady pancernej lub zmechanizowanej, podczas prowadzenia działań bojowych w jednym rejonie.

4. Doskonalenia wymaga model funkcjonowania oficerów kierunkowych w sztabach sąsiadów, tacy oficerowie winni być wcześniej wyznaczani i przygotowywani.

5. Aktualnie posiadane w BDSz wozy dowodzenia RD-115 nie w każdej sytuacji bojowej są przydatne (np. dla bpd). Problem ten wymaga szybkiego rozwiązania.

6. Przy stworzeniu zgrupowań obronnych o tak różnorodnym składzie i na oddzielnych kierunkach koniecznym jest stworzenie funkcjonalnego systemu dowodzenia przez sztab KZ.

SZEF ODDZIAŁU

ZESPOŁ BADAWCZY

ppłk dypl. Jerzy WÓJCIK

ppłk dypl. Wojciech PRZEDWOJEWSKI

kpt dypl. Wiesław OPOZDA

SZKOLENIA BOJOWEGO KOW

płk dypl. Adam KOSICKI

Zał. nr 2.

WYNIKI ANALIZY WYBRANYCH POZYCJI LITERATURY
W ASPEKCIE WYKAZANIA POTRZEB UŻYCIA ŚMIGŁOWCÓW W OBRONIE.

Autor, tytuł wydawnictwa.	OGÓLNE WNIOSKI
1	2
SAJAK J. Zastosowanie bojowe śmigłowców szturmowych w operacji zaczepnej i obronnej armii. ASG WP, Warszawa 1977.	1. Zarówno w operacjach zaczepnych, jak i obronnych śmigłowce szturmowe wykonują podobne zadania. 2. Do zwalczania pododdziałów czołgów i BWP w obronie obok odwodów przeciwpancernych i oddziałów zaporowych wykorzystywane są również śmigłowce szturmowe. 3. Potrzeba osłony i wsparcia działań taktycznych desantów powietrznych. 4. Celowość intensyfikacji działań śmigłowców szturmowych na głównym wysiłku obrony. 5. Potrzeba utrzymywania śmigłowców szturmowych w strukturach etatowych wojsk lądowych.
MACHURA J. Kariera bojowa śmigłowców. MON, Warszawa 1985.	1. Wspieranie wojsk broniących pasa przesłaniania przez śmigłowce. 2. Wspólne wykonywanie zadań przez śmigłowce i odwody przeciwpancerne. 3. Potrzeba zwalczania śmigłowców przeciwnika w powietrzu przez śmigłowce szturmowe. 4. Konieczność zwalczania sił powietrznoszturmowych przeciwnika w głębi własnej obrony. 5. Osłona i wsparcie taktycznych desantów powietrznych przez śmigłowce szturmowe.

1	2
MACHURA J. Sztuka operacyjna wojsk lotniczych. ASG WP, Warszawa 1988.	1. Konieczność utrzymywania odwodu śmigłowców szturmowych w każdym z etapów prowadzonej operacji obronnej (na każdy dzień walki). 2. Wariantowość w planowaniu użycia śmigłowców według prawdopodobnych kierunków uderzeń sił przeciwnika.
MICHALAK W. Działania bojowe wojsk lotniczych w operacjach obronnych prowadzonych w początkowym okresie wojny. Rozprawa habilitacyjna. ASG WP. Warszawa 1989.	1. Konieczność użycia śmigłowców szturmowych do zwalczania w powietrzu śmigłowców przeciwnika. 2. Wydzielanie największego wysiłku śmigłowców szturmowych do wsparcia wojsk podczas walki o utrzymanie głównego pasa obrony. 3. Potrzeba koncentrowania wysiłku lotnictwa wojsk lądowych na kierunku głównego uderzenia przeciwnika. 4. Dążenie do zachowania ciągłości oddziaływania na naziemnego i powietrznego przeciwnika przez śmigłowce.
NOŻKO K. Operacja obronna armii. ASG WP, Warszawa 1989.	1. Konieczność uwzględniania udziału śmigłowców szturmowych podczas planowania porażenia ogniowego przeciwnika. 2. Potrzeba bezpośredniego wsparcia ogniowego wojsk broniącego się związku operacyjnego przez śmigłowce szturmowe. 3. Celowość do manewrowego użycia pododdziałów śmigłowców szturmowych.

1	2
NOŻKO K. Planowanie, organizowanie i prowadzenie obrony manewrowej przez związki operacyjne i taktyczne w początkowym okresie wojny na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. ASG WP, Warszawa 1990.	1. Potrzeba zintensyfikowania działań śmigłowców w strefie porażenia przeciwnika i podczas wykonywania przeciwuderzenia. 2. Konieczność udziału śmigłowców szturmowych w zabezpieczeniu działań desantowo-szturmowych.
ZBIOROWE Działania operacyjne. Podręcznik. AON, Warszawa 1993.	1. Lotnictwo wojsk lądowych ma znaczący udział w realizacji zadań wsparcia ogniowego wojsk. 2. W końcowym okresie rozwijania się przeciwnika do natarcia śmigłowce bojowe wykorzystywane są do zwalczania jego śmigłowców w powietrzu oraz podchodzących pododdziałów pancernych i zmechanizowanych. 3. Podczas odpierania ataku przeciwnika śmigłowce są używane do wykonywania skoncentrowanych uderzeń na pierwszorzutowe pododdziały. 4. Śmigłowce odgrywają znaczącą rolę w bezpośrednim wsparciu wojsk broniących się w głębi, niszcząc we współdziałaniu z odwodami przeciwpancernymi i oddziałami zaporowymi czołgi i BWP przeciwnika

1	2
	na kierunku głównego uderzenia. 5. Potrzeba wykorzystania śmigłowców do zwalczania desantów przeciwnika wysadzonych w głębi własnego ugrupowania obronnego. 6. Celowość zwalczania sił powietrznoszturmowych przeciwnika w powietrzu i na ziemi przez śmigłowce bojowe. 7. Potrzeba wykorzystania śmigłowców transportowych, transportowo-desantowych i szturmowych do działań desantowo-szturmowych realizowanych w toku przeciwuderzenia.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I UZBROJENIE 25 DYWIZJI KAWALERII POWIETRZNEJ [x)] Załącznik nr 3

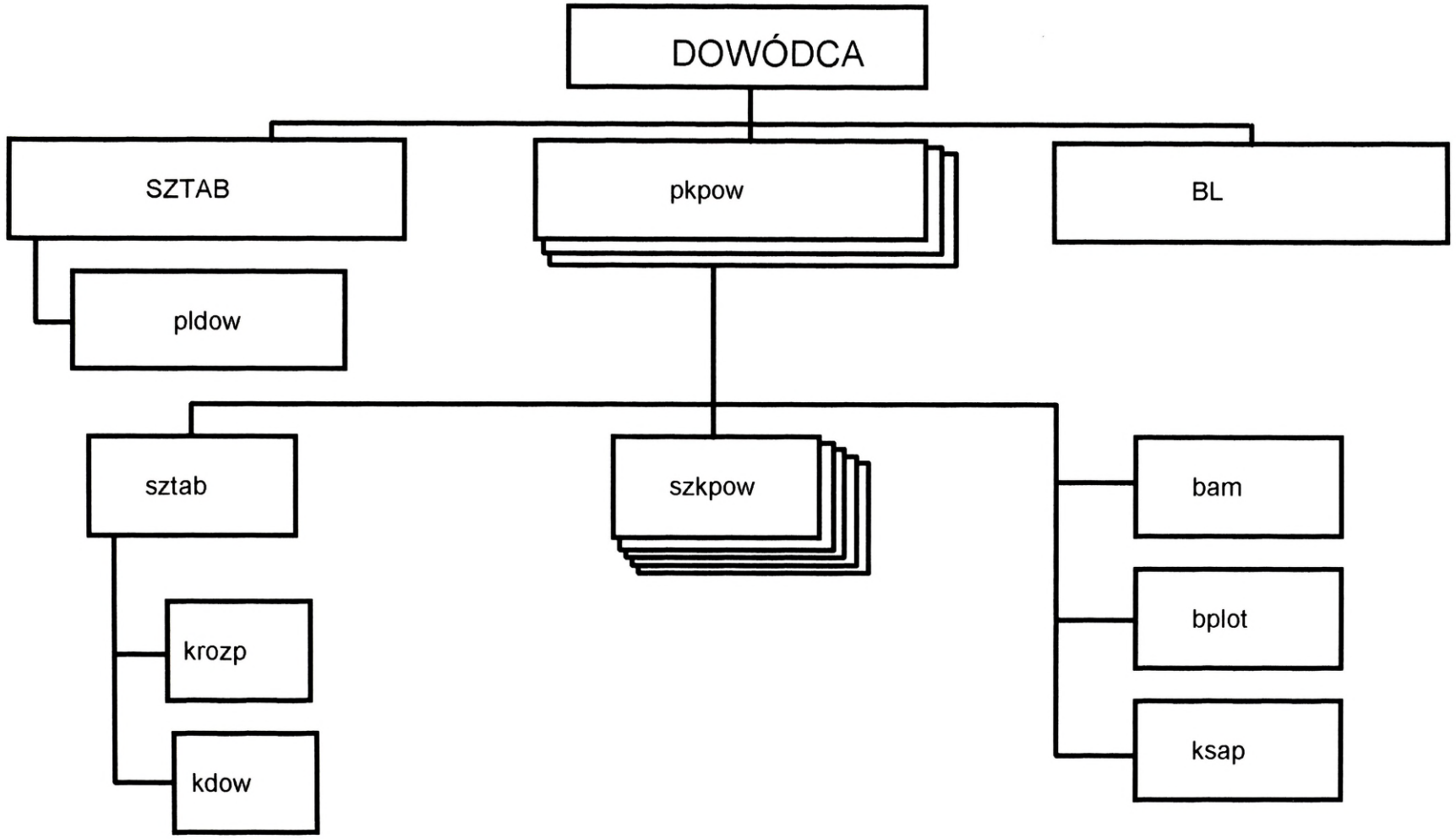

Uzbrojenie	M - 82 /95-96/	Śmigłow. uzbr. /łącznie/	Uzbrojenie śmigłowców **				Samo-chody	PPK "M"	PPK "F"	PM	RKM z nokt.	RPG [**/] z nokt.
			PPK	Działko 23 mm	Wyrzutnie NPR	Wyrzutnie rak. plot.						
DKPow	182	130/155	520	155	310	260	99	21	24	1200	150	135

UWAGA : Dane bez uzbrojenia i sprzętu Bazy Lotniczej

[x)] płk dypl. W. Michalski : *Działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju.* Rozprawa doktorska. Warszawa, AON 1995, s. 44.

[**/] Śmigłowce zależnie od wykonywanego zadania będą przezbrajane w określony moduł uzbrojenia

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I UZBROJENIE BDSz [x)]

Załącznik nr 4

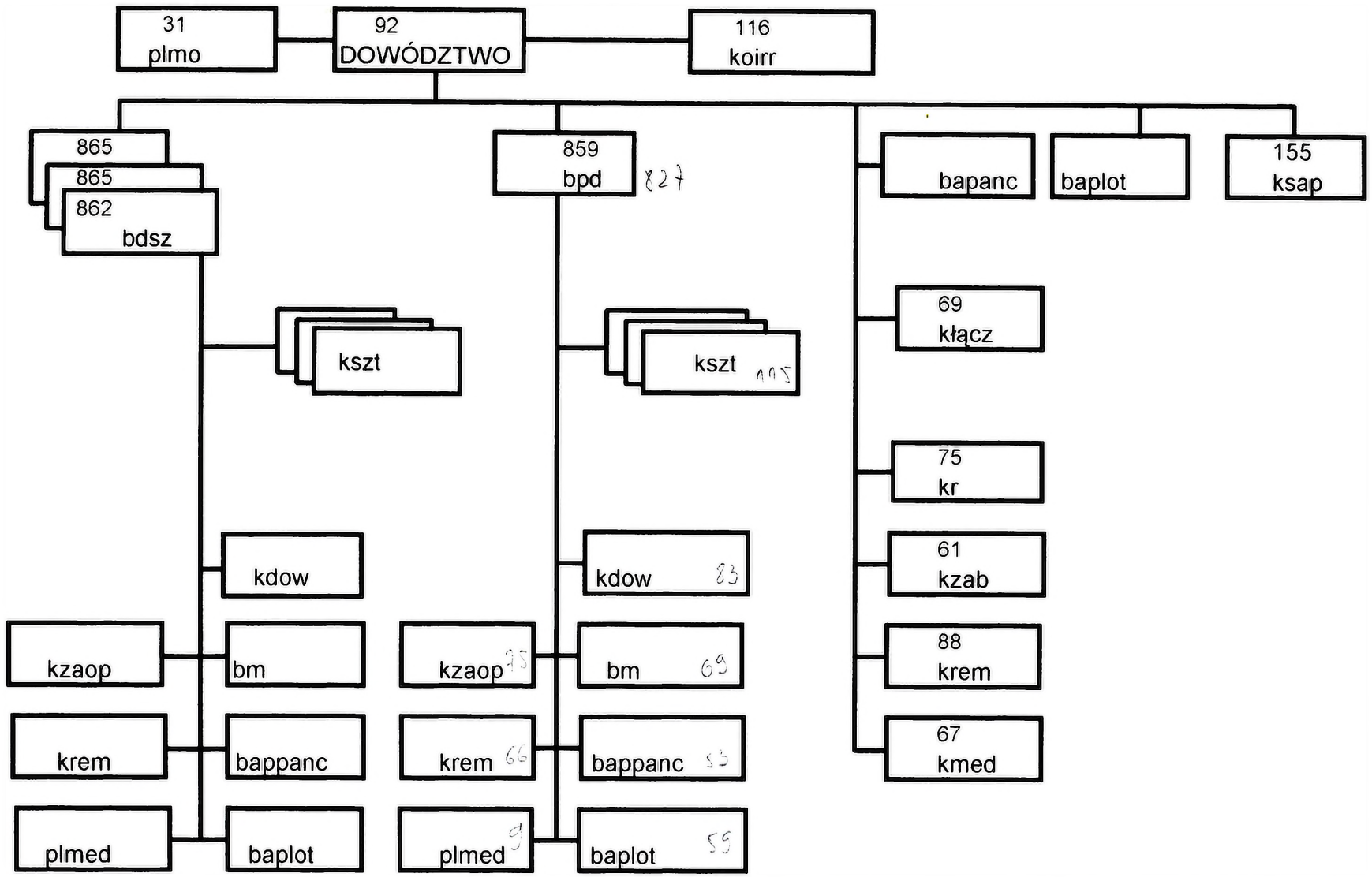

Uzbrojenie	M-120	M-82	PPK "M"	PPK "F"	SPG-9	ZU-23-2	S-2M	PM	RKM	RKM z nokt.	RPG-7	RPG-7 z nokt.	samoch.
BDSz	9	36	6	48	54	26	84	3134	138	159	187	51	964

[x)]. płk dypl. W. Michalski. *Działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju.* Rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1995, s. 43.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA 1 KORPUSU SZYBKIEGO REAGOWANIA PSZ NATO [x)].

Załącznik nr 5

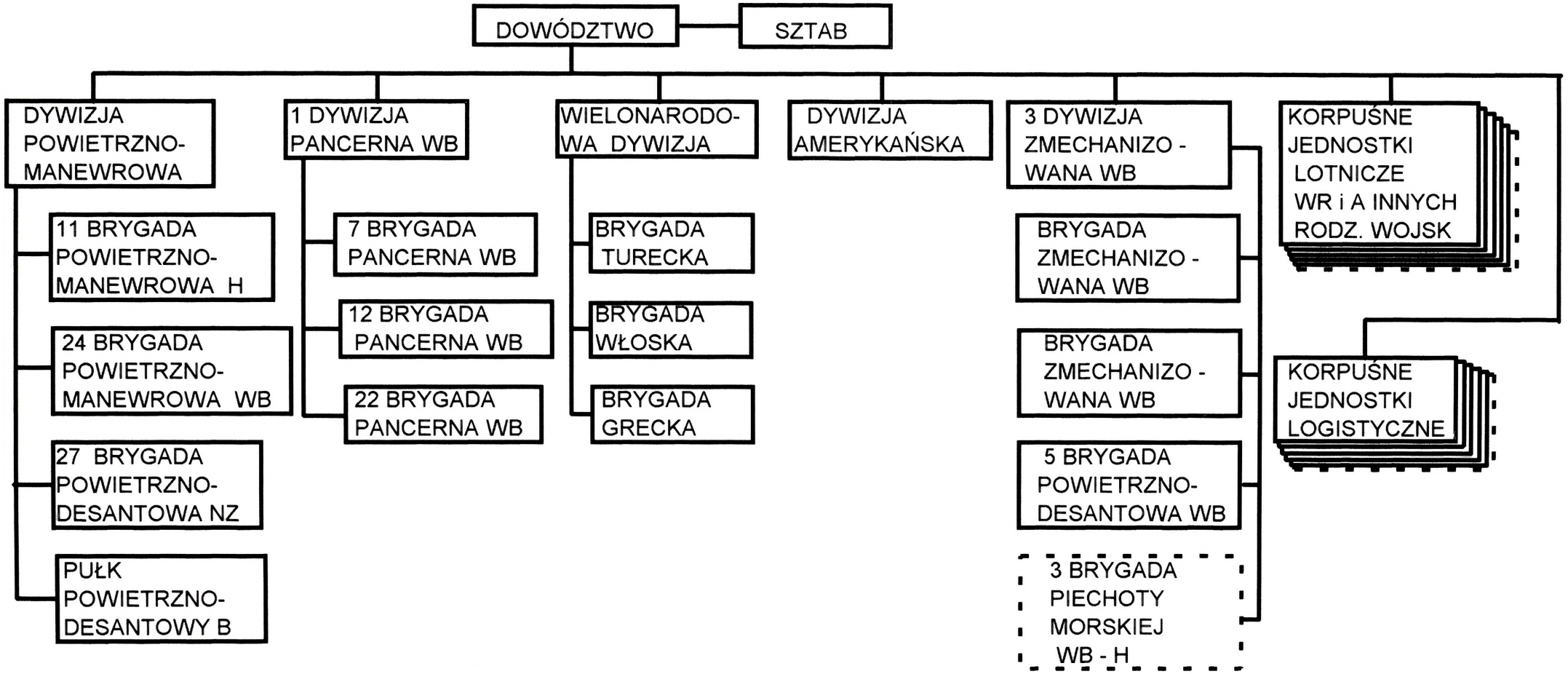

[x)] K.Z Zmiany w strategii i organizacji połączonych sił zbrojnych NATO w latach dziewięćdziesiątych. WPZ nr 2/92 s. 22.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA 101 DYWIZJI POWIETRZNOSZTURMOWEJ /A/.

Załącznik nr 6

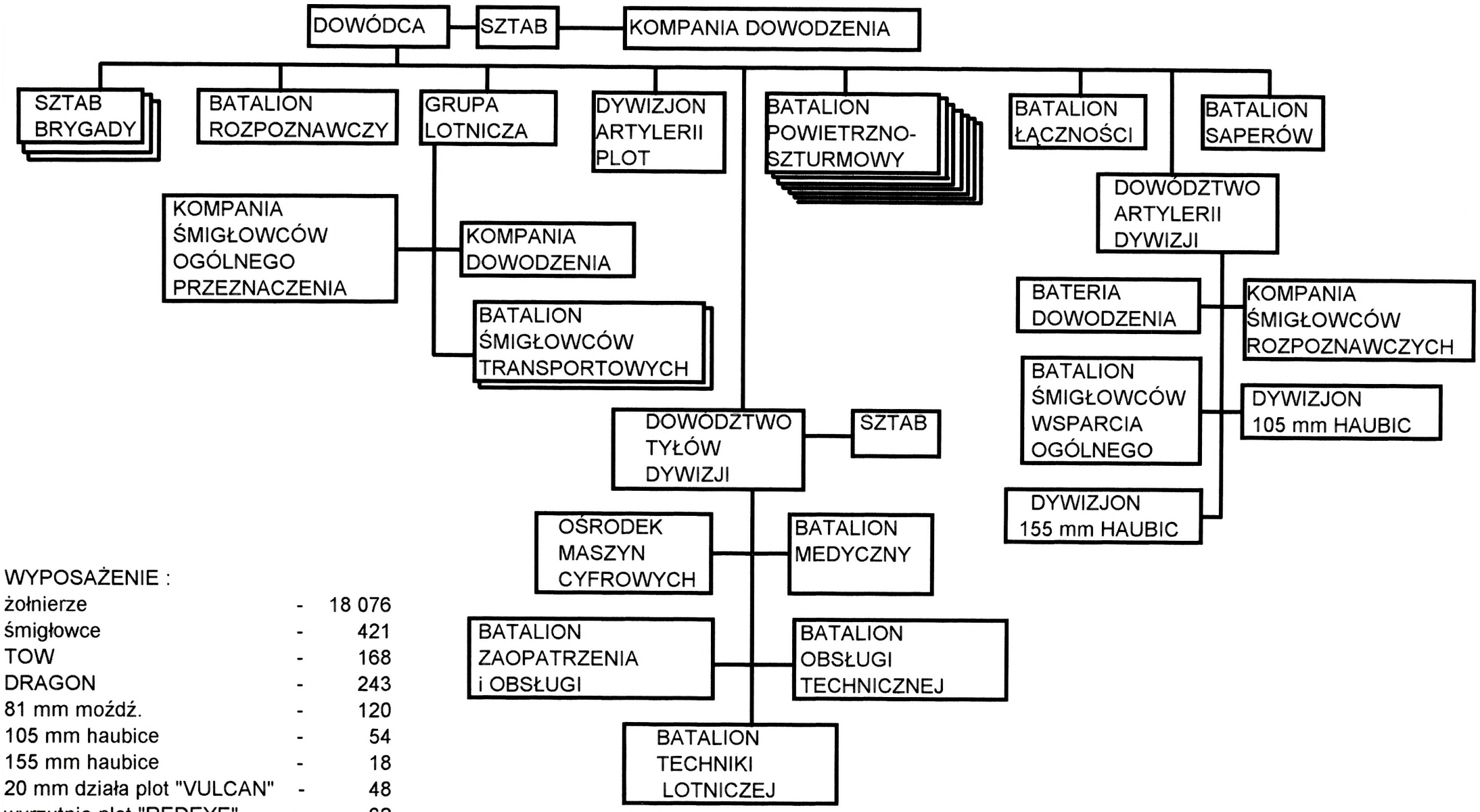

WYPOSAŻENIE :

żołnierze	-	18 076
śmigłowce	-	421
TOW	-	168
DRAGON	-	243
81 mm moździ.	-	120
105 mm haubice	-	54
155 mm haubice	-	18
20 mm działa plot "VULCAN"	-	48
wyrzutnie plot "REDEYE"	-	62

A.K Nowa struktura dywizji sił lądowych Stanów Zjednoczonych. WPZ 1/79 s. 95

STRUKTURA ORGANIZACYJNA 24 BRYGADY POWIETRZNOMANEWROWEJ /WB/ [x)].

Załącznik nr 7

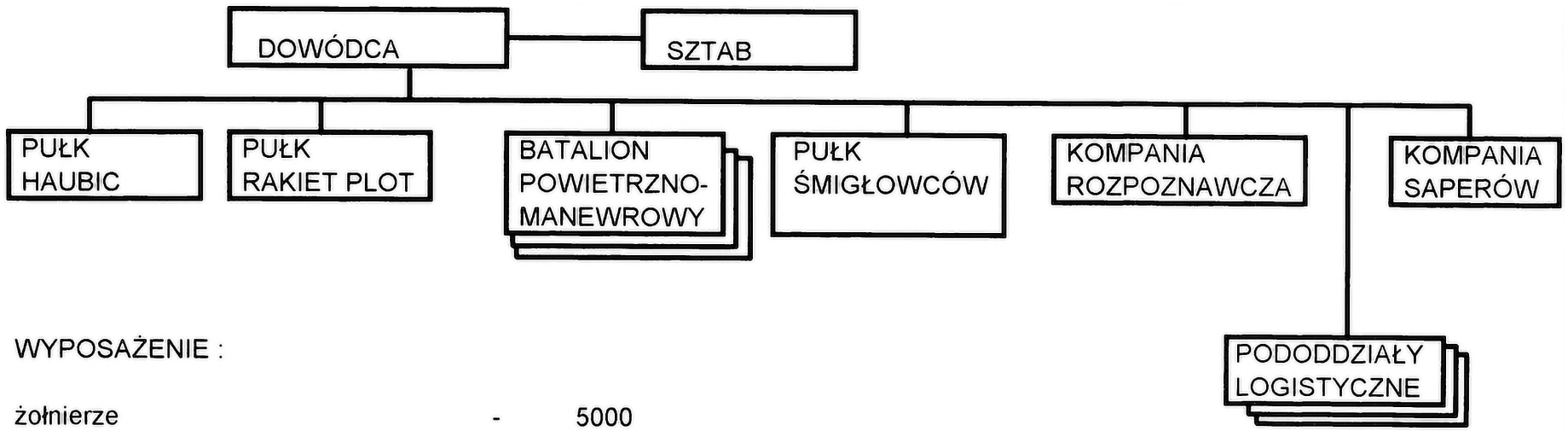

WYPOSAŻENIE :

żołnierze	-	5000
śmigłowce	-	68
wyrzutnie ppanc MILAN	-	128
105 mm hb	-	18
81 mm moździerze	-	18
zestaw pocisków plot "JAVELIN"	-	24

[x)] Organizacja i zadania nowo sformowanej 24 Brygady Powietrznomanewrowej Sił Lądowych Wielkiej Brytanii - Komunikat Rozpoznawczy SOW nr 4/90 .

STRUKTURA ORGANIZACYJNA 4 DPSZ /F/ [x] .

Załącznik nr 8

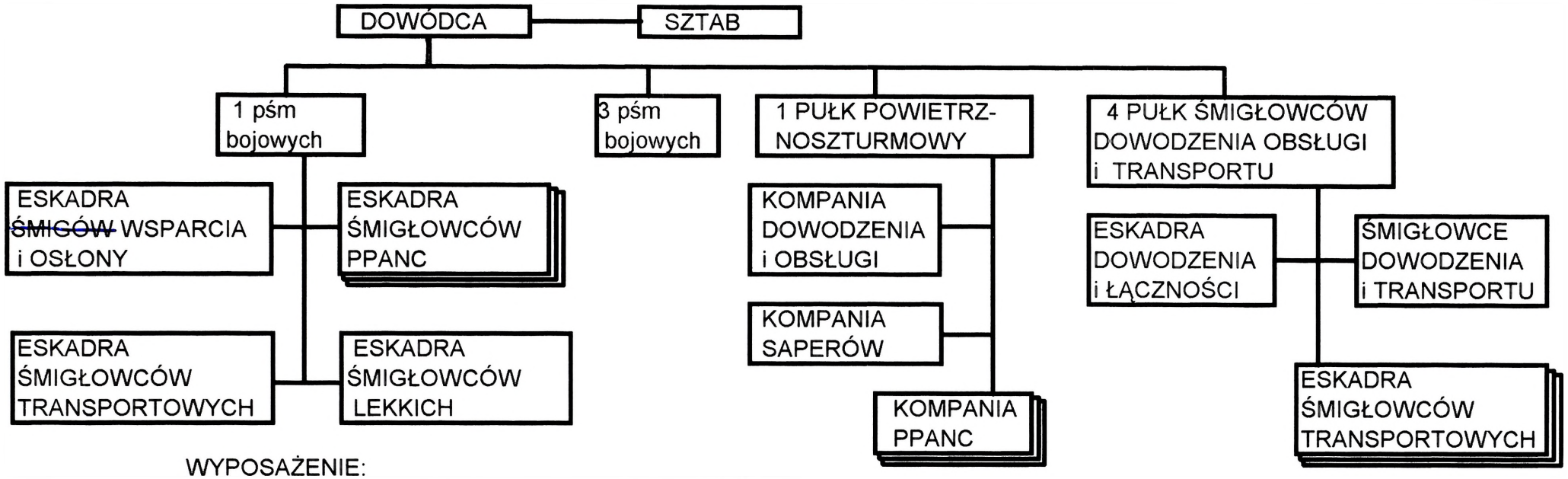

WYPOSAŻENIE:

żołnierze	-	6 400
śmigłowce	-	241
w tym : - SA 342 GAZELLE	-	90
- SA 330 PUMA	-	84
- SA 341 GAZELLE	-	30
- SA 315 ALOUETTE	-	37
wyrzutnie PPK MILAN , HOT	-	456
moździerze 120 mm	-	12
pojazdy mechaniczne	-	2 000

[x] Komunikat Rozpoznawczy DWL nr 2/86 s. 22.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA 11 BRYGADY POWIETRZNOSZTURMOWEJ (H)*

Załącznik nr 9

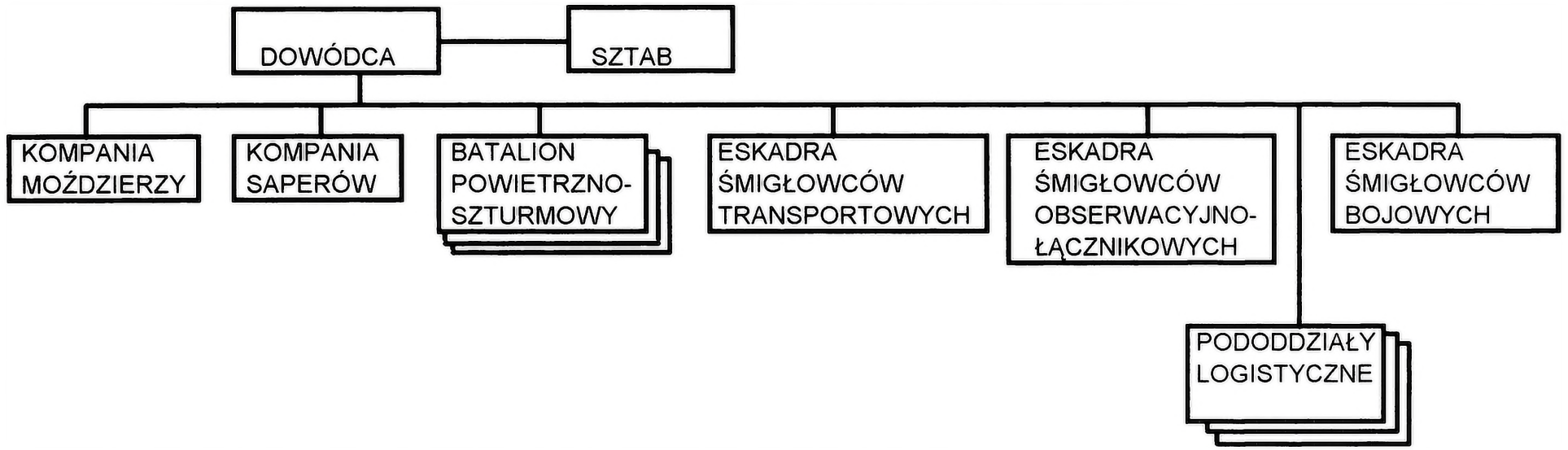

*) 11 Brygada Powietrznoszturmowa Holandii. Komunikat Miesięczny od 1-31.12.1992 Wojskowe Służby Informacyjne - Biuro Studiów i Analiz, s.26.

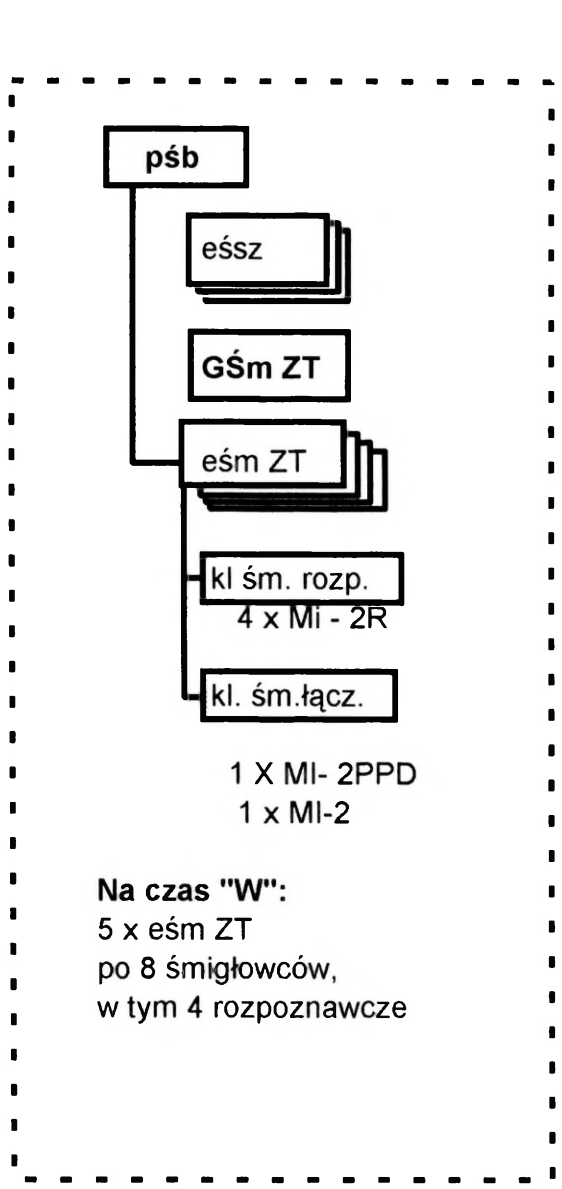
pśb
eśsz
GŚm ZT
eśm ZT
kl śm. rozp.
4 x Mi - 2R
kl. śm.łącz.
1 X MI- 2PPD
1 x MI-2
Na czas "W":
5 x eśm ZT
po 8 śmigłowców,
w tym 4 rozpoznawcze

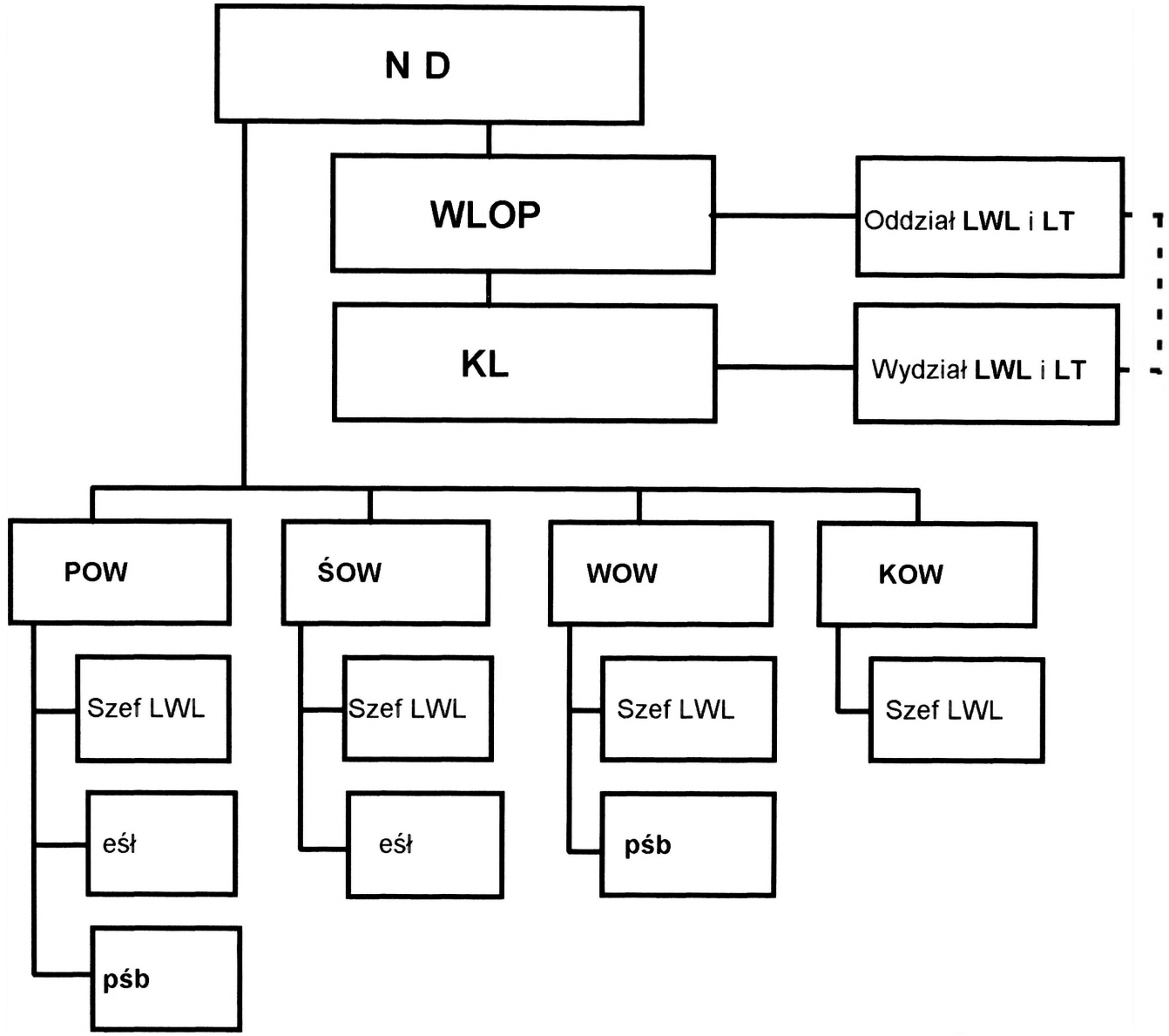
N D
WLOP
Oddział LWL i LT
KL
Wydział LWL i LT
POW
ŚOW
WOW
KOW
Szef LWL
Szef LWL
Szef LWL
Szef LWL
eśł
eśł
pśb
pśb

STRUKTURA ORGANIZACYJNA 1 DKP [x)]

Załącznik nr 11

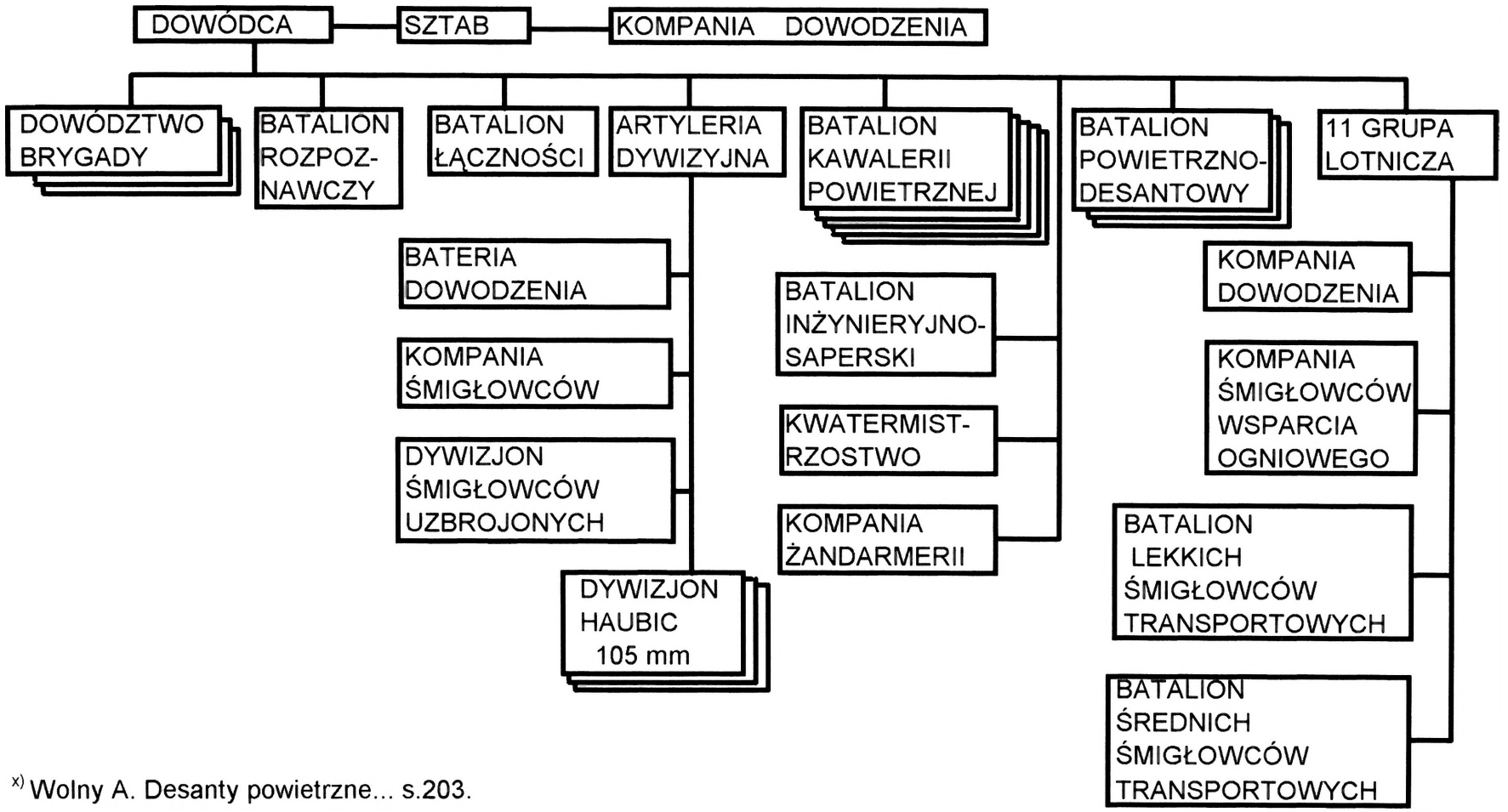

[x)] Wolny A. Desanty powietrzne... s.203.

Załącznik nr 12.

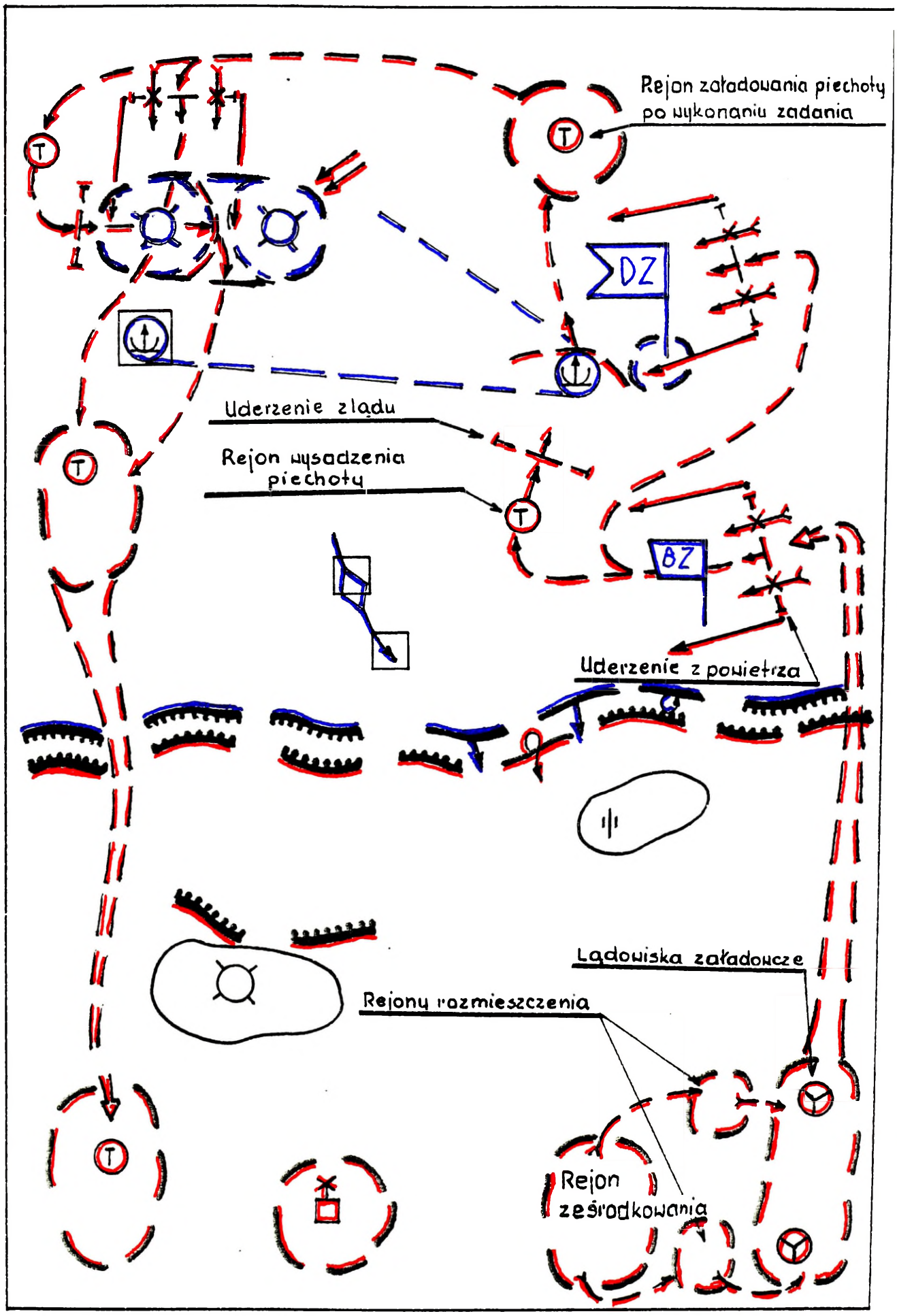

Istota rajdu desantowo-szturmowego.

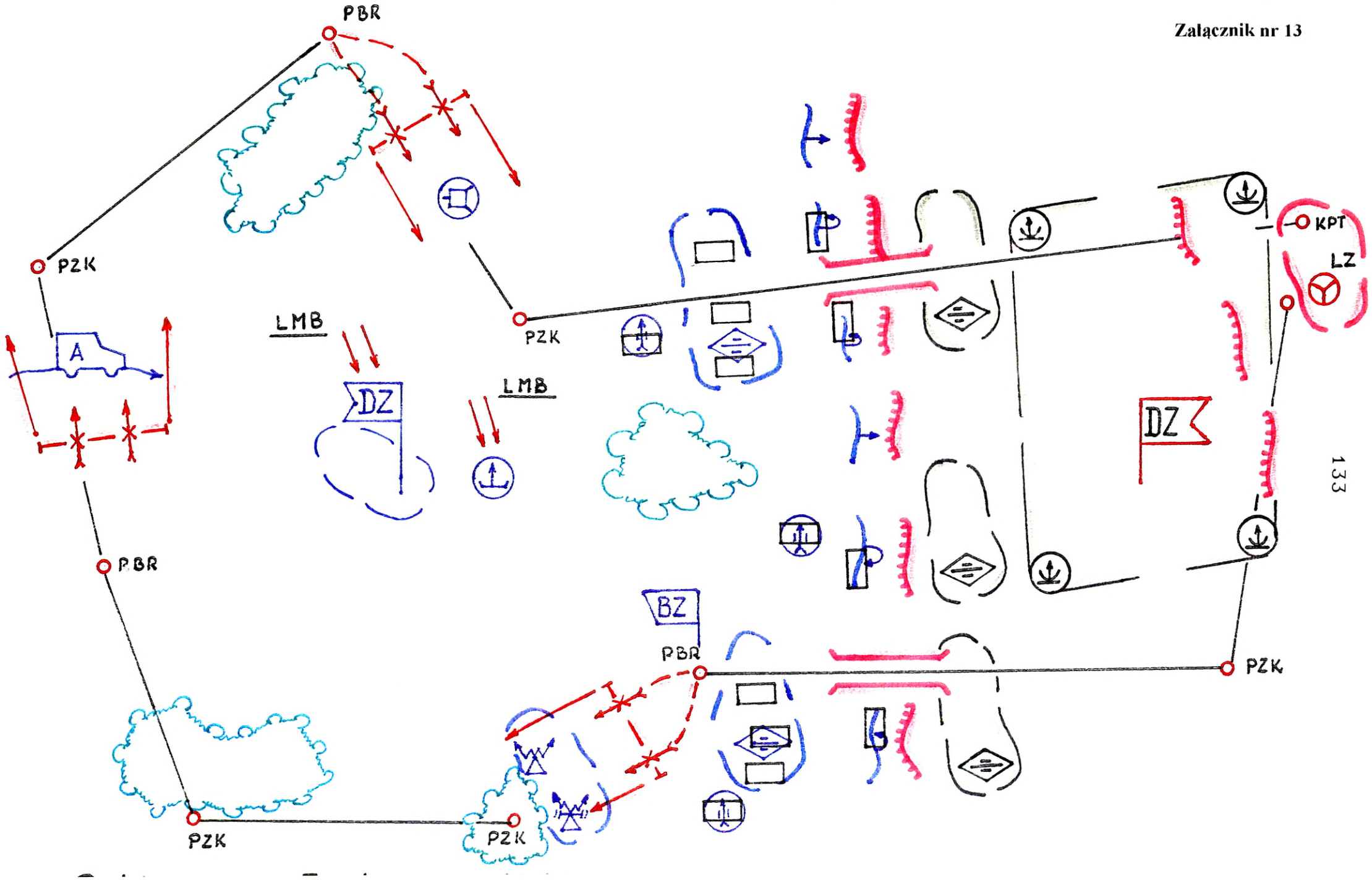

Zwalczanie obiektów przeciwnika sposobem szturmu powietrznego.

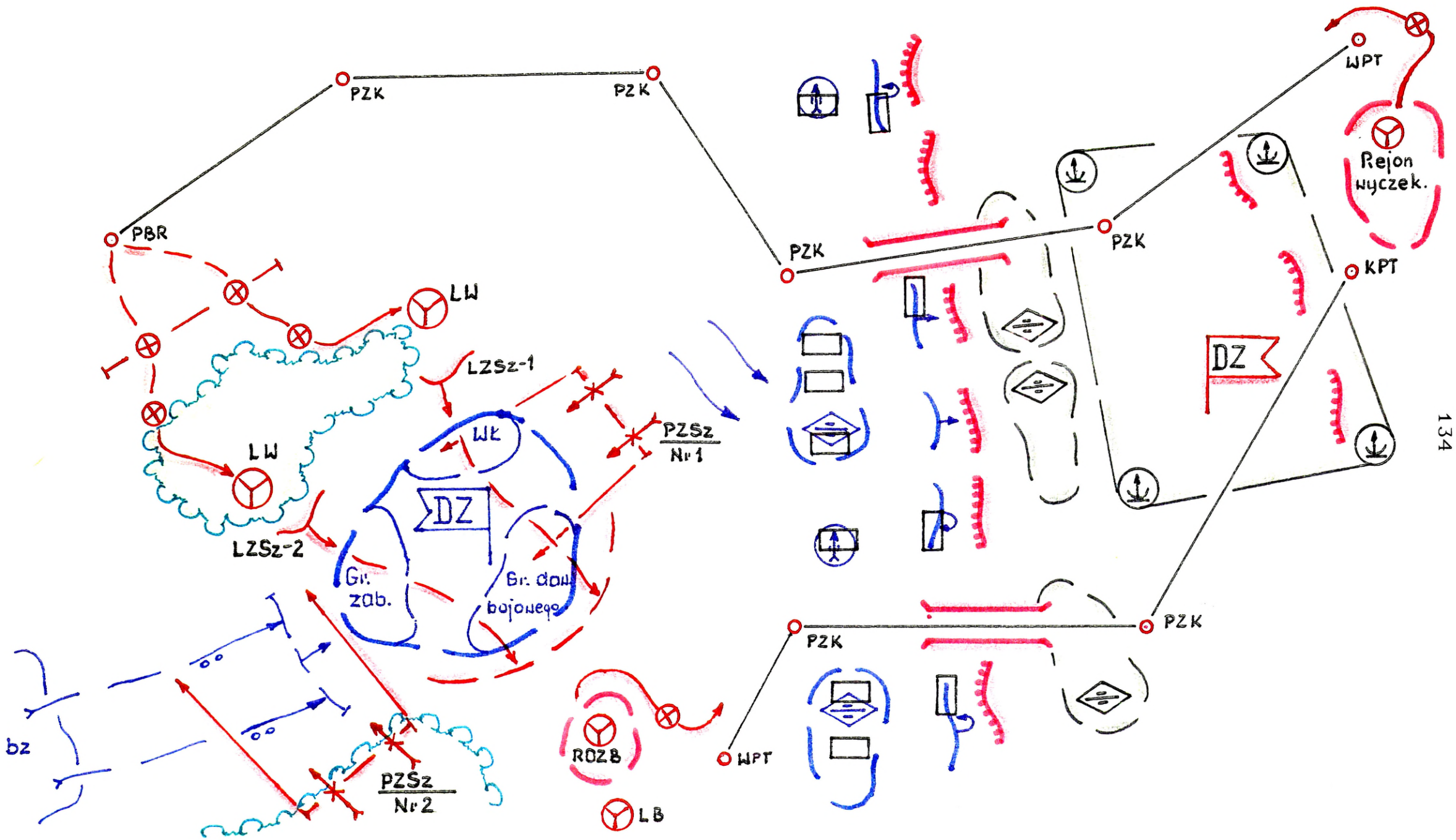

Zwalczanie obiektów przeciwnika sposobem szturmu lądowo-powietrznego.

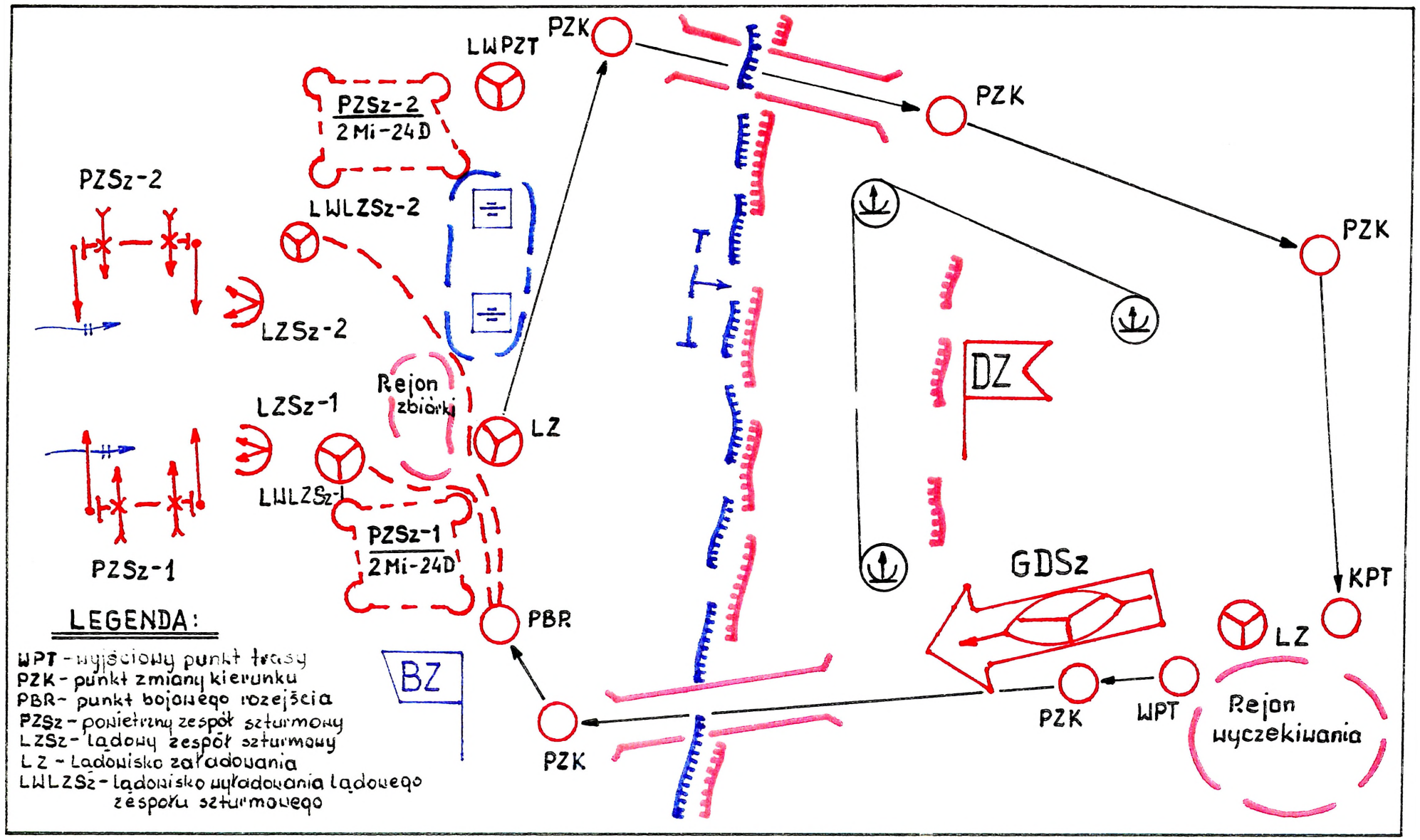

Prowadzenie działań desantowo-szturmowych sposobem zasadzki.

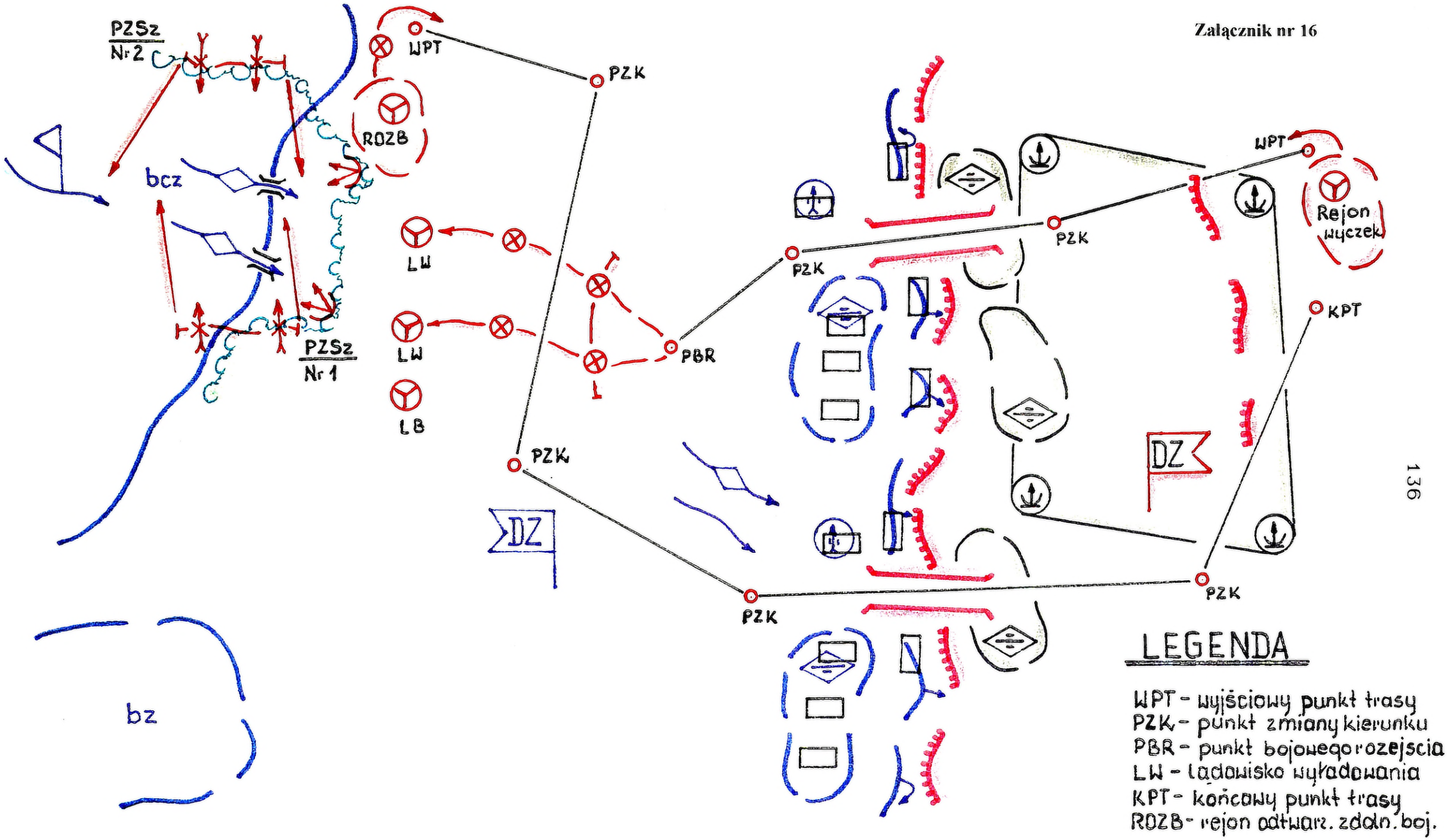

Zwalczanie przeciwnika przez pododdział desantowo-szturmowy sposobem zasadzki.